

Täysistunto

Maanantai 21.6.2021 klo 11.59—18.45

Täysistunto alkoi klo 11.59. Täysistunto päättyi klo 18.45.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (11.59—13.57 ja 15.56—17.58) ja puhemies Anu Vehviläinen (13.57—15.56 ja 17.58—18.45).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Hallituksen esitykset

Valtioneuvosto on 18.6.2021 antanut hallituksen esityksen HE 105/2021 vp, joka otetaan lähete keskusteluun tässä istunnossa.

2.2. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 31/2021 vp.

3. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuuksista (Saarikko ja Kurvinen)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 3/2021 vp

Keskustelu

Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta. Asian käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 105/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun, ja ministeri Kiuru esittelee. Olkaa hyvä.

Keskustelu

12.00 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus antoi perjantaina 18.6. eduskunnalle esityksen tartuntatautilain muuttamisesta. Muutokset on tarkoitettu olemaan voimassa pandemian johdosta väliaikaisesti tämän vuoden loppuun. Lakiin sisältyvä pykälä niin sanotusta toisesta testistä olisi kuitenkin voimassa vain lokakuun puoliväliin asti.

Tartuntatautilain muutoksilla pyritään ehkäisemään ulkomailta peräisin olevien tartuntojen leviäminen Suomeen. Suomeen saapuvilta yli 16-vuotiailta henkilöiltä edellytettäisiin luotettavaa todistusta kuuden kuukauden sisällä sairastetusta covid-19-taudista, saadusta hyväksyttävästä covid-19-rokotesarjasta tai ennen Suomeen saapumista tehdystä, negatiivisen tuloksen osoittavasta luotettavasta covid-19-testistä.

Arvoisa puhemies! Tätä tartuntatautilain rajaturvallisuutta koskevaa sääntelykokonaisuutta on valmisteltu eri muodoissa jo pitkään. Maaliskuussa tuli voimaan tartuntatautilain muutos, jolla selkeytettiin aluehallintovirastojen toimivaltaa pakollisissa terveystarkastuksissa. Tässä yhteydessä eduskunnan vastaukseen sisältyy lausuma, jossa eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin luodakseen maahantulomenettelyn, joka estää yleisvaarallisen tartuntataudin leviämistä ja samalla huomioi jatkossa kasvavat liikennemäärät rajaliikenteessä.

Näin silloin toimittiin. Menettely luotiin, ja sen pohjalta tänään ollaan vielä tuota menettelyä tarkentamassa lainsäädäntöön sen kaikilta osin. Tämä on aivan oivallinen aika, sillä matkustajamäärät lisääntyvät, ja torstaina tehty, sisärajoja ja ulkorajoja koskeva uusi, maahantulon edellytyksistä säädettävä asetys sen myös mahdollistaa. Nyt tämä esitys saadaan siis eduskunnan käsittelyyn ja tällä muutoksella selkeytetään jälleen kerran vielä maahantulon prosesseja ja mahdollistetaan terveysturvallinen matkailu.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä merkittävänä epidemiologisena uhkatekijänä on havaittu covid-19-virusmuunnokset. Virusmuunnokset ovat levinneet maailmalla hyvin laajalti, ja monissa maissa muuntuneet viruskannat ovat syrjäyttäneet aiemmat kannat. On tärkeää huolehtia, että näiden muuntuneiden virusten tulo Suomeen voidaan estää mahdollisimman tehokkaasti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on arvioinut, että Suomen yli 16-vuotias väestö saa ensimmäisen covid-19-rokotteen kesän 2021 aikana ja täyden rokotussarjan saaneiden osalta yli 70 prosentin rokotekattavuuden saavuttaminen kestää vuoden 2021 viimeiselle vuosineljännekselle saakka. Rokotuksilla voidaan nähdä olevan kolmenlaisia hyötyjä rajat yli leviävien covid-19-tartuntojen torjunnassa: Suomeen saapuvien rokotukset estävät tartuntojen leviämistä rajan yli estämällä tartuntoja ja vähentämällä tartuttavuutta. Suomeen saapuvien rokotukset vähentävät Suomeen saapuvien matkailijoiden sairaalahoidon tarvetta ja siten turvaavat terveydenhuollon kantokykyä. Kolmanneksi Suomen väestön lisääntyvä rokotekattavuus torjuu tartuntojen leviämistä ja suojaa terveydenhuollon kantokykyä myös tilanteissa, joissa rajan yli saapuisikin yksittäisiä tartuntoja.

Kuitenkin siihen asti, kunnes riittävä rokotekattavuus on saavutettu, on tärkeää huolehtia väestön suojaamisesta rajan yli tulevilta viruksilta. Laissa vaatimus osallistua niin sa-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

nottuun kakkostestiin 3—5 vuorokauden kuluessa Suomeen saapumisesta on vielä tässä tilanteessa tärkeä terveysturvallisuustoimenpide, kunnes rokotekattavuus on riittävän korkea. Uskon, että tässä salissa monet toivoisivat, että tuo kakkostesti jo voitaisiin poistaa. Myöskin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriryhmässä selvitettiin, milloin se mahdollisuus olisi, ja vielä terveysviranomaiset niin STM:n kuin THL:nkin näkökulmasta ovat olleet vakuuttuneita, että tässä vaiheessa rokotekattavuuden mataluus ei vielä mahdollista tämän kakkostestin poistamista.

Arvoisa puhemies! Tartuntatautilakiin ehdotetaan siis lisättäväksi uusia, väliaikaisia säännöksiä. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Suomeen saapuvilta yli 16-vuotiailta henkilöiltä edellytettäisiin luotettavaa todistusta kuuden kuukauden sisällä sairastetusta covid-19-taudista, saadusta hyväksyttävästä covid-19-rokotesarjasta tai korkeintaan 72 tuntia ennen Suomeen saapumista tehdystä, negatiivisen tuloksen osoittavasta covid-testistä. Jos henkilöllä ei olisi esittää tällaista todistusta covid-19-taudista, hänen tulisi käydä testissä Suomeen saavuttuaan.

Velvoite käydä toisessa covid-testissä 3—5 vuorokauden kuluessa ei koskisi niitä, joilla olisi todistus saadusta rokotesarjasta tai sairastetusta taudista. Silloin heitä eivät nämä terveysturvallisuustoimet koskisi lainkaan. Laissa määritettäisiin myös eräitä poikkeusryhmiä, joilta näitä todistuksia ei vaadittaisi, ja siten terveysturvallisuustoimet eivät heitä koskisi. Tartuntatautilaissa säädettäisiin sakkorangaistus, jos henkilö ei osallistuisi edellä mainittuihin testeihin. Lisäksi tartuntatautilakiin lisättäisiin virka-apua täydentävää sääntelyä.

Ehdotetuilla muutoksilla pystytään tehokkaasti suojaamaan väestön terveyttä sekä turvaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon kantokykyä ehkäisemällä covid-19-tartuntojen leviämistä rajat ylittävässä liikenteessä sekä siirtämällä testaus- ja todistuspainetta lähtömaihin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

12.07 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen lakiesityksessä esitetään, että Suomeen saapuvilta henkilöiltä edellytettäisiin luotettavaa todistusta kuuden kuukauden sisällä sairastetusta covid-19-taudista, saadusta hyväksyttävästä covid-19-rokotussarjasta tai ennen Suomeen saapumista tehdystä negatiivisen tuloksen osoittavasta luotettavasta covid-19-testistä. Jos Suomeen saapuvalla vuonna 2005 tai sitä ennen syntyneellä henkilöllä ei olisi esittää covid-19-testitodistusta, hänen tulisi käydä testissä Suomeen saavuttuaan ja toisessa covid-19-testissä 72—120 tunnin kuluessa Suomeen saapumisesta. Ja lisäksi heidän, joilla on todistus ennen Suomeen saapumista tehdystä negatiivisen tuloksen osoittavasta luotettavasta covid-19-testistä, tulisi käydä toisessa covid-19-testissä 72—120 tunnin kuluessa Suomeen saapumisesta. Lisäksi lakiin ehdotetaan muutosta, jolla säädettäisiin rangaistavaksi se, jos henkilö ei osallistuisi edellä tarkoitettuihin covid-19-testeihin.

Arvoisa puhemies! Kuten ministeri tuossa edellä kertoi, kysymys on terveysturvallisuudesta, ja mielestäni on erittäin tärkeää, että Suomessa huolehditaan myös jatkossa siitä, että virus ei pääse leviämään ja että varsinkin näiden virusmuunnosten, joista paljonkin jo tiedämme, saapumisen Suomeen saisimme torjuttua. Kysyn tässä ihan ensin ministeriltä, millä tavalla Suomessa nyt valmistaudutaan näihin muihin muuntoviruksiin, joita on tulossa, ja onko meillä sitten kylmien ilmojen saapuessa syksyllä ja talvella valmiudet tähän torjuntatyöhön.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Nostan esiin lausuntopalautteessa esiin nostettuja muutamia kysymyksiä.

Huolimatta siitä, että haluamme suojella suomalaisia viruksilta ja myös avata rajoja niin, että muun muassa matkailu elpyisi Suomessa, tulee meidän pystyä näistä molemmista asioista keskustelemaan. Tämä on erittäin vaikea asia, koska samalla meidän tulee suojella ja samalla tulee avata rajoja ja mahdollistaa se, että Suomi aukeaa ja yritykset pärjäävät ja matkailu tulee takaisin.

Täällä asiantuntijapalautteessa on sanottu, että Suomen matkustuslinjaukset voivat aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia Suomen matkailulliselle maakuvalle ja Suomen matkailuimagoon globaaleilla markkinoilla. Vaarana voi olla, että matkanjärjestäjät siirtävät tuotantonsa pysyvästi muihin kohteisiin.

Vuonna 2019 matkailualat työllistivät Suomessa lähes 120 000 henkilötyövuotta. Matkailu heijastuu moneen muuhun toimialaan, kuten vähittäiskauppaan, luoville aloille ja henkilöstöpalveluihin. Tästä esityksestä käytiin toukokuun viimeisellä viikolla lyhyt lausuntokierros, mutta lyhydestä huolimatta siihen saatiin valtavasti lausuntoja ja myös kriittisiä sellaisia. Täällä sanotaan muun muassa, että esitysluonnos ei vastaa riittävältä osin tarpeeseen vapauttaa rajat ylittävää matkustusta. Useissa lausunnoissa esitettiin rajoitustoimien kohdistamista vain riskimaista tuleviin matkustajiin ja tuotiin esiin myös se näkemys, että esitys johtaisi EU:n yleistä tasoa tiukempaan sääntelyyn. Täällä lausunnoissa myös katsottiin yleisesti, että jatkovalmistelussa rajoitusten haitalliset vaikutukset työllisyyteen ja talouteen tulisi huomioida. Rajaturvallisuustoimenpiteistä päätettäessä tulisi ottaa huomioon myös muut laajemmat yhteiskuntaan vaikuttavat tekijät kuin yksinomaan terveysturvallisuus, kuten ulkomaankauppa, huoltovarmuus sekä logistiikka ja matkailusektorin elinkeinotoiminta.

Eli näistä lausunnoista pystymme kaikki sen toteamaan, että kyllähän aihe on hankala käsitellä. Samalla suojelemme kansalaisia vakavalta virukselta, virusmuunnoksilta, joihin suhtaudumme vakavasti, mutta kuitenkin meidän tulee avata meidän rajoja ja mahdollistaa, että Suomi elpyy ja maailma elpyy.

Nostan esiin huolen henkilöstön riittävydestä. Täällä yhdessä lausunnossa on esitetty huoli henkilöstö- ja taloudellisten resurssien riittävydestä erityisesti matkustajamäärien kasvaessa epidemiatilanteen helpottuessa. Esitys toisi paljon lisää tehtäviä kunnille ja kuntayhtymille sekä vaatisi huomattavaa lisäresursointia terveydenhuoltojärjestelmältä. Terveydenhuollon ammattitaitoista henkilöstöä ei ole riittävästi saatavilla, ja toteutuessaan tämä esitys johtaisi terveydenhuoltojärjestelmän ylikuormittumiseen. Henkilöstön siirtoja ei voida lisätä, ja osalla alueesta ei myöskään ostopalveluja yksityiseltä puolelta ole enää saatavilla. Eli tämä esitys koskettaa montaa sektoria.

Ja toivonkin, että kun täällä lähetekeskustelussa keskustelemme, niin nostamme esille monipuolisesti näitä erilaisia huolia, joita muun muassa toimijat, esimerkiksi vaikkapa ilmailuala, on nostanut esille, ja sitten mietimme, millä tavalla mahdollisesti voimme muuttaa lakiesitystä esimerkiksi valiokunnassa, sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, jossa itse toimin, että tartuntatilanne lähtömaissa huomioidaan eikä kansalliseen lainsäädäntöön säädetä yleiseurooppalaista tasoa tiukempia vaatimuksia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen Mari, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

12.12 **Mari Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Valiokunnat ovat aloittaneet tämän esityksen käsittelyn, ja tosiaankin on tärkeää varmistaa, että maahantulo on sekä mahdollisimman sujuvaa että turvallista. Olisi tärkeää huomioida riittävästi myös se, kuinka rokotekattavuus kehittyy ja minkälaisia vaikutuksia sillä on tähän maahantulon malliin. Vaikuttaa siltä, että tässä voisi olla tarpeita tehdä tarkennuksia ja muutoksiakin. Siellä on myöskin huomioita, jotka liittyvät tähän terveysturvallisuuteen, ja näitä varmasti on tuotu jo esiin myös ministeriölle valmistelun yhteydessä, ja kun siitäkin lähtökohdasta arvioidaan tutkimukseen perustuen, mikä olisi se turvallinen ja toisaalta mahdollinen malli, niin silloin voimme varmasti luottaa siihen, että tosiaankin niitä muutostarpeita tästäkin näkökulmasta on.

Totta kai myös talouden näkökulmasta on tärkeää varmistaa, että malli on sellainen, ettei se aiheuta yhtään kohtuutonta kuormitusta, mutta totta kai samalla on huolehdittava siitä, että mitään merkittävää takapakkia ei epidemian etenemisessä ole. Mutta tosiaankin nyt ollaan vähän eri tilanteessa kuin silloin, kun meillä ei ollut riskiryhmiä rokotettu, ja nyt jo keski-ikäisetkin on rokotettu. Olemme siinä mielessä kyllä tilanteessa, joka varmaan vaatii nyt hieman arviointia tämän lakiesityksen osalta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Essayah, olkaa hyvä.

12.14 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta on tarpeellinen, ja varmastikin tätä lakiesitystä oltaisiin kaivattu jo aiemminkin, koska tässä tilanteessa on tietenkin tärkeää, että me pääsemme terveysturvallisesti avaamaan maamme rajoja ja että emme aiheuta sitten suhteetonta taakkaa esimerkiksi meidän elinkeinoelämälle, matkailulle ja monien ihmisten henkilökohtaisille suhteille. Tässä tautitilanteen parantuminen ja toisaalta rokotekattavuuden parantaminen mahdollistavat nyt tämän vähittäisen avaamisen, mutta on äärimmäisen tärkeää, että me erityisesti kiinnitämme huomiota tähän rajaturvallisuuteen, niin kuin täällä salissa useissa keskusteluissa jo ennen tätä on käyty läpi, koska nämä erilaiset variantit ovat lähtökohtaisesti tulleet ulkomailta ja niitten torjuminen on tässä tilanteessa erittäin tärkeää.

Varmasti, niin kuin edustaja Juvonen nosti esille, valiokunnassa on syytä vielä käydä näitä erilaisia, voisiko sanoa, haasteita, mitä tämä lakiesitys tuo esimerkiksi juuri testaushenkilökuntaan ja sen riittävyteen ja siihen, kuinka nopeasti pystytään milloinkin reagoimaan eri suunnista tuleviin matkustajamääriin. Nämä ovat varmasti sellaisia asioita, jotka valiokunnassa on syytä käydä vielä huolellisesti läpi.

Lähtökohtaisesti tämä lakiesitys on toki kannatettava, ja uskon, että tätä täällä salissa oltaisiin jo todellakin aikaisemminkin toivottu eteenpäin saatavaksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowiec.

12.16 **Ben Zyskowiec kok:** Kiitos, arvoisa herra puhemies! Ensin hallitus ei saanut rajoja kiinni, ja nyt hallitus ei saa järkevällä tavalla rajoja auki. Tässä esityksessä on huomattavia haasteita, kuten edustaja Essayah sanoi, käytännön toteutuksen kannalta esimerkiksi Helsinki-Vantaan lentokentällä tai Helsingin satamassa. Toivon, että asianomainen valiokunta, sosiaali- ja terveysvaliokunta, kiinnittää näihin asioihin huomiota ja tarvittaessa tekee merkittäviäkin muutoksia tähän hallituksen esitykseen.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Yksi lausuntopalautteessakin esillä ollut vaihtoehto oli se, että liikenteenharjoittaja jo lähtömaassa olisi tarkastanut nämä todistukset ja niiden olemassaolon. Tähän ei hallituksen esityksessä ole kuitenkaan päädytty. Ministeri Kiuru, miksi ei ole päädytty? Ja tähän liittyen ehkä vähän teknisempi kysymys: miksi tätä asiaa ei ole tarkasteltu hallituksen esityksen perusteluissa, vaikka tiedämme kaikki, että tämäkin on ollut keskusteluissa esillä, ja niin kuin hallituksen esityksen perusteluista sivulta 47 käy ilmi, tämä asia on myös lausuntopalautteessa tullut esiin? Jos vastaus on suunnilleen se, että perustuslaillisista syistä ei voida liikenteenharjoittajalle antaa tällaisia oikeuksia — ja epäilen siis, että vastaus on suunnilleen tällainen — niin sitten kysyn, ministeri Kiuru: eikö ole outoa, että THL:n suosituksesta, ilmeisen vahvasta suosituksesta, esimerkiksi Finnair voi tällä hetkellä tarkastaa näiden todistusten olemassaolon ja estää henkilöiden saapumisen koneeseen ja käytännössä Suomeen, ellei näitä todistuksia ole, mutta me Suomen eduskunnassa emme voi tällaista lakia säätää? Totta kai ymmärrän tässä olevan julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen ulottuvuuden, mutta kysyn silti.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa herra puhemies ja rouva ministeri, toivon, että yhteistyössä hallituksen kanssa tähän lakiesitykseen voitaisiin valiokuntakäsittelyssä, vaikka aikataulu on tosi tiukka, tehdä sellaisia muutoksia, jotka takaisivat sen, että tämä asia toimii myös käytännössä ja ettei se tarpeettomasti vaikeuta esimerkiksi matkailualan toimintaa Suomessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen, olkaa hyvä.

12.19 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys selkeyttää nykytilaa. Se tuo ryhtiä rajoille ja antaa viranomaisille valtuudet puuttua väärinkäytöksiin. Tämä esitys on hyvä. Se olisi pitänyt tuoda eduskuntaan jo vuosi sitten. Tämä on auttamattomasti myöhässä. Silti on hyvä, että se tulee nyt, näin se vain on.

Arvoisa herra puhemies! Kun syksy koittaa, on Suomi pakko avata kohti normaalia toimintaa. Ei ole vaihtoehtoja enää sille, ei edes se, tuleeko tästä viruksesta uusia variaatioita vai ei, vaan meidän kansantaloutemme ei enää kestä sitä, että sitä velan varassa pyöritetään. Tämä on se asiantila, jota tällä hetkellä koko Suomi pohtii, koko elinkeinoelämä pohtii, riittääkö hallituksella rohkeus avata Suomi syksyllä ja sitten vain kantaa niitä seurauksia, ehkä mahdollisia lisätartuntojakin. Kun rokotussuoja meillä sitten alkaa olla jo yli 70 prosenttia, niin sairastuneiden sairastuvuuden vakavuus on jotain aivan muuta kuin se on ollut tätä ennen.

Ja oikeastaan, vaikka se ei nyt ihan suoranaisesti tähän esitykseen liity, niin haluaisin kuulla ministeri Kiurulta: Onhan hallituksella nyt aivan selkeä Suomen avaamissuunnitelma syksyille? Onhan se olemassa, ettei vain käy niin, että syksyllä saamme täällä kuulla ensimmäisellä kyselytunnilla, että ”se on meillä tekeillä, ja me ymmärrämme, että sitä tarvitaan”, vaan onko se ihan oikeasti tulossa ja ollaanko Suomi avaamassa? Tästä varmasti olisi hyvä saada tietoa, ja, puhemies, tämä ei ole mikään syytös, tämä on harras toive. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

12.21 **Ari Koponen ps:** Puhemies! Hallitus ehdottaa, että lokakuun puoliväliin saakka Suomeen saapuvilla henkilöillä tulisi olla mukanaan todistus rokotussarjasta, ennakkotestistä tai sairastetusta taudista. Terveysturvallisuuden kapasiteetti koronatestaukseen ja tartunnan jäljitykseen on Suomessa hyvin rajallinen, ja ehdotetuilla muutoksilla pystyttäisiin siirtämään testaus- ja todistuspainetta lähtömaihin.

Mielestäni — ja aivan kuten edustaja Laukkanenkin viimeksi sanoi — tämä esitys tulee vuoden myöhässä, mutta parempi nyt kuin ei milloinkaan. On tärkeää päästä avaamaan turvallisesti niin lento- kuin raideliikennettäkin.

Suomen matkailuyritysten elpyminen riippuu oleellisesti linjauksista ja maahantulon sujuvuudesta. Matkailukysynnän voimakas kasvu syntyy ensisijaisesti Suomeen saapuvista ulkomaalaisista matkailijoista. Matkailuala tuo työtä ja toimeentuloa eri puolille Suomea, myös alue- ja kuntakeskusten ulkopuolelle. Talvikauden 21—22 ennakkovarausten osalta tilanne näyttää matkailuyrityksille toistaiseksi matkailuelinkeinon kannalta hyvältä, mutta ennakkovarausten realisoituminen liikevaihdoksi on kiinni Suomen matkustusrajoitteiden keventämisestä. Kesän 21 myynti erityisesti ulkomaalaisten matkanjärjestäjien kautta Suomeen on jo pitkälti menetetty.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että todistuksen edellyttämisestä tullaan viestimään selkeästi ja kattavasti. Kuntien, THL:n, viranomaisten ja eri liikennöitsijöiden tulee kehittää viestintää niin, että ohjeistus todella tavoittaa Suomeen saapuvat henkilöt.

Viimeisenä haluan vielä mainita, että vaikka ehdotus tulee kasvattamaan kuntien ja valtion kustannuksia tarkastuksen, testauksen, toiminnan, suunnittelun ja valvonnan vuoksi, tuo matkustamisen vapauttaminen käytetyt eurot nopeasti takaisin lisääntyvänä turismina ja kulutuksena.

Ja ehkä ihan loppuun haluaisin ministeri Kiurulta kysyä koronakoirista. Niistä oli aluksi puhetta, mutta nyt se puhe on hiljentynyt, vaikka ihan hyviä tuloksiakin ollaan saatu. Ne eivät tulisi korvaamaan nykyisiä testausmenetelmiä vaan tukemaan niitä. Missä tämän asian kanssa mennään?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Tanus, olkaa hyvä.

12.24 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Koko korona-ajan meidän rajat ovat olleet yksi keskeinen haaste alkuaan, että saatiin rajoja kiinni, ja peräänkuulutettiin testauksia rajoille, jotta todellakaan uusia koronavirustartuntoja Suomeen ei rajojen kautta tulisi. No, onneksi olemme nyt huomattavasti paremmassa tilanteessa ja toivon mukaan edelleenkin parempaan menossa, mutta nuo muuntovirukset ovat kyllä suuri riski, ja niiden olemassaolo ja niiden mahdollinen maahantulo täytyy huomioida tarkasti ja pyrkiä tekemään kaikki mahdollinen, jottei uusia muuntovirusia, uusia tartuntoja Suomeen leviäisi, ja tietysti samanaikaisesti pyrkiä toimimaan kotimaassa rajojen sisällä sillä tavalla, että täällä emme tartuntoja levitä emmekä vahingossakaan itse niitä saisi.

Samaan aikaan, kun keskustelimme uusista virusmuunnoksista ja tilanteesta, on tietysti tärkeää, että vapautamme mahdollisimman paljon niin elinkeinoelämää kuin myös rajoja ja rajaliikennettä, mutta tietysti kaikki tämä täytyy tehdä terveysturvallisesti pitkällä tähtäimellä — alleviivaan sitä moneen kertaan: tehdä terveysturvallisesti. Myös nämä testaukset on saatava toimimaan joustavasti ja helposti, ja tässä vaiheessa kysyisinkin ministeriltä, missähän viiptyvät ne puhallustestit. Meillä oli jo syksyllä ne esittelyssä, ja televisiossakin tuli näytettä puhallustestistä, missä käytännössä saadaan vastaus samanaikaisesti. Kätevä,

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

nopea ja edullinen testi, ja jos ajattelemme noita satamia tai vaikka lentokenttää ja suuria turisti- tai matkustajamääriä, niin se olisi erittäin tarpeellinen ja käytännöllinen apu tässä vaiheessa.

Todella, niin kuin tässä on tullut esiin, haasteita tässä esityksessä on, ja ihmettelen kyllä myös, niin kuin edustaja Zyskowicz, tätä liikenteenharjoittajien tilannetta. Eikö pitäisi miettiä ja suunnitella mahdollisimman joustavasti nämä tilanteet siis jo ennen rajalle tuloa, toisin sanoen niin, että myös liikenteenharjoittajat voisivat tarkistaa nuo covid-todistukset? Näin ollen itse kyllä toivon, että siellä valiokunnassa kävisitte tarkasti tämän esityksen läpi ja myös sillä tavalla, että puntaroisitte, mitä keinoja, mitä toimenpiteitä tarvitaan, jotta käytännössä toimet rajoilla, olipa sitten kyse satamista tai lentokentistä, tapahtuisivat mahdollisimman nopeasti ja joustavasti ja myös sillä tavalla, että terveydenhuoltohenkilökuntaa, josta muutoinkin on puute, mahdollisimman vähän enää tähän palveluun tai velvoitteeseen sidottaisiin. Tässäkin suhteessa mietin kyllä, joko nuo puhallustetit viimein saadaan Suomeenkin käyttöön. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Kinnunen poissa. — Edustaja Multala, olkaa hyvä.

12.27 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Kyseessä on esitys, jolla pyritään sääntelemään sitä, millä tavalla Suomeen tässä covid-19-pandemian aikana pääsee ja mitä edellytyksiä pitää täyttää, jotta voi Suomeen tulla. Kiitos siitä hallitukselle, että viimein saimme tämän esityksen tänne eduskuntaan, ja se on jo parhaillaan valiokunnissa käsittelyssä. Toki, kuten täällä moni edustaja on todennut, tässä kesti luvattoman kauan.

Arvoisa puhemies! Matkustamisen elpyminen on koko Suomelle tärkeää, ja siksi olisi ollut tärkeää, että olisi voitu pikaisesti jo aiemmin määritellä uudet linjat. Tämä laki voisi nyt esitysluonnoksen mukaan olla voimassa aikaisintaan heinäkuussa tai myöhemmin, kun eduskunta on saanut sen kunnolla käsiteltyä.

Lähtökohtana tulee tietysti olla terveysturvallinen matkustaminen, siitä varmasti kaikki ovat samaa mieltä. Siksi yleiseurooppalaisena linjana on, että terveystarkastus tehdään lähtömaassa. Ennen kuin tämä laki tuli eduskuntaan, Vantaan kaupunki, Finavia, Helsingin kaupunki — muistaakseni Finnair oli mukana ja lentokentän terveysturvallisuudesta vastaava Eero Hirvensalo asiantuntijana, myös HUS oli mukana työssä — tekivät yhdessä ehdotuksen siitä, miten tämä matkustamisen terveysturvallisuus varmistettaisiin erityisesti lentoasemalla. Sen lähtökohta oli se, että todistus, jota tässä nyt vaaditaan, eli todistus sairastetusta taudista tai rokotussarjasta tai negatiivisesta testistä tarkastettaisiin ennen saapumista maahan eli käytännössä ennen astumista lentokoneeseen, laivaan tai niin edelleen. Tällöin voitaisiin varmistua siitä, että myös matkustettaessa ollaan terveitä, tai ainakin se olisi huomattavasti todennäköisempää.

Arvoisa puhemies! Vetoan voimakkaasti nyt erityisesti sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Loheen ja koko valiokuntaan ja toivon, että kuuntelette asiantuntijoita huolella ja teette tähän esitykseen ne tarvittavat muutokset, jotta tämän esityksen tavoitteet toteutuvat.

Arvoisa puhemies! Tähän esitykseen liittyy tämän esityksen sisältämän ehdon ongelma eli se, että todistukset katsotaan täällä Suomessa. Se tarkoittaa mittavia henkilöstöresursseja. Esimerkiksi Helsinki-Vantaan lentokentällä, jos ajatellaan normaalitilannetta, on 60 000 matkustajaa vuorokaudessa. Tietenkään kaikkien todistusta ei silloin tarvitse kat-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

soa, mutta tämäkin jää hieman epäselväksi. Joka tapauksessa, jos kaikilta olisi katsottava todistus, se käytännössä vaatisi tuhansia terveydenhuollon ammattilaisia lentoasemalle töihin.

Arvoisa puhemies! Jokainen meistä varmasti ymmärtää, että yhdelläkään isollakaan kaupungilla ei ole tällaista määrää henkilöstöä irrotettavaksi varsinkaan, kun meillä on kasvava hoitovelka ja myös testaus edelleen voimakkaasti käytössä.

Arvoisa puhemies! Jos ei voida muuttaa sitä, että todistus katsottaisiin ennen lentokoneeseen tai laivaan astumista, vähintään tulisi löystyttää sitä vaatimusta, ketkä sen todistuksen voivat täällä katsoa. Tällä hetkellä siinä oli tiettyä joustavuutta, että voi olla muikin henkilö kuin terveydenhuollon ammattilainen, mutta se silti tarkoittaa käytännössä vaikkapa lentoaseman osalta Vantaan kaupungin henkilöstöä, jota sitäkään ei ole kaikkiin näihin tehtäviin osoittaa.

Arvoisa puhemies! Tämä toisen testin vaatimus, josta jo ministerikin avauspuheenvuorossaan puhui, on myös siinä mielessä kiinnostava, että tällä hetkellä — ymmärsin, että Yle juuri viime viikolla uutisoi — sairaalahoidossa ja tehohoidossa olevat henkilöt ovat sellaisia henkilöitä, jotka olisivat jo olleet rokotusvuorossa ja ovat siis jättäneet rokotuksen ottamatta ja ovat silloin saaneet tämän vakavamman tautimuodon. Jos näin on, voidaanko kuitenkin katsoa, että meillä on rokotuskattavuus niin korkealla tasolla, että Suomessa laajamittaisen epidemian leviäminen tai virusmuunnostenkaan leviäminen ei olisi suuri riski? Arvoisa puhemies, luotan siihen, että valiokuntakin arvioi tämän.

Vielä lopuksi: Tästä esityksestä puuttuu valitettavasti riskiarvio. Toivottavasti se ei nouse nyt liian suureksi ongelmaksi, ja toivottavasti sitä voidaan käsittelyn aikana vielä täydentää.

Arvoisa puhemies! Todella vetoan vielä valiokuntaan, että katsotte koko tämän esityksen läpi huolella ja varmistatte sen, että Suomessa siirrytään noudattamaan yleiseurooppalaista linjaa matkustamisessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

12.32 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Suomi on onnistunut koronapandemian hallinnassa ihmisten terveyden suojelemisen näkökulmasta erittäin hyvin, ja se näkyy siinä, että kokonaisuutena meidän bruttokansantuote ei ole romahtanut samalla tavalla kuin pelkäsimme.

No, meillä on kuitenkin olemassa eräitä toimialoja, jotka ovat tämän kuluneen vuoden aikana olleet, voi sanoa, taloudellisessa ja henkisessä ahdingossa. Yksi niistä on matkailutoimiala, ja lisäksi ovat ravintola- ja tapahtumatoimiala — nämä kolme erityisesti — ja voi sanoa, että matkailualalla erityisesti ne, jotka toimivat kansainvälisen matkailun parissa, ovat edelleenkin aivan järkyttävässä tilanteessa. Siksi, kuten täällä edustaja Laukkanenkin totesi, tätä esitystä on odotettu pitkään, ja täytyy sanoa, että liian pitkään.

Nyt lausuntokierroksella ollut esitys on mielestäni erittäin hyvin parantunut. Hallituksen esitykseen on tehty tärkeitä, olennaisia korjauksia, mutta totta kai meidän pitää valiokuntakäsittelyssä huolellisesti tätä käsitellä. Tulemme suorittamaan laajan kuulemisen ja myös varmistamaan sen, että käytännössä täällä tätä pystyttäisiin noudattamaan ja soveltamaan.

Kysymys on paitsi siitä, että me kykenisimme jollakin tavalla palauttamaan matkailuelinkeinon Suomeen — se on valtavan tärkeä meidän työllisyydenkin näkökulmasta, on

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

kysymys tuhansista matkailun työpaikoista — mutta kysymys on myös siitä, miten me varmistamme, että Finnair, meidän kansainvälinen lentoyhtiö, pystyy jollakin tasolla palautumaan sille tasolle, millä se on ollut. Tässä ei ole kysymys pelkästään matkustamisesta, vaan kysymys on huoltovarmuudesta ja kysymys on siitä, miten Suomen kansainvälistä kauppaa pystytään tulevaisuudessa harjoittamaan. Tämä on myös, jos ajatellaan meidän huoltovarmuuden ja elinkeinoelämän kasvun kannalta, valtavan tärkeää, aivan kohtalokkaan tärkeä kysymys, ja sen takia tämä pitää varmistaa. Ja voitte luottaa siihen, että valiokunta tulee kyllä erittäin perusteellisesti selvittämään tätä kysymystä, mutta samalla tietenkin tunnemme sen aikataulupaineen ja teemme parhaamme, että ennen kuin eduskunta jää kesälomalle, tämä olisi täällä salissa käsiteltävänä. Tämä on meidän kaikkien velvollisuus.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Lindén, olkaa hyvä.

12.35 **Aki Lindén sd:** Arvoisa herra puhemies! Kuten edustajakollega, valiokunnan puheenjohtaja Lohi äsken edellä totesi, Suomen tilanne on koronan hoidossa tällä hetkellä erittäin hyvä. Meillä on useita tilastolähteitä, mutta kun nopeasti vilkaisin Helsingin Sanomien tänäaamuisen yhteenvedon, johon on koottu eräitä Euroopan maita, niin Suomen tilannehan ilmaantuvuudessa — luku oli 20 — oli niistä paras, vain Israelissa oli selvästi alhaisempi. Huolestuttavaa oli se, että esimerkiksi Isossa-Britanniassa, jonka rokotuskattavuus on suurempi kuin Suomen, ilmaantuvuusluku oli 161, joka oli sitä luokkaa, joka meillä oli maaliskuussa kaikkein korkeimmillaan.

Myös tilanne sairaaloissa on parantunut merkittävästi. Huomiotani kiinnittää kuitenkin se, että kun vuosi sitten samaan aikaan, siis kesäkuun puolelsvälissä, meillä oli tehohoidossa 2 potilasta, niin nyt meillä on 11, vaikka meillä nyt on siis rokotteet käytössä, eli nimenomaan nämä muuntovirukset ovat aiheuttaneet kuitenkin näissäkin oloissa suurempaa sairastavuutta, ja lähirajoilla, esimerkiksi Venäjällä, on raportoitu erittäin huono tilanne.

Ongelma siis ei ole meidän oma tilanteemme, vaan ongelma on muissa maissa, ja nyt kun me kaikki haluamme avata liikennettä, meidän on tietenkin huolehdittava siitä, että teemme sen tavalla, jossa meidän oman maamme väestön terveys samalla turvataan.

Tämän laajan lakiesityksen voi tiivistää viiteen kohtaan: Suomalaiset voivat aina palata kotimaahansa. Se on aivan selvä asia. Siitä ei nyt tässä yhteydessä enempää. Sitten jos kysymys on ulkomaalaisista, niin silloin jos he ovat sairastaneet alle kuuden kuukauden sisällä koronasairauden ja siitä on sitten selkeä, luotettava todistus, he voivat saapua meidän maahan. Seuraava tapaus on se, että he ovat saaneet koko tämän rokotussarjan, käytännössä siis kaksi rokotetta. Silloin ei ole tässä suhteessa mitään ongelmia. Jos he tulevat rajalle eikä heillä ole näyttää testitodistusta lainkaan, heidät on testattava 24 tunnin kuluessa ja sitten on tehtävä vielä toinen testi 72—120 tunnin kuluessa. Jos heillä on näyttää alle 72 tunnin ikäinen negatiivinen testitodistus, heiltä vaaditaan se toinen testi täällä kotimaassa 72—120 tunnin kuluttua.

Näillä tavoilla me pystymme varmistamaan sen, että meidän oman maamme terveys säilyy ja kuitenkin voimme merkittävästi lisätä liikennettä. Kun meillä koko Euroopassa rokotussarjan kokonaan saaminen lisääntyy kovaa vauhtia koko ajan, olemme ennusteen mukaan loppusyksystä varmasti tilanteessa, jossa matkailu on palannut lähestulkoon täysin ennalleen.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mykkänen, olkaa hyvä.

12.38 **Kai Mykkänen kok:** Arvoisa puhemies! Suomessa koronahoito on pääosin onnistunut vertailumaita paremmin, hyvä niin — kiitos siitä suomalaisille ja tälle salille ja myös hallituksen työlle ja virkamiehille. Sanoisin yleisesti, että semmoinen tietty riski, joka on vääjäämätön tämmöisissä tilanteissa, on, että jääme sen menestyksen vangiksi. Tätä voi nyt verrata vaikka siihen, miten Nokian, matkapuhelin-Nokian, oli aikoinaan vaikeaa ottaa käyttöön uusia osuuksia ja uusia menestystekijöitä puhelimiinsa, kun oli 20 vuotta sitten keksitty voimakkaasti menestynyt resepti — silloin aina voittajan on vaikea muuttaa toimintaansa. Ja tässä, vaikkakin aika eri kontekstissa, on nyt vähän sama vaara, että kun olemme menestyneet erittäin hyvin, niin meidän on ehkä vaikeampi huomata, jos toimintaympäristö muuttuu siten, että riskit ovat selvästi pienemmät kuin puoli vuotta sitten. Nyt kun on rokotteita ja nyt kun on opittu rajoittamaan vähemmän haittaavilla tavoilla taudin ikään kuin vakavia vaikutuksia, niin silloin meidän täytyy koko ajan muistaa, että jos tasapaino muuttuu niin, että nämä meidän rajoitteemme alkavatkin aiheuttaa enemmän kärsimystä, enemmän syrjäytymistä, enemmän ongelmia työttömyyden kautta, niin on mahdollista, että me alamme ikään kuin haitata itseämme sillä, että teemme voimakkaammin rajoituksia kuin meidän verrokkimaamme.

Ja mitä nyt tulee tähän hallituksen esitykseen, niin toki on hyvä, että se on viimein täällä salissa, ja on tärkeää, että eduskunta lain säätää ennen kuin jääme kesätauolle, mutta tässä kohtaa se riski menestyksen vangiksi jäämisestä koskee tietysti erityisesti merkittävää määrää suomalaisia matkailun ja palvelualan työpaikkoja mutta myös — aivan kuten valiokunnan puheenjohtaja Lohi täällä hyvin totesi — Finnairin strategista asemaa pitkälläkin aikavälillä, mikä perustuu siihen, että me nopeasti otamme kilpailukyvyn takaisin Aasian ja Euroopan välisessä ja Amerikan ja Euroopan välisessä liikenteessä. Nyt senkin osalta on riski, että jos tänne Suomeen saapuva liikenne ei pysty normaalisti palautumaan verrattuna kilpailijamaihin, niin silloin koko tämän kuvion rakentaminen kilpailukykyiseksi vaarantuu ja sillä voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia.

Silloin huomio tietysti näissä yksityiskohdissa kiinnittyy erityisesti tähän toisen testin vaatimiseen tilanteeseen, jossa henkilölle on lähtömaassa tehty yksi negatiivinen testi alle 72 tuntia ennen Suomeen tuloa. Tältä osin itselleni jäi käsitys, että myös THL:n lausunto on sen kaltainen, että se antaa ymmärtää, että tästä voitaisiin luopua heidän mielestään nopeammin kuin mitä hallitus tässä esittää: lokakuun puoleenväliin asti tätä toista Suomessa tehtävää testiä edellytettäisiin. Ja toivottavasti erityisesti tältä osin sosiaali- ja terveysvaliokunta tämän asian käsittelee tasapainoisesti ja ennakkoluulottomasti eikä juutu siihen, sillä hallituksen esitys nyt tältä osin on poikkeava siitä, mitä suurin osa EU-maista tekee, ja saattaa aiheuttaa liikaa haittoja matkailullemme suhteessa siihen hyötyyn, joka sitten terveyturvallisuuksessa enää tämän ohi muulla lailla saadaan.

Toinen puoli on se, mihin erityisesti edustaja Zyskowicz kiinnitti huomiota, että tarvitseeko meidän ylläpitää sellaista mahdollisuutta, että ihminen tulee ilman lähtömaassa otettua testiä, mikä mahdollisesti sitoo jopa tuhansia ihmisiä Suomessa satamissa ja lentoasemilla täällä tehtävään testaustoimintaan, kun tämä hoitohenkilöstöresurssi voisi varmasti olla olennaisemmassa käytössä, ja miksi emme voisi edellyttää sitä, että ihmisillä on koronatodistuksen osana se testitodistus, että on tämä testi tehty, jolloin voisimme käyttää muun henkilöstön järkevämmin. Tältä osin esitän, että tämä lähetettäisiin lausunnonle

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

myös liikenne- ja viestintävaliokuntaan, koska tämä satamien ja lentoaseman tilanne on kriittinen koko tämän lain toimeenpanon kannalta.

Mutta, arvoisa puhemies, yleisesti todella vetoan myöskin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, että tässä asiassa — lausuntovaliokuntien toivottavasti tehdessä työnsä omasta näkökulmastaan hyvin — osoitetaan ennakkoluulottomuutta ja pystytään vielä muokkaamaan tätä lakia niin, että meillä todella syksy on paitsi terveysturvallinen myöskin meidän matkailumme elpymisen ja Finnairin selviämisen kannalta järkevästi rakennettu. Tässä myydään käytännössä jo ensi vuoden kevättä, erityisesti Lapin osalta, ja jos meillä on siinä selvästi mutkikkaampi säännöstö kuin useimmilla kilpailijamailla, niin sillä vääjäämättä on vaikutusta siihen, miten suomalaiset saavat töitä ja kuinka paljon täällä on niitä koronan pitkäaikaisia vaikutuksia sitten meidän korjattavanamme.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt tälle keskustelulle etukäteen varattu 45 minuuttia on päättymässä. Annan ministeri Kiurulle 3 minuuttia. Sen jälkeen tämän asian käsittely keskeytetään.

12.43 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! 3 minuutissa on vaikeaa ihan kaikkiin näihin kysymyksiin saada vastattua, mutta yritän mahdollisimman nopeasti.

Ensinnäkin täällä kysyttiin siitä, miten ylipäätään perustuslakivaliokunnan edellytykset ovat mahdollisesti sitten johtaneet siihen, että tätä päätösvaltaa näiden muiden toimijoiden näkökulmasta ei saataisi tässä lakiehdotuksessa säädettyä. Nimittäin viime lokakuussa käytiin laaja keskustelu siitä, olisiko liikennepalveluiden tarjoajille ja toimijoille voitu tätä ennakkotarkastustehtävää säätää. Tältä osin nimenomaan perustuslakivaliokunta on ottanut tähän asiaan kantaa aikaisemmin, ja käytännössä kysymys on siis nimenomaan siitä, onko perustuslaillisesti mahdollista tällaista toimivaltaa osoittaa näille liikennepalvelutoimijoille. Tässä suhteessa asiaa tutkittiin, ja yhdyin kyllä siihen samaan arvioon tästä asiasta kuin esimerkiksi tässä salissa edustaja Zyskowicz. Jälleen olemme siinä tilanteessa, että emme ole kovin eri mieltä tästä asiasta, mutta tässä kokoonpanossa, kun eri ministeriöiden kanssa tätä on valmisteltu, valitettavasti en pystynyt esittämään sitä, että tämä velvollisuus olisi tullut, nimenomaan näiden perusoikeuksien näkökulmasta, laajemmin liikennepalveluyrittäjien ja liikennepalvelutarjoajien velvollisuudeksi.

Sen sijaan siihen, voidaanko näiden muiden ministeriöiden osalta tätä tehtäväkenttää laajentaa: Näin on nimenomaan tehty. Ja tässä tapauksessa myöskin on otettu huomioon se, että siellä 89 §:ssä säädetään nimenomaan virka-avun antamisesta, ja näin sitten poliisilla ja Tullilla on virka-aputehtävän suorittamiseksi oikeus muun muassa tarkastaa henkilöllisyys ja henkilön esittämän 16 §:n a-kohdan tarkoitetun todistuksen sisältö ja ottaa tarkastettava asiakirja haltuunsa tarkastusta varten, eli se on siellä mukana.

Tässä keskusteltiin myöskin hyvin runsaasti siitä, olisiko mahdollisuus vähentää terveysturvallisuustoimijoiden painetta. Olen samaa mieltä siinäkin, että meidän pitäisi saada täältä rajoilta mahdollisimman paljon virtaa pois siitä käytännössä tehtävästä työstä, jotta se sitten siirrettäisiin jo sinne lähtömaiden arvioitavaksi, niin että ihmisellä olisi aina tullessaan todistus tai rokotetodistus. Ja nyt näin nimenomaan on tehty tuolla ministeri Ohi-salon puolella, eli huomasi varmasti torstaina nämä rajapäätökset, jotka lähtevät hakemaan nimenomaan sitä seuraavaa steppiä matkustajavirtojen kasvattamiseen siitä näkökul-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

masta, että sieltä tulee paljon näitä todistuksellisia. Se näkyi muutoin jo viikonloppuna tässä meidän rajaliikenteessä, että ihmisillä on hyvin paljon tänä päivänä näitä todistuksia.

Olisiko voitu vapauttaa kokonaan? Tässäkin on valitettavasti niitä lukkoja, joista ollaan aikaisemminkin puhuttu.

Tässä oli paljon hyviä kysymyksiä, mutta valitettavasti nyt en ehdi enempää, mutta voidaan tässä salissa vielä puhua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kauma lyhyesti vielä.

12.46 **Pia Kauma kok:** Arvoisa puhemies! Edustaja Mykkänen esitti äskeisessä puheenvuorossaan, että tämä asia lähetettäisiin myöskin liikenne- ja viestintävaliokunnalle, ja se liittyy juurikin tähän liikennepalvelujen tarjoajien mahdollisuuteen tarkastaa nämä todistukset jo lähtömaassa.

Arvoisa puhemies! Kannatan tätä edustaja Mykkäsen esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 12.47.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.34.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Keskustelu, edustaja Löfström.

18.34 **Mats Löfström r:** Ärade fru talman! Det här lagförslaget kan i värsta fall i praktiken betyda en kraftig skärpning av gränsrestriktionerna för Åland. Det är något jag och vi på Åland ser som helt omotiverat, och vi skulle önska att man klargjorde detta i lagförslaget så att alla som i dag har rätt att resa in i Finland och på Åland inte kommer få mer byråkrati eller krav, utan kan fortsätta resa in till Finland och till Åland precis som hittills under hela pandemin.

Under pandemin har ingen dött av covid-19 på Åland och pandemin har hela tiden varit under kontroll. Det är vi glada för, men samtidigt som vi klarat pandemin extremt bra hälsomässigt har vi drabbats väldigt hårt ekonomiskt. Om det inte finns hälsomässiga motiv att skärpa gränskontrollerna i praktiken är förslaget mycket problematiskt. Samtidigt vaccineras nu människor så fort som vi bara får mer vaccin, och situationen förbättras också i Sverige hela tiden.

Ärade talman! Några saker som bekymrar oss är följande: För det första, i dag har markägare, stugägare och personer med familjeledning rätt att resa in på Åland eller till Finland utan test. Med det här lagförslaget måste man i fortsättningen ha ett negativt test. Jag skulle vilja fråga ministern, om hon skulle vara här, vilket hon inte längre är, om det är möjligt att fortsättningsvis få de här grupperna undantagna. Alla har inte hunnit få två doser

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

vaccin ännu, och det här lagförslaget kommer nu med extremt kort framförhållning, precis innan riksdagens sommarpaus.

För det andra: Hur är det tänkt att man på Åland i praktiken ska ordna med dessa kontroller då de inre gränskontrollerna avslutas? Hittills har det varit Gränsbevakningsväsendet som skött det, men hur kommer det i praktiken att bli i fortsättningen på Åland ifall de lokala hälsovårdsmyndigheterna inte har resurser? Ålands landskapsregering har upppepat de gånger ställt den här frågan till social- och hälsovårdsministeriet utan att få några svar på de här frågorna.

För det tredje: Hur ska man trygga testningskapaciteten på Åland? För tillfället är testkapaciteten ungefär 120 test per dygn. Det kan maximalt bli ungefär 200–300 test per dygn, men det kommer inte räcka då det kan komma 1 000 inresande per dygn och vissa ska testas två gånger. Hur är det då tänkt att detta ska tryggas i praktiken? Vad händer om resurserna inte finns för att uppfylla lagen i praktiken?

För det fjärde: Fritidsbåtar är i dag undantagna av den enkla anledningen att det i praktiken inte går att kolla dem. Med detta lagförslag inkluderas de, men hur är det tänkt att de ska kontrolleras i praktiken? Bara på Åland finns ett tiotal gästhamnar. Även om gränsbevakningen skulle kolla alla båtar, vilket man inte ens har resurser till, så skulle det kräva så mycket [Puhemies koputtaa] resurser att det är bort från annat.

Puhemies Anu Vehviläinen: Yhteenveto. [Mats Löfström: Minä jatkan puheenvuoroa!] — No niin, olkaa hyvä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Kiitos, arvoisa puhemies! För det femte, ärade fru talman: Vad kommer hända med de så kallade gröna länderna, de som har en incidens under 25? Är det tänkt att lagen också ska gälla för de länderna som i dag är gröna, såsom exempelvis Island? Estland är också snart nere i 25, och det skulle vara bra att de länderna då kunde öppna utan hälsokontroller, precis som under förra sommaren, eftersom hälsokontrollerna blir så tungrodda. EU säger också att gränsen borde vara 75, inte 25. Ur det perspektivet är 25 fortsättningsvis lågt.

Ärade fru talman! Avslutningsvis: Det är viktigt att hitta rätt proportioner, och jag hoppas att social- och hälsovårdsutskottet granskar lagförslaget noggrant och är redo att hitta fungerande lösningar som gör att saker också funkar i praktiken och blir proportionerliga. — Tack.

Puhemies Anu Vehviläinen: Yhteenveto.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Sarkomaa poissa, edustaja Keto-Huovinen poissa, edustaja Multala poissa, edustaja Kauma poissa. — Edustaja Kinnunen.

18.42 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta on tarpeellinen. Pandemian väistyessä meidän on päästävä mukaan maailman avautumiseen. Vaikka terveyttä on edelleen suojeltava, emme voi pitkällä juoksulla jatkaa ainakaan muita maita tiukempaa matkustamisen linjaa.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Matkailuala on ollut hätää kärsimässä jo pidemmän aikaa. Se tarvitsee nyt selkeän näkymän siitä, miten jälleenrakennus saadaan käyntiin ja miten matkustamista voidaan toteuttaa. Nyt myydään jo tulevan vuoden matkoja. Tulee voida katsoa jo kauemmaksi.

Erytisen tärkeää on avata työmatkaliikennettä. Ulkomainen työvoima, myös kausityövoima, on meille erittäin tarpeellista. Olemme monella alalla riippuvaisia ulkomaisesta osaamisesta.

Arvoisa puhemies! Matkailun tehokas normalisointi läheisiin rajanaapureihimme Ruotsiin ja Viroon on tehtävä mahdollisuuksien mukaan mahdollisimman pian. Ruotsin ja Viron tilanteet ovat toki keskenään erilaiset. Rajoitukset ovat jo höllentyneet joiltakin kohdin Viron kohdalla, sillä siellä tautitilanne on Suomen tavoin parantunut ja alkaa kokonaisuutena olla hallinnassa. Työmatkaliikenteen ohella myös lähinaapurimatkailun tulee voida avautua, mutta ennen kaikkea nyt on tärkeää saada käyntiin työmatkaliikenne tehokkaalla tavalla. Ihmisten on päästävä tapaamaan perheitään, kuten Viron pääministeri Kaja Kallas on toivonut. Tiukat säännökset eivät ainakaan tartuntalukujen valossa ja rokotusten edessä ole enää Viron osalta perusteltuja.

Toivon, että matkailu saadaan naapurimaiden kanssa mahdollisimman pian kokonaisuudessaan sujuvaksi. Toivon myös, että kanssakäymisemme näiden läheisten naapurien kanssa saadaan palautettua mahdollisimman ennalleen suurten haasteiden jälkeen. Se on meidän kaikkien etu.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaiksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Hallituksen esitys HE 241/2020 vp
Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Osittain ainoaan, osittain toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Ensin päätetään sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön StVM 16/2021 vp pohjalta ainoassa käsittelyssä ilmoituksesta ja sitten toisessa käsittelyssä lakiehdotuksista. — Keskustelu, edustaja Tanus, olkaa hyvä.

Keskustelu

12.47 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Sote-uudistusta, näitä paljon puhuttuja leveämpiä hartioita, tarvitaan. Varsinkin pienempien kuntien ahdinon vuoksi parempi sote on kovasti odotettu. Uudistusta tarvitaan potilaiden tutkimuksiin, hoitoon ja kuntoutukseen paremmin pääsemiseksi, perusterveydenhuollon vahvistamiseksi ja integroitujen hoitopolkujen muodostamiseksi, yhdenvertaisten palvelujen saamiseksi, terveyserojen kaventamiseksi, kustannusten hillitsemiseksi ja niin edelleen. Toimivien, tarpeisiin vastaavien palveluiden turvaamiseksi tarvitaan julkisen sektorin lisäksi yksityistä ja kolmatta sektoria tiiviiseen yhteistyöhön. Tässä tärkeässä roolissa ovat myös julkisomisteiset, keskeisiä palveluja

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

tarjoavat Sydänsairaala ja Tekonivelsairaala Coxa. Näiden kaikkien toimintaedellytyksiä tulee parantaa ja joustavoittaa, ei vaikeuttaa.

Samalla riittävästä rahoituksesta on huolehdittava huomioiden myös kasvukeskusten erityistilanteet ja yliopistosairaaloiden asema niin terveydenhoitohenkilökunnan riittävää ja laadukasta koulutusta kuin tutkimustakin ajatellen. Samalla kannustimia kustannusten hillintään olisi oltava ja todellisen demokratian pitäisi myös toteutua. Valitettavasti tämä sote-esitys ei vastaa monelta osin näihin eikä moniin muihinkaan tavoitteisiin. Pidemmällä jaksolla arvioiden negatiivisia vaikutuksia tulee pienempiinkin kuntiin.

Perustuslakivaliokunta lausunnossaan mahdollisti monien korjausten tekemisen esitykseen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta teki kuitenkin lähinnä vain aivan välttämättömät perustuslakivaliokunnan lausumien edellyttämät muutokset. Valiokunnassa toteutettujen korjausten sijaan mietintöön liitettiin pitkä lista lausumia, siis pitkä korjaussarja esitykseen. Oli pa sote-esityksestä mitä mieltä tahansa, niin tästä talosta ei voi laittaa ulos niin raakiletta, niin keskeneräistä ja valiokunnan itsensäkin mielestä monia korjauksia ja tarkennusta vaativaa esitystä.

Näin ollen, arvoisa puhemies, teen esityksen. Esitän, että hallituksen lakiesitys hylätään.

Lisäksi teen seuraavat 18 lausumaesitystä:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin sote-uudistuksen puutteiden korjaamiseksi ja siirtymävaiheen pidentämiseksi niin, että uudistuksen puutteet saadaan korjattua ennen kuin ne vaikuttavat negatiivisesti suomalaisten palveluiden laatuun ja saatavuuteen.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu suunnitelmistaan maakuntaveron valmistelusta ja käyttöönottamisesta parlamentaarisen ryhmän suosituksen mukaisesti.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo korjaavan esityksen sosiaali- ja terveyspalveluiden alihankintaan liittyen niin, että laissa huomioidaan pienten ja keskisuurten yritysten sekä järjestöjen merkittävä rooli palveluiden tuottamisessa.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, joiden avulla voidaan turvata kolmannen sektorin toimintaedellytykset sosiaalipalveluja täydentävinä toimijoina.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo mahdollisimman nopeasti esityksen, jolla selkeytetään kuntouttavan työtoiminnan ja työpajatoiminnan toimintaedellytyksiä niin, että molempia voidaan jatkaa uudistuksen jälkeen mahdollisimman joustavasti ja toiminnassa mukana olevien tarpeet huomioiden.”

Edelleen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuuksia siirtää hyvinvointia-aluevaaleja sellaiseen ajankohtaan, että vaalit voidaan järjestää ehdokasasettelun ja vaalikampanjoinnin suhteen järkevällä tavalla. Demokratian toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että vaalit toteutetaan asianmukaisesti.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin mahdollistaakseen hyvinvointialueiden valtuustoihin valittaville edustajille mahdollisuuden luopua kunnanvaltuuston paikasta, mikäli se on tarpeen. Samojen henkilöiden toimiminen kunnanvaltuustossa ja hyvinvointialuevaltuustossa on ongelmallista ajankäytöllisesti, ja hyvinvointialueiden valtuustojen vaalikauden poikkeuksellinen alku ei ole mahdollistanut valintaa päätöksenteon tasta, kuten jatkossa, mikäli vaalit järjestetään yhtä aikaa.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin turvatakseen nykyisten julkisomisteisten Sydänsairaalan ja Tekonivelsairaala Coxan nykymuotoisen toiminnan jatkumisen myös sote-uudistuksen jälkeen.”

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Edelleen esitän: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa yksityisen hoidon Kela-korvauksen säilymisen ja ryhtyy toimiin sen korottamiseksi. Ilman yksityisiä hoitopalveluita julkisen terveydenhuollon jonot kasvavat kestävämmällä tavalla ja ihmisten oikeus oikea-aikaiseen hoitoon vaarantuu.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa sote-uudistuksen vaikutuksia vanhustenhoitoon ja vanhusten palveluihin ja varmistaa vanhusten kotihoidon resurssien riittävyyden tulevaisuudessa.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus luo toimivan seurantajärjestelmän, jonka avulla voidaan seurata ihmisten hoitoon pääsyä ja hoidon laatua kaikilla hyvinvointialueilla pitkällä tähtäimellä. Seurannan pitää olla kattavaa, ja sen avulla pitää ryhtyä tarvittaviin korjaaviin toimenpiteisiin tasapuolisen ja hyvän hoidon varmistamiseksi koko maassa.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin mielenterveyspalveluiden, mukaan lukien psykoterapian ja kuntoutuspsykoterapian, tason ja saatavuuden parantamiseksi sote-uudistuksen yhteydessä ja tuo samalla eduskunnalle esityksen terapiatakuun käyttöönotosta.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin naisten ja tyttöjen terveyspalvelujen parantamiseksi ja turvatakseen riittävän kättilöiden, naistentautien, synnytyslääkäreiden ja terveydenhoitajien määrän ja mahdollistaakseen opiskelun ja ammatinharjoittamisen ilman eettistä ristiriitaa.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin miesten terveyden parantamiseksi, miesten yleisimmän syövän seulonnan aloittamiseksi ja sen tutkimusten, hoidon ja seurannan parantamiseksi tarttuen erityisesti HUS-alueella esiintyviin ongelmiin sote-uudistuksen yhteydessä.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin, joilla varmistetaan ja seurataan, että potilaiden tutkimuksiin, hoitoon ja kuntoutukseen otto tapahtuu lääketieteellisin kriteerein potilaan tarpeet huomioiden oikea-aikaisesti.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin turvatakseen lastensuojelussa riittävät avopalvelut, jotta avopalveluiden puutteellisuuden vuoksi nykyisin tehtäviltä raskaammilta toimilta, sijoituksilta ja huostaanotoilta vältytään.”

Arvoisa puhemies, kaksi lausumaehdotusta vielä, jos voin ne samaan tässä lukea:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin yliopistosairaaloiden tehtävien, erityisesti riittävän ja korkealaatuisen lääkäreiden ja muun terveydenhoitohenkilökunnan koulutuksen sekä tutkimustoiminnan ja niihin tarvittavan riittävän rahoituksen, turvaamiseksi.”

Ja viimeiseksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, joilla turvataan kasvakeskusten mahdollisuudet elinvoimaa parantaviin ja ylläpitäviin investointeihin ja toimiin, joilla turvataan ja seurataan hyvinvointialueiden tarvitsemien riittävien investointien toteutuminen.”

Tässä 18 lausumaehdotusta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

12.55 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Sote-uudistuksen tavoitteena on ollut parantaa hoitoonpääsyä, luoda kestävä rahoituspohja ja parantaa väestön yhdenvertaisuutta. Valitettavasti tämä uudistus ei niihin tavoitteisiin vastaa, ja kannatan edustaja Tanuksen esittä-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

mää lakiesityksen hylkäystä. Kokoomus esittää myös vastalauseen 2 lausumia 1—5, 7—19 sekä erikseen monisteella jaettavia lausumia.

Käyn tässä läpi nämä kokouksen esittämät lausumat:

Lausuma 1: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan esityksen, jolla turvataan Tekonivelsairaala Coxan, Tampereen Sydänsairaalan ja muiden sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavien julkisomisteisten yhtiöiden nykymuotoinen toiminta.”

2: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan esityksen, jolla varmistetaan neuvolatoiminnan jatkuminen tilanteessa, jossa palvelut tuotetaan kiinteänä osana terveysaseman tai mahdollisen laajemman ulkoistuksen toiminnallista kokonaisuutta.”

3: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan esityksen, jolla varmistetaan, ettei kuntien ja kuntayhtymien omaisuutta siirry hyvinvointialueelle tavalla, joka on kunnan tai kuntayhtymän kannalta kohtuuton.”

4: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan esityksen, jolla turvataan Etevan, Kårkullan ja Vaalijalan erityishuollon piirien mahdollisuudet jatkaa nykymuotoista toimintaansa antaa yksilöllisiä ja elinikäisiä palveluita vammaisille ihmisille heidän yksilölliset tarpeensa huomioiden.”

5: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin palveluiden yksikköhinnat läpinäkyvästi selvittävän yhteisen kustannuslaskentamallin kehittämiseksi ja ottamiseksi käyttöön.”

Ja seuraava: ”Eduskunta edellyttää, että palveluntuottajalaki valmistellaan ja otetaan käyttöön itsenäisenä lakina edellisen vaalikauden valmistelun pohjalta.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta kasvukeskusten edellytykset tehdä elinvoimainvestointeja turvataan.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta hyvinvointialueiden investointien ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän toimivuus varmistetaan.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta asiakas- ja potilastietojen hyödyntäminen Uudenmaan erillisratkaisussa varmistetaan.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo lakiesityksen, jossa on selkeytetty julkisen hallintotehtävän sisältöä ja virkalääkärin velvoitteita.”

”Eduskunta edellyttää, että kasvukaupunkien erityispiirteet, kuten maahanmuuton kasvu, vieraskielisyys, sosiaaliset tarpeet, päihteiden käyttö ja syrjäytyminen, huomioidaan rahoituksessa.”

”Eduskunta edellyttää, että palveluiden järjestäminen ja tuottaminen erotetaan velvoittavasti lainsäädännössä.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo lakiesityksen palvelusetelin velvoittavuudesta kaikissa kiireettömissä toimenpiteissä hoitotakuun turvaamiseksi.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo kiireellisesti esityksen asiakaslähtöisen henkilökohtaisen budjetin käyttöönottamiseksi vammaispalveluissa, erityispalveluissa sekä paljon palveluja tarvitsevilla asiakkailla.”

”Eduskunta edellyttää, että ammatinharjoittajien mahdollisuutta tuottaa palveluja hyvinvointialueille ei heikennetä nykyisestä tilanteesta.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo kiireellisesti eduskuntaan esityksen rahoitusmallista, jossa huomioidaan yliopistosairaaloiden tehtävät ja HUSin valtakunnalliset tehtävät, kuten opetus- ja tutkimustoiminta sekä valmiuden ja varautumisen ylläpitäminen.”

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo kiireellisesti eduskuntaan esityksen hoitotakuun tiukentamisesta ja terapiatakuun käyttöönosta.”

”Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveyspalveluiden valmistelutyössä turvataan kunnille, alan yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille sekä muille mahdollisille sidosryhmille mahdollisuus tulla kuulluksi lainsäädännön valmistelussa.”

Ja sitten vielä lausumat, jotka on jaettu erikseen:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo välittömästi eduskuntaan lakiesityksen, jossa uudistuksen kokonaisuakataulu arvioidaan uudelleen siten, että se turvaa muutosten hallitun suunnittelun ja toteuttamisen alueiden erilaiset lähtötilanteet huomioiden.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaikkien hyvinvointialueiden riittävän tietojärjestelmien toimivuuden potilasturvallisuuden ja ammattilaisten sujuvan työn varmistamiseksi ennen uudistuksen toimeenpanoa.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan kiireellisesti lakiesityksen, jossa oppilaitoksen sijaintikunta voi myös vastata oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisista opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo kiireellisesti lakiesityksen, jossa kunnalliset työpajat voivat myös tuottaa hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyviä palveluita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan esityksen, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan mahdollisuuksia hankkia omaa toimintaansa täydentäviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai omaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöään täydentävää työvoimaa alihankkijalta nykyiseen tapaan ei heikennetä.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan esityksen, jotta mahdollisuutta tehdä ratkaisu potilaan ottamisesta erikoissairaanhoidon toimintayksikköön sekä hoidon tarpeen arviointia ei rajoiteta ainoastaan hyvinvointialueen virka- tai työsuhteiselle lääkärille.”

”Eduskunta edellyttää, että sopimuspalokuntien kanssa tehtävä yhteistyö varmistetaan ja toimintaan varataan riittävä rahoitus.”

”Eduskunta edellyttää, että pelastustoimen rahoituksen riittävyys varmistetaan.”

Arvoisa puhemies! Tässä oli pitkä lista lausumia, jotka kohdistuvat tämän sote-esityksen puutekohtiin. Niitä olisi voinut jatkaa vielä paljon enemmänkin, mutta tässä on niistä otettu esille osa, ne, jotka on välttämätöntä korjata, jos tämä lakiesitys menee läpi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

13.02 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Perussuomalaisten valiokuntaryhmä ja perussuomalaisten eduskuntaryhmä pitää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistamista koskevaa hallituksen esitystä keskeisiltä osin epäonnistuneena ja katsoo, ettei edellytyksiä siihen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymiselle sellaisenaan ole olemassa. Olisimme tehneet myös perussuomalaisten ryhmänä hylkäsesityksen tälle lakipaketille, mutta kannatamme nyt siitä tehtyä hylkäsesitystä. Olemme jättäneet lausumaesityksiä, ja esittelen tässä teille perussuomalaisten jättämät lausumat liittyen tähän sote-pakettiin.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Lausuma 1: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi vammaispalveluiden riittävää ja tasavertaista saatavuutta koko maassa, ja mikäli uudistus heikentää vammaisten palveluja, ryhtyy viipymättä korjaaviin toimenpiteisiin.”

Lausuma 2: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi osana uudistuksen toimeenpanoa omaishoitajien asemaa eri puolilla maata ja ryhtyy omaishoitajien aseman parantamiseksi toimenpiteisiin, joilla taataan yhtäläiset oikeudet ja riittävä tuki koko maassa.”

Lausuma 3: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy osana uudistuksen toimeenpanoa toimenpiteisiin yliopistollisten sairaaloiden ja yliopistojen kanssa yhteistyön riittävän rahoituksen varmistamiseksi.”

Lausuma 4: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy osana uudistuksen toimeenpanoa toimenpiteisiin, joilla varmistetaan keskeisten sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden saatavuus lähipalveluina koko maassa.”

Lausuma 5: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy osana uudistuksen toimeenpanoa toimenpiteisiin seurataksena vanhusten hoidon toteutumista eri hyvinvointialueilla ja varmistaa vanhus oikeuksien tasavertaisen toteutumisen ja palveluiden tasavertaisen saatavuuden koko maassa.”

Lausuma 6: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy osana uudistuksen toimeenpanoa toimenpiteisiin, joilla varmistetaan hyvän ja yhdenvertaisen hoidon saatavuus saattohoitoa tarvitseville potilaille koko maassa.” Tämä lausuma on erittäin merkityksellinen.

Lausuma 7: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa osana uudistuksen toimeenpanoa hoito- ja hoivahenkilöstön riittävyyttä ja ryhtyy tarvittaessa viipymättä korjaaviin toimenpiteisiin hoitohenkilökunnan saatavuuden varmistamiseksi.”

Lausuma 8: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy osana uudistuksen toimeenpanoa toimenpiteisiin nostaakseen sosiaali-, terveys- ja pelastusalan ammattihenkilöstön koulutuspaikkojen lukumäärää vastaamaan tulevaisuuden henkilöstötarpeita ja varmistaa osaavan kotimaisen henkilöstön saatavuuden eri puolilla maata.”

Lausuma 9: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden palvelutason säilymisen nykyisen laajuutena ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi niin lainsäädännön kuin rahoituksenkin osalta.”

Lausuma 10: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy osana uudistuksen toimeenpanoa toimenpiteisiin varmistaa pelastustoimen riittävän rahoituksen ja resursoinnin hyvinvointialueiden sisällä sekä turvataksena nykyistä vastaavan asemaverkoston ja palvelutason säilymisen koko maassa.”

Lausuma 11: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy osana uudistuksen toimeenpanoa toimenpiteisiin jouduttaakseen hoitoon pääsyä niin lääkärin hoidon kuin mielenterveyspalveluidenkin osalta sekä edistääkseen matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden tasavertaista saatavuutta koko maassa.”

Lausuma 12: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy osana uudistuksen toimeenpanoa toimenpiteisiin, joilla varmistetaan kouluterveydenhuollon palveluiden yhtäläinen saatavuus koko maassa.”

Lausuma 13: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa osana uudistuksen toimeenpanoa tietojärjestelmähankkeiden etenemistä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla varmistetaan tietojärjestelmämuutosten riittävä rahoitus ja oikea-aikainen toteutuminen uudistuksen voimaan saattamiseksi.”

Lausuma 14: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy osana uudistuksen toimeenpanoa toimenpiteisiin, joilla varmistetaan digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden estee-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

tön saatavuus sekä neuvontapalveluiden tarjonta esteettömiä palveluita tarvitseville tasa-vertaisesti koko maassa.”

Lausuma 15: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää pelastustoimen alibudjetoinnin todelliseen resurssitarpeeseen nähden ja ryhtyy korjaaviin toimenpiteisiin jo vuoden 2022 talousarviokäsittelyn yhteydessä varmistaakseen, että järjestelmän kautta määräytyvän rahoituksen taso vastaa pelastustoimen palveluiden järjestämisen todellisia kustannuksia, jotta uudistus ei vaikuttaisi kielteisesti pelastustoimen palveluiden saatavuuteen ja turvallisuuteen.”

Lausuma 16: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus toimii siten, että uudistuksen erityisesti kasvaville kaupunkiseuduille uhkaamat sivistustoimen sekä investointikyvyn heikennykset eivät toteudu.”

Lausuma 17: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ei valmistele otettavaksi käyttöön sellaista maakuntaveroa, joka nostaa kokonaisveroastetta tai lisää alueiden välistä eriarvoisuutta.”

Arvoisa herra puhemies, minulla on vielä muutama lausuma, jos saan ne tässä pikaisesti lukea.

Lausuma 18: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää hyvinvointialueiden vaalin yhteydessä alueellisen edustavuuden toteutumisen ja kehittää aluevaalijärjestelmää siten, että vaalin tulos mahdollisimman hyvin edustaa poliittisten voimasuhteiden lisäksi hyvinvointialueen eri osien edustavuutta.”

Lausuma 19: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien ja hyvinvointialueiden omistamien yhtiöiden, kuten Coxa, Sydänsairaala ja Fimlab, toimintaedellytysten säilymisen osana uudistusta.”

Lausuma 20: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa aktiivisesti kustannustehokkuutta eri hyvinvointialueilla ja kehittää rahoitusmallia siten, että se kannustaa palveluiden kustannustehokkaaseen järjestämiseen.”

Lausuma 21: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa hyvinvointialueiden lisärahoitushakemuksia ja korjaa rahoituksen tasoa siten, että alueelle myönnetty perusrahoitus riittää palveluiden järjestämiseen normaaliolosuhteissa.”

Lausuma 22: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa hyvinvointialueiden investointeja sekä sote-kiinteistöjen korjausvelkaa ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta välttämättömät investoinnit pystytään tekemään ja uusia teknologioita ottamaan käyttöön.”

Lausuma 23: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollistaa Helsingin Pelastuskoulun säilyttämisen riittävän henkilöstömäärän kouluttamiseksi pelastustoimen tarpeisiin ja pääkaupunkiseudun erityistarpeiden huomioimiseksi osana pelastusalan koulutusta.”

Ja sitten viimeinen, lausuma 24: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että kunnallisveron tuotosta ei leikata yhdeltäkään kunnalta uudistuksen yhteydessä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastuspalveluiden pitkän aikavälin toteutuneita järjestämiskustannuksia suurempaa osuutta.” — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Mahtui hyvin 7 minuuttiin. — Edustaja Essayah.

13.09 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Kannatan aluksi sekä edustaja Tanuksen tekemää hylkäysesitystä, joka on kyllä tainnut jo kannatuksen saadakin, että edustaja Tanuksen tekemiä 18:aa lausumaesitystä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä tästä sotesta, ja ehkä ennen kaikkea haluan kiinnittää huomiota myös muutamiin näihin kristillisdemokraattien lausumiin. Meillähän on siis ryhmässä se tilanne, että meillä ei ole varsinaista paikkaa sosiaali- ja terveystalokunnassa, jolloinka tämä vaikuttaminen näinkin suureen pakettiin on pitkälti tämän salityökentelyn varassa. Toki olemme saaneet varapaikan tällaisena niin sanottuna korona-ajan lisäpaikkana, mutta kuitenkin voi sanoa, että hivenen olemme sivusta seuranneet. Edustaja Tanus on ollut kyllä perustuslakivaliokunnassa ansiokkaasti mukana, ja allekirjoittanut on ollut valtiovarainvaliokunnassa, ja myös niissä sitten olemme näitä huomioita pystyneet tekemään.

Arvoisa puhemies! Ehkä kaiken kaikkiaan tähän sote-uudistukseen:

Kristillisdemokraatit kuuluu niitten puolueitten joukkoon, jotka näkevät, että kyllä me tarvitsemme sote-uudistuksen ja me tarvitsemme myöskin ne niin sanotut kuuluisat leveämmät hartiat. Tiedämme monet pienten kuntien edustajina, missä vaikeuksissa kunnat ovat sosiaali- ja terveydenhuollon kasvavien kulujen kanssa. Mutta sitten tässä hallituksen esityksessä ehkä kaikkein ongelmallisinta on se, että tässä olisi ollut hyvät ainekset tehdä erinomaisen hyvän esitys, mutta valitettavasti ei ollut aikaa eikä poliittista tahtoa lähteä viemään näitä monien asiantuntijojen tekemiä huomioita tuolla valiokunnassa sitten eteenpäin varsinaisiksi muutosesityksiksi, eli lähinnä keskityttiin ainoastaan niihin perustuslakivaliokunnan antamiin välttämättömiin muutosesityksiin. Muilta osin tehtiin erilaisia toivomusponsoja ja ikään kuin evästyksiä tulevaa varten. Ja kuitenkin tämä keskeneräisyys on yksi niistä painavimmista syistä, minkä tähden esimerkiksi KD-ryhmä näkee, että tätä esitystä ei voi hyväksyä.

Näemme myöskin tässä rahoituksessa ongelmia ja tiedämme, että tässä rahoituksessahan näitä kertoimia on jo hallituksenkin toimesta lähdetty uudelleen laskettamaan THL:llä, mutta siitä huolimatta näemme isoimpana ongelmana tämän rahoituksen riittämättömyyden ja toisaalta tämän rahoituksen rakenteen, joka tulevaisuudessa tulee johtamaan siihen, että tässä esityksessä ei ole varsinaista kustannusten kasvun hillintäelementtiä.

Tietysti kolmantena tällaisena isona miinuksena tässä esityksessä on tämä maakuntaveron, joka ollaan tuomassa hallituksen toimesta myös tähän rahoituksen pohjaksi. Kun tiedetään, että tämä rahoitus ei tällaisenaan tule riittämään, niin sitten halutaan olla säätämässä maakuntaveron. Tätä maakuntaveron tutkittiin hallituksen itsensä asettamassa asiantuntijakomiteassa, jossa myöskin oli täysi parlamentaarinen edustus, ja kun siinä komiteatyössä tultiin selkeästi siihen lopputulemaan, että tämän sote-esityksen rahoituspohjaksi ei sovi maakuntaveron, niin kuitenkin sitten hallituksessa poliittisesti tämä työ on nonsaleerattu ja jyrätty ja ollaan kuitenkin tätä maakuntaveron valmistelemaan. Ja tässä oikeastaan tulikin KD:n lausuma numero 2, eli me todellakin haluamme, että tästä maakuntaveron valmistelusta ja käyttöön ottamisesta luovuttaisiin.

Uskon, että tietysti näitten maakuntavaalien tai sote-hyvinvointialuevaalien, miksikä näitä nyt halutaan sanoa, ajankohta — ja kiire niissä on kyllä — koituu tälle esitykselle tappioksi, koska olemme juuri häthätää päässeet kuntavaaleista. En tiedä, ymmärretäänkö ministeriössä sitä, minkälaisessa paineessa puoluetoimistot ja puolueorganisaatiot elävät vaalien alla. On täysin käsittämätöntä, että olisimme puolen vuoden sisällä jälleen kerran vaalitalanteessa ja ehdokasrekrytoinnin pitäisi suurin piirtein alkaa välittömästi. Tämän lisäksi en tiedä, missä ministeriössä on voitu ajatella näin älyttömällä tavalla, että numerot tulevat juuri joulun alla tiedoksi, jos pidetään kerta kiinni näistä normaaleista ajanjaksoista, mikä tarkoittaa siis sitä, että meillä sitten joulun ja uudenvuoden välisenä aikana puoluetoimis-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

tot hakkaavat numeroita ja esitteitä ja julisteita laitetaan painotaloihin ja lähdetään tekemään vaalityötä suoraan siinä loppiaisen tietämiltä. Jollakin tavalla tuntuu, että jos näin iso, massiivinen uudistus Suomessa ollaan tekemässä, niin eikö se ansaitsisi sellaisen ajankohdan, että kansalaiset oikeasti haluaisivat ottaa osaa näihin vaaleihin ja heillä olisi ymmärrys, mihin vaaleihin ollaan osallistumassa, ja että ehdokkaat olisivat innoissaan menossa tekemään tätä vaalityötä, eikä niin, että tulemme tekemään todennäköisesti kaikkien aikojen pohjanoteerauksen äänestysprosentissa ja äänestysaktiivisuudessa ja, ikävä kyllä, sitten valitettavasti saattavat jäädä hyvin heikolle käsittelylle nämä asiatkin, mistä tässä ollaan päättämässä.

Arvoisa puhemies! Ehkä vielä nostaisin esille näistä KD:n ottamista lausumista muun muassa nämä alihankintaan liittyvät huomiot pienten ja keskisuurten yritysten ja järjestöjen merkittävästä roolista palveluiden tuottamisessa. On äärimmäisen tärkeää, että tulevaisuudessakin nämä tahot voivat olla tuottajina mukana ja että erilaisilla palvelusetelijärjestelmillä toivon mukaan myös tulevaisuudessa esimerkiksi vammaisten kohdalla henkilökohtaisella budjetoinnilla voidaan tämä varmistaa. Meille on ollut myöskin tärkeää, että nämä kuntouttavan työtoiminnan ja työpajatoiminnan toimintaedellytykset turvataan. Hallituksen esityksessäkin on siihen liittyvä lausuma, mutta tämä tuntuu erityisen kummalliselta, että tavallaan nyt kunta ei pysty järjestämään sitä keskeistä toimintaa, kun kuitenkin kunnille samanaikaisesti ollaan TE-keskuksista siirtämässä vastuuta työllistamisestä, joloinka näitten kahden asianhan pitäisi kulkea saumattomasti käsi kädessä.

Ja, arvoisa puhemies, ehkä ihan vielä viimeisenä nostaisin esille täältä mielenterveyspalvelut ja [Puhemies koputtaa] niitten turvaamisen sekä terapiatakuun käyttöönoton.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Laukkanen, olkaa hyvä.

13.17 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Kannatan edustaja Tanuksen tekemää hylkäysehdotusta sekä näitä edustaja Tanuksen tekemiä lausumia.

Tämä sote-uudistus on pitkän ponnistuksen tulos, ja olen kyllä sitä mieltä, että suomalaiset ansaitsisivat sote-uudistuksen ja hyvän sellaisen. Ensimmäinen työryhmä, jossa olen ollut mukana tätä pohtimassa, aloitti työnsä vuonna 2008. Tänään olemme tässä ja ylihuomenna sitten painamme nappia ja katsomme, miten tässä käy.

Palvelun hinta nousee, saatavuus heikkenee, palvelut tulevat keskittymään suuriin yksiköihin. Itselläni sattuu olemaan kesäasunto Somerolla. Yksikään somerolainen ei usko, että Someron loistava terveyskeskus säilyy, vaan sen kaikki toiminnot niin paljon kuin mahdollista siirretään Saloon tai johonkin toiseen lähikuntaan. Tämän sote-uudistuksen pitäisi tukea lähipalveluperiaatetta, läheisyysperiaatetta, sillä tavalla, että jokainen suomalainen voisi kokea, että hänen terveytensä ei ole etäisyyksistä kiinni. Savonlinnalainen isäni jouduttiin viemään ambulanssilla Kuopioon, seurauksena sydänlihaksen halvaantumisen. Nämä ovat näitä arjen asioita, joita tämän uudistuksen pitäisi vahvistaa, luoda turvaa kuntalaisille, mutta tässä uudistuksessa ei nyt näin käy.

No, kotikaupunkini Espoon osaltahan tämä uudistus on katastrofi. Se tarkoittaa noin 70—90 miljoonaa menetyksiä. Kuten kaikki tiedämme, Espoo on investoinut valtavasti, ei ainoastaan espoolaisten hyväksi vaan koko maan hyväksi. Se on yksi näitä kasvualueita, jotka tuottavat hyvää koko Suomelle. Lähes kaikki meidän terveyteen liittyvät kiinteistömme ovat uusia, hienossa kunnossa ja valtavia investointeja. Tässä uudistuksessa kukaan ei

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

lopulta tiedä, mihin hintaan ne siirtyvät hyvinvointialueille, kuka maksaa lopulta velat, mikä on se vuokra, jonka hyvinvointialueet tulevat maksamaan näistä kiinteistöistä. Kaavillaan tällaista valtakunnallista keskiarvovuokrahintaa. Jokainen ymmärtää, että Kainuussa oleva neliö on hieman erihintainen kuin Espoon keskuksessa radan vieressä. Yhtälö ei vain toimi, [Puhemies koputtaa] enkä myöskään ymmärrä, että yksikään espoolainen kansanedustaja voisi äänestää [Puhemies: Aika!] tämän puolesta. — Puhemies, siirry tuonne pönttöön, kiitos. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa herra puhemies, tarkoitin tietenkin puhujakoroketta.

Näiden menetysten takia, jotka suurille kaupungeille tulevat, jokaisen suuren kaupungin kansanedustajan tulisi äänestää tätä esitystä vastaan [Sari Sarkomaa: Nimenomaan!] jo ihan siitä syystä, että se on absoluuttisen varmasti oman kotikaupungin talouden menetys ja taloutta vastaan.

Sitten meillä on tämä musta pilvi nimeltä maakuntaverot. Komitea, joka tästä päätti, oli ihan yksimielinen siitä, että harkinta ja pohdinta siitä, tarvitaanko sitä, pitää siirtää kauaksi tulevaisuuteen. Nyt kuitenkin hallituspuolueiden edustajista suurin osa vaatii, että työ pitää jo käynnistää, ja se on ehkä jo käynnissä, että maakuntaverot tulee.

Sitten ovat nämä pienten kaupunkien palvelut, joista jo mainitsin. Jostain kumman syystä joissakin pienissä kaupungeissa on vielä sellainen kuva, että tämä järjestelmä on rakennettu sen takia, että heidän palvelunsa säilyvät. Se on juuri päinvastoin, ja sen tähden, jos itse olisin pieneltä paikkakunnalta, ottaisin selvää, miten palvelut siellä oikeasti on suunniteltu tehtäväksi, ja vaatisin omaa edustajaani äänestämään oman kotikunnan palveluiden säilymisen puolesta. Tämä sote-uudistus ei niitä palveluja turvaa.

Arvoisa puhemies! On surullista, että tästä uudistuksesta joudutaan käymään tällaista keskustelua. Tämän keskustelun pitäisi olla sellainen hurraa-huuto, jossa koko eduskunta voisi riemuita siitä, että olemme lopulta tehneet tähän maahan laadukkaan sote-uudistuksen. Valitettavasti tämä jää nyt puolitiehen. Nämä lausunnot, joita kaupungit ovat tästä antaneet, kymmenen suurinta kaupunkia, ovat luettavissa. Ne kaikki lähettävät samaa viestiä, että tämä rahoituspohja ei ole kestävä, ja se herättää kysymyksen, miksi näitä lausumia ei ole kuunneltu, miksi niihin ei ole tartuttu.

Puhemies! Kun lukee nämä 15 lausumaa, jotka tässä esityksessä on, niin ne kaikki voisivat sisältyä päätöksinä tähän sote-uudistukseen mutta eivät sisälly. Nyt ne jätetään sinne lausumina, joissa edellytetään, että seurataan sitä ja seurataan tuota, sen sijaan että olisi laitettu suoraan tähän lakiin, että näiden ja näiden asioiden on täältä löydettävä.

Toivon henkilökohtaisesti, että esitys kaatuu, vaikka se on tälle järjestelmälle vahingoksi, että emme kykene tuottamaan sellaista esitystä, jonka voisimme suurella enemmistöllä täällä hyväksyä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowiec, olkaa hyvä.

13.24 **Ben Zyskowiec kok:** Arvoisa herra puhemies, toivon voivani puhua ilman maskia, kun tahtoo mennä rillit huuruun maskin kanssa. — Kiitos.

Arvoisat kansanedustajat, tuon tässä puheenvuorossa esiin sote-asiaa aika lailla valtiosäännön näkökulmasta ja vähän taaksepäinkin katsoen, vaikka ymmärrän, että tässä tilanteessa nämä näkökohdat eivät luonnollisesti hirveästi tätä salia kiinnosta. Ehkä joskus joku valtiosääntötutkija on kiinnostunut siitä, mitä nyt sanon, ja onneksi nyt puhemiehenä on

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

edustaja Rinne, joka entisenä perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana on varmasti kiinnostunut näistä seikoista. [Aki Lindén: Kaikki me olemme kiinnostuneita!] — Hyvä.

Ensimmäisessä käsittelyssä ministeri Kiuru julisti, että vihdoinkin meillä on käsillä sote-uudistus, joka on ongelmaton perustuslain ja oikeuden kannalta. No, tämä ei tarkkaan ottaen ole tietystikään totta, koska tässäkin esityksessä perustuslakivaliokunta totesi olevan neljä perustuslainvastaisuutta. Ja toiseksi, tietystikään se, että joku lakiesitys on — niin kuin kai lakiesitykset normaalisti — perustuslain mukainen, ei tarkoita, että uudistus tai lakiesitys sen vuoksi olisi hyvä. Mutta tosiasia on, että viisi kertaa perustuslakivaliokunta on tulkintoillaan kaatanut hallituksen sote-esityksen. Vaikka kyseessä on massiivinen uudistus, tämän pitäisi saada muutkin kuin minut ajattelemaan, että onkohan meidän perustuslain tulkintatapa ihan kohdallaan. Tämä koskee erityisesti viime vaalikauden perustuslakivaliokunnan sote-lausuntoja, joissa löydettiin kymmeniä, siis sananmukaisesti kymmeniä, perustuslain vastaisia säännösehdotuksia. Miten tämä on mahdollista? Valmistelua oli johtanut oikeustieteen tohtori, hallinto-oikeuden dosentti Tuomas Pöysti. Valmistelussa oli ollut mukana leegio juristeja.

Yleisen ylikireän tulkintatradition lisäksi viime vaalikaudella vaikutti keskeisesti se, että valtaosa perustuslakivaliokunnan kuulemista valtiosääntöasiantuntijoista vastusti omien arvojensa pohjalta, siis oman maailmankatsomuksensa pohjalta, asiakkaan valinnanvapautta, joka — tosin ihmisten omien valintojen kautta — olisi hyvin todennäköisesti johtanut yksityisen sektorin roolin vahvistumiseen ennen kaikkea perusterveydenhuollossa. Tämän vuoksi nämä perustuslakiasiantuntijat esittivät äärimmäisen ylikireitä ja kokonaan uusien perustuslain tulkintoja. Tässä mielessä viime vaalikauden sote-lausunnot olivat umpipoliittisia — ja nyt en tarkoita puoluepolitiikkaa enkä päivänpolitiikkaa — vaikka tätä asiaa ei yleisesti tässä valossa nähdäkään. Onkin mielenkiintoista, että nyt tämän esityksen osalta perustuslakivaliokunta ainakin kolmessa asiassa, nimittäin alihankinnassa, julkisomisteisten yhtiöiden kohdalla ja virkalääkäriasiassa, totesi poikkeuksellisesti lausunnonaan, että hallituksen esittämää sääntelyä väljempi sääntely on perustuslain kannalta mahdollista. Nyt kun asiantuntijoilla ei ollut, toisin kuin siis viimeksi, tarvetta kaataa esitystä, perustuslakivaliokunta tosiasiasa lievensi joitakin viime vaalikauden äärimmäisen ylikireitä tulkintojaan, joita hallituksen esitys luonnollisesti, siis täysin legitimiä, heijasteli. Sen lisäksi vasemmistohallitus pyrki varmasti myös ideologisista syistä rajaamaan yksityisen sektorin palvelutuotantoa mahdollisimman tiukasti, mutta kyllä nämä perustuslakivaliokunnan viime vaalikauden lausunnot ja niihin sisältyvät ylikireät tulkinnat olivat tietysti hallituksen esityksen taustalla. Sinänsä on valitettavaa, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ei käyttänyt perustuslakivaliokunnan sille antamaa liikkumatilaa hyväkseen.

Ellette usko minua siinä, että nyt väljennettiin osin viime vaalikaudella otettuja ylikireitä tulkintoja, niin uskokaa edes valtiosääntöoikeuden dosentti Pauli Rautiaista, joka Perustuslakiblogissa kirjoitti 4.6. tänä vuonna seuraavaa: ”Miksi perustuslakivaliokunta irtaantui lausuntoluonnosta käsitellessään perustuslain 124 §:ää koskeneesta aiemmasta tulkintatraditiostaan?” Ja edelleen: ”Tässäkin kohtaa valiokunta poisti lausunnonaan aiemmin Sipilän hallituksen sote-uudistuksesta antamassaan lausunnon luomansa valtiosääntö-doktriinin kuvailun.” Ja vielä: ”Perustuslakivaliokunnan yksityiskohtaisessa käsittelyssä tehty suunnanmuutos perustuslain 124 §:n tulkinnassa avasi käytännössä oven sellaisille valinnanvapausmallin soteen mukaan tuomisen ratkaisuille, joilta perustuslakivaliokunta sen sulki Sipilän soten yhteydessä. Ei siis mikään pieni muutos.” Miksi perustuslakivalio-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

kunta viime kaudella sen sulki — käyttäkseni tohtori Rautiaisen ilmaisu? No, kerroin siitä oman käsitykseni edellä.

Herra puhemies! Nyt aika loppuu, niin että jatkan tätä asiaa ja monia muitakin asioita seuraavassa puheenvuorossani. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Selvä, kiitoksia. — Edustaja Ari Koponen, olkaa hyvä.

13.31 **Ari Koponen ps:** Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Juvosen lausumaesityksiä. Pidän tätä sote-esitystä kaiken kaikkiaan hyvin epäonnistuneena enkä ryhmäni tavoin näe edellytyksiä sen hyväksymiselle.

Haluaisin tässä puheenvuorossani nostaa esille yhden erityisen tärkeän epäkohdan eli oppilas- ja opiskeluhuollon järjestämisen. Lakiluonnoshan on muuttamassa sen täysin nykyisestä, mutta silti esitystä valmisteltaessa ei ole edes pyydetty lausuntoja Opettajien Ammattijärjestöltä eikä psykologi- tai kuraattoriliitolta. [Vasemmalta: Kyllä!] Nämä tahot ilmaisivat omatoimisesti mielipiteensä, ja voimakkaasta vastustuksesta huolimatta hallitus haluaa yhä siirtää opiskeluhuollon psykologit uusille hyvinvointialueille. Tämä tarkoittaa sitä, ettei koulupsykologin työtila jatkossa enää olisi välttämättä oppilaitoksessa.

Jotta ennalta ehkäisevä ja yhteisöllinen työ onnistuu, sen on tapahduttava koululla osana arjen toimintaa. Jos uuteen malliin mennään, opiskeluhuollon järjestäjällä on lisäksi säädettävänä mahdollisuus anoa oppilaalle luvallinen poissaolo palveluissa käymisen ajaksi. Perusopetuksesta voi olla poissa vain, jos lupa on myönnetty. Jos oppilas ei halua huoltajansa tietävän palveluiden käyttämisestä, opiskeluhuollon on anottava lupa poissaoloon. Ymmärtäähän hallitus tämän?

Puhemies! Haluan myös huomauttaa, että koulupsykologien vakansseja puuttuu Suomesta tällä hetkellä noin 500. Ei ole mahdollista, että nykyiset koulupsykologit voisivat jatkossa sekä hoitaa opiskeluhuollon toiminnan että olla lisäresurssina sote-maakuntiin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

13.33 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Jo pitkään yritetty sote-uudistus saadaan nyt vihdoon maaliin. Aiheesta käytiin viime viikolla pitkä keskustelu, ja käytin silloin itsekkin puheenvuoron, jossa avasin uudistuksen lähtökohtia, valittuja perusratkaisuja sekä kommentoin jatkovalmistelutarpeita. En käy nyt toistamaan viime viikolla pitämäni puheenvuoron sisältöä, vaan keskityn nyt eräisiin uudistuksen toimeenpanoa ja palveluiden kehittämistä koskeviin kysymyksiin.

Arvoisa puhemies! Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien määrä on Suomessa tutkimustietojen mukaan vähentynyt 2000-luvulla ja samaan aikaan erikoissairaanhoidon avokäyntien määrä on kasvanut lähes vastaavasti. Tilanne heijastaa todennäköisesti osittain perusterveydenhuollon saatavuuden ja järjestelmän rakenteellisia ongelmia, joita sote-uudistuksella nyt pyritään korjaamaan.

Palvelurakenne on siis nykyisessä rakenteessa vinoutunut epätarkoituksenmukaisella tavalla. Perusterveydenhuoltopalveluiden saatavuuden ongelmat lisäävät erikoissairaanhoidon käyntejä ja kuluja, ihmisten vaivat voivat paheta, kun peruspalveluita ei saa sujuvasti ja sosioekonomiset terveyserot kasvavat. Perusterveyspalveluiden vahvistaminen on olen-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

naista kustannustehokkuuden ja hyvinvointierojen kaventamisen näkökulmasta. Peruspalveluiden vahvistaminen onkin sote-uudistuksen keskeinen tavoite.

Arvoisa puhemies! Tutkimusten mukaan perusterveyspalveluiden laadun ja vaikuttavuuden kannalta olennaista on hoitosuhteen jatkuvuus. Tutkimustiedot perustelevat erityisesti nimetyn omalääkärijärjestelmän hyötyjä. Tutkimusten mukaan, kun potilaalle on nimetty omalääkäri, jolle hän pääsee, terveydenhuollon kokonaiskustannukset pienenevät, päivystysvastaanotolle hakeutuminen vähenee, erikoissairaanhoidon vastaanottokäytien tarve vähenee, erikoissairaanhoidon osastojaksojen tarve vähenee, terveyspalveluiden epätarkoituksenmukainen ylikäyttö vähenee, diagnoosin saa varhaisemmassa vaiheessa sairautta, hoidon laatu paranee, sairauksien hoitotasapaino ja ennuste paranee, hoitoon sitoutuminen ja potilastyytyväisyys paranee, potilasturvallisuus paranee ja kuolleisuus vähenee sekä lääkärien työtyytyväisyys paranee.

Tutkimustulokset koskevat perusterveydenhuollon omalääkärijärjestelmää, mutta lielee todennäköistä, että myös omahoitajamallit ja muut hoitosuhteen jatkuvuutta painottavat mallit voivat tuottaa ainakin osittain samoja hyötyjä.

Toimiva omalääkärimalli vaatii tietenkin riittävästi lääkäreitä ja perusterveydenhuollon priorisointia, jotta lääkäreiden väestövastuu ei kasva liian suureksi. Lisäksi se vaatii rinnalleen tiimityön kehittämistä. Kuitenkin kokonaisuutena tämäntyyppisen mallin kehittämisen myötä palveluiden tarve ja kustannukset voivat pienentyä.

Arvoisa puhemies! Perusterveyspalvelujen vahvistaminen on yksi sote-uudistuksen keskeinen tavoite ja sen tavoitteen ja muiden tavoitteiden onnistumisen edellytys. Toivon, että alueilla peruspalveluiden vahvistaminen otetaan alueellisen sote-valmistelun strategiseksi tavoitteeksi, ja toivon, että omatyöntekijämalleja selvitetäisiin ja otettaisiin toimeenpanon lähtökohdaksi.

Perusterveydenhuollon ja -hoidon saatavuuden vahvistamiseksi toivon, että perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukennus saataisiin tuotua eduskuntaan mahdollisimman pian. Parempia palveluita mahdollistavan rakenteen ja rahoitusmallin lisäksi tarvitaan velvoittava ajuri, jolla nopeutetaan hoitopääsyä niin mielen kuin ruumiinkin vaivoissa. Suomalaiset odottavat erityisesti, että matalan kynnyksen psykososiaalisen tuen ja mielenterveyspalveluiden saatavuus saadaan kuntoon kaikkialla Suomessa.

Arvoisa puhemies! Monissa puheenvuoroissa on sanottu, että sosiaalipalvelut on uudistuksessa unohdettu. Se ei sikäli pidä paikkaansa, että sosiaalipalvelut ovat osa uudistusta ja niitä on huomioitu niin hallituksen esityksessä kuin valiokunnan mietinnössäkkin, mutta on totta, että julkinen ja poliittinen keskustelu on pyörinyt paljolti terveydenhuollon ympärillä.

Sosiaalipalvelut ovat aivan keskeinen osa sote-palvelujärjestelmäämme, ja toivon, että uudistuksen myötä myös sosiaalipalveluita päästään kehittämään. Vanhus- ja vammaispalvelut, lastensuojelu ja perhetyö, sosiaalityö ja sosiaalinen kuntoutus ja muut sosiaalipalvelut ovat aivan keskeisiä ihmisten arjen sujuvuuden ja hyvinvoinnin kannalta. Erityisesti toivon, että sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatio päästään toteuttamaan aidosti käytännön tasolla ja myös sosiaalihuollossa päästäisiin kohti palvelurakennetta, jossa panostetaan ennaltaehkäisyyn. Ennaltaehkäisy on halvempaa niin inhimillisesti kuin taloudellisesti. Erityisen olennaista on, että paljon palveluita tarvitsevat ihmisryhmät ja heidän saumattomat palveluketjunsä otetaan alueella uudistuksen toimeenpanossa erityisesti huomioon.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Sosiaali- ja terveyspalveluiden välinen integraatio on erityisen tärkeä paljon palveluita tarvitseville. Kun ihmisiä autetaan oikea-aikaisesti ja sujuvasti ilman turhaa byrokratiaa ja pompottelua, voidaan tukea ihmisen hyvinvointia ja toimintakykyä sekä päästään hoitamaan ihmisen ongelmia ajoissa ja ennalta ehkäisevästi. Paljon palveluita tarvitsevien ihmisten palvelujen integroiminen ja sujuvien palveluketjujen onnistuminen on avainasemassa niin sote-uudistuksen taloustavoitteiden kuin terveyserojen kaventamistavoitteenkin näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Täällä on kritisoitu sitä, että uudistus ei ole täydellinen ja että sotevaliokunta antoi useita jatkovalmistelua ohjaavia ponsia. Itse näen, että tämän mittaluokan uudistus ei voi olla täydellinen ja on selvää, että Suomen sosiaali- ja terveyspalveluiden lainsäädäntö vaatii jatkuvaa kehittämistä. Peruspalaset ovat nyt kuitenkin paikallaan ja on aika edetä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, olkaa hyvä.

13.39 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Sote-uudistus on historiallinen: turvaamme ihmisten arjen palvelut, eri puolille Suomea huolehditaan myös riittävästä rahoituksesta. Pienetkin kunnat selviävät, niiden ei tarvitse palvelujen vuoksi nostaa verotusta. Alan toimijat ja työntekijät ovat odottaneet tätä uudistusta todella pitkään. Ne pääsevät nyt kehittämään palveluja eteenpäin. On isänmaallemme parempi viedä uudistus maaliin nyt kuin jättää se tekemättä.

Väen vähetessä ja ikääntyessä varmistamme palvelut kaikkialla Suomessa. Tämä tavoite vaatii väistämättä myös rahoituksen tasaamista. Pienet kunnat eivät selviä ilman leveämpiä hartioita, muuttotappiolliset alueet tarvitsevat tukea sairaiden hoitamiseen.

Uudistus ei tule kerralla valmiiksi, se on selvää, korjauksia tarvitaan. Näin ison uudistuksen saattaminen kerralla maaliin on suorastaan mahdotonta. Kokonaisuus on kuitenkin tällaisenaan kelvollinen, riittävän hyvä.

Arvoisa puhemies! Maakunnilla tulee olla riittävä määrä omaa tuotantoa, mutta on hyvä, että prosentiosuutta ei määritellä. Pohjois-Pohjanmaan osuuskuntamallilla voidaan jatkaa. Siellä valmistelut ovat edenneet hyvin, ja siellä odotetaankin kovasti keskiviikon päätöstä.

Vaikka epäilyksiä uudistuksen toimivuudesta on esitetty, se ei tee uudistuksesta vähemmän tarpeellista. Tätä on väännetty yli 15 vuotta, monet mallit ovat kaatuneet perustuslakivaliokuntaan ongelmien vuoksi. Sellaisia perustavanlaatuisia ongelmia nyt ei ole. Perustuslakivaliokunta otti lausunnossaan huomioon aikaisemmat valiokunnan lausunnot. Sote-mallit ovat olleet vuosien varrella toki kovin erilaisia.

Kukaan ei lopulta pysty tekemään näin suurta uudistusta kerralla valmiiksi. Korjaussarjoja tarvitaan kokemusten pohjalta. Tässäkin keskustelussa esille nostetut asiat on hyvä ottaa uudistuksen seurannassa ja edelleen kehittämisessä huomioon.

On hyvä huomioda, että joka sote-mallissa tarvitaan rahoituksen tasausta, jos haluamme pitää hyvinvointiyhteiskuntaa tasaisesti yllä. Harvaan asutuilla seuduilla kasvaa osavaa väkeä myös tänne pääkaupunkiseudulle. Moni täällä työnsä tehnyt ja veronsa tänne maksanut palaa eläkkeellä takaisin kotiseudulle. Pandemia on osoittanut myös sen, että kaikkien ei kannata asua ahtaasti kaupungissa, hajautettu yhteiskunta on kriisinkestävä ja omavaraisuutta turvaava.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari.

13.42 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Esitetyllä järjestelyllä sosiaali- ja terveyspalvelut siirretään kunnilta tulevien maakuntien tai hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Samalla kuntien verotuloja siirretään valtiolle. Kyse on tässä vaiheessa ensisijaisesti enemmän hallintouudistuksesta kuin sisältöuudistuksesta. Kyse on myös yli 20 miljardista eurosta ja lopulta totta kai hengestä ja terveydestä.

Eduskunnassa on leimallista, että oppositio kritisoi liikaa hallituksen esityksiä ja toisaalta hallituspuolueista ei aina esitetä kritiikkiä silloin, kun on syytäkin. Lainvalmistelun arvioinnissa ja eduskunnan asiantuntijakuulemisissa ei saatu varmuutta siitä, että malli tuotaisi kiistatta parannuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin, vaikkakin se on mahdollista. Erityisesti kiinnitettiin huomiota siihen, että rahoitusratkaisu ei nykyisellään sisällä riittävästi kannustimia tai toimivia rajoitteita vaan viime kädessä kustannusten nousu tulee valtion maksettavaksi. Toisaalta rahoitus myöskin jakaantuu sairastavuuden perusteella eikä ensisijaisesti terveyden edistämisen perusteella.

Nykyisissäkin sosiaali- ja terveyspalveluissa on korjattavaa. Itse olisin halunnut nähdä tässä lakiesityksessä muutoksia kolmeen kysymykseen. Ensimmäkin kuntiin jääviin toimintoihin — etenkin siis koulutukseen ja varhaiskasvatukseen, jotka ovat aika mittavia kysymyksiä etenkin niissä kaupungeissa, joissa lasten ja nuorten määrä kasvaa nopeasti, ja jotka muodostavat budjettimielessä kuntien suurimman kysymyksen sotien jälkeen — olisi tullut varmistaa rahoitus. Tässä mallissa samat lainat ja vastuut jäävät esimerkiksi koulutusinvestointien osalta mutta kuntien rahoitus ja verotulot vähenevät. [Ben Zyskowitz: Valitettavan totta!] Lisäksi tarvekerroinmallin puutteita on syytä korjata ja tutkimuksen rahoitus taata.

Toimivan itsehallinnon edellytyksenä oleva hyvinvointialueiden verotusoikeus jäi myöhempien valmisteluiden varaan. Vaikka verotusoikeus on jatkovalmistelussa — se on erittäin hyvä ja tarpeellinen asia — maakuntaveroon sitoutumisen aste on jäänyt epäselväksi.

Koronavuoden aikana on tehty mittava työ. Valiokunnat ovat kuulleet satoja asiantuntijoita. Olen itsekin ollut mukana kolmen eri valiokunnan työskentelyssä muokkaamassa uudistusta koskevia lausuntoja. Lakia koskevassa mietinnössä saatiin jatkovalmistelua viitoittavia lausumia mutta liian paljon jäi ilmaan. Kokemus osoittaa, että mitä kauemmaksi poliittiset lupaukset venyvät, sitä epävarmempaa niiden saavuttaminen on.

Uudistusta on perusteltu pitkälti uponneilla kustannuksilla, ja sote-uudistusta onkin valmisteltu jo ainakin 15 vuotta, mutta minkään uudistuksen piirteitä tai onnistumista ei tietenkään voi perustella sillä, että joku aikaisempi malli on ollut huonompi kuin mitä Sipilän hallituksen malli kiistatta oli. Tietysti sitä eteenpäin vieneet puolueet, jotka nyt kritisoivat tätä mallia, voisivat siltä osin toki myös harjoittaa jonkun verran itsekritiikkiä, ja tosiaankin kokoomus siellä mukana oli. Vaikka malli sai umpisurkeita arvioita asiantuntijoilta, niin aika pitkään sitä täällä eduskunnassa kuitenkin vielä vietiin eteenpäin. [Sari Sarkomaan välihuuto] Eikä tässäkään esityksessä oppositio ole tuonut nyt ratkaisuja, jotka olisivat tuoneet tähän tilanteeseen merkittäviä muutoksia.

Uudistusta on perusteltu demokratialla, ja on totta kai tarpeellista, että demokratiaa kehitetään. Toimivuus voikin parantua sairaanhoitopiirien ohjauksen osalta. Kuntien ja kaupunkien sijaan hyvinvointialueilla ei kuitenkaan ole jatkossa mahdollisuutta päättää omasta rahoituksestaan, mikä on olennaista palveluiden saatavuuden kannalta. Kun kuntien vastuulla olevat, sosiaali- ja terveystoimintoihin käytettävät miljardit siirretään valtiolle, siirtyy

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

merkittävästi valtaa kuntapäätäjiltä muun muassa ministeriöille. Jos rahat eivät riitä, ensisijaisesti ministeriöissä tehdään arviota, ylittyykö tarve perustellusta syystä vai eikö. Tämän kaltainen jäykähkö hallintomalli ja syntyvä pehmeän budjettirajoitteen ongelma on arvioitu haastavaksi yhtälöksi. Tämän takia on erittäin tärkeätä, että hyvinvointialueet saavat aidon demokraattisen aseman ja verotusoikeuden, jos eduskunta tämän mallin hyväksyy.

Haluaisin kiinnittää huomiota myös siihen, että pula hoitohenkilökunnasta on nyt jo erittäin huolestuttava. Kaupunkialueilla asuminen on kalliimpaa ja palkkoja on todennäköisesti nostettava enemmän. Myös tilakustannukset ja vuokrat ovat kalliimpia, ja siksi keskimääräiset kustannukset eivät toimi. Tarvekerroinmalli ei kuitenkaan nykyisellään huomioi alueellisia kustannuseroja etenkin kasvukaupunkien osalta. Esimerkiksi pitkät etäisyydet on mallissa huomioitu poliittisissa neuvotteluissa päätettyjen niin sanottujen lisäkertoimien kautta.

Myös kaupunkien sisäisen eriarvoisuuden ja sosiaalimenojen huomioiminen on äärimmäisen tärkeätä. Asiantuntija-arvioissa ja valiokuntien lausunnoissa tuotiin esiin, että kustannusten kasvua kuvaava indeksi on keskimääräinen ja kuvaa heikosti sote-kulujen kasvua, kuten aikaisemmassakin mallissa. Valtion hyvinvointialueille osoittama rahoitus näin vähitellen erkaantuu palvelujen todellisista järjestämiskustannuksista erityisesti sellaisilla alueilla, joilla kustannustaso on korkea. [Ben Zyskowicz: Tämäkin on totta!] Sääntelyä indeksin rakenteesta onkin syytä muuttaa. Kaupungeissakaan sosiaali- ja terveyspalveluiden kasvun tarvetta ei voi jättää asiakasmaksujen noston varaan tai olettaa, että yhä suurempi osuus ihmisistä käyttää yksityisiä palveluita tai työterveyttä. Tästäkin on kuultu kuitenkin tässä salissa erilaisiakin näkemyksiä.

Kaikesta huolimatta, jos tämä malli — todennäköisesti — hyväksytään, täytyy tehdä kaikki voitava, jotta siirtymä hoidetaan viisaasti ja suomalaiset saavat tarvitsemansa terveydenhoitopalvelut. Yksi tästä lainsäädännöstä osin irrallinen tarpeellinen tavoite on lisätä etenkin lääkäreiden koulutuspaikkoja ja varmistaa työn houkuttelevuus henkilökunnan näkökulmasta. Tämäkin perustelee sitä, että koulutukseen ja tutkimukseen on varattava sekä tarvekerroinmallissa, [Puhemies koputtaa] joka on merkittävin osuus rahoituksessa, että yliopistosairaaloille osoitetussa tutkimusrahoituksen osuudessa [Puhemies: Kiitoksia!] riittävä rahoitus. Yliopistosairaaloilla on keskimääräistä kalliimmat tehtävät.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Multala, olkaa hyvä.

Tutkimusta kannattaa rahoittaa sen tähden... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Multala, olkaa hyvä.

Selvä. [Ben Zyskowicz: Olisi voinut jatkaa, koska hän kertoi totuuksia!]

13.50 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Suomeen on tehty sote-uudistusta kahdesta syystä: siksi, että rahat riittäisivät harmaantuvan Suomen palveluihin, ja siksi, että hoitoon pääsisi kohtuullisessa ajassa. Tämän uudistuksen alkuperäisenä tavoitteena oli parantaa suomalaisten hoitoonpääsyä ja huolehtia, että rahat riittävät palveluihin väestön ikääntyessä. Näitä tavoitteita kannatetaan laajasti täällä eduskunnassa ja koko Suomessa. Kysymys

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

hallituksen esityksen saamassa kritiikissä on kuitenkin siitä, ettei tällä esitetyllä mallilla voida päästä asetettuihin tavoitteisiin. Tämä uudistus ei vastaa kumpaankaan näistä ongelmista. Erityisesti uudistukseen liitetyt taloudelliset tavoitteet ja palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen eivät nykyesityksellä toteudu.

Arvoisa puhemies! Tämä kaikki toki on täällä jo todettu moneen kertaan. Hallitus on pyrkinyt esityksellään riisumaan soten niin sanotusti luurangoksi ja toteuttamaan vain hallinnon uudistuksen, ja tässä ikään kuin ei ole mitään salaisuutta. Arvoisa puhemies, se kuitenkin johtaa valitettavasti tilanteeseen, jossa erityisesti palveluiden tarjoamisen mahdollisuutta kunnissa heikennetään ja luomalla uusi hallinnon taso eriytetään hoitoa tarjoavia palveluita ennaltaehkäisevistä palveluista. Erityisesti tämä näkyy oppilas- ja opiskeluhuollossa tai vaikkapa neuvola- ja varhaiskasvatuspalveluiden välillä. Yli puolet kunnista ja kuntayhtymistä on muun muassa arvioinut, että nykyesityksellä tavoite kustannusten kasvun hillitsemisestä toteutuu melko tai erittäin huonosti ja että sote-palveluiden saatavuus ja saavutettavuus eivät parane uudistuksen myötä ja että alueiden ja kuntien erityispiirteitä ei ole huomioitu. Hallituksen uudistus on valtiolle keskittävä ja hallintolähtöinen. Ihmiset eivät kuitenkaan ole pyytäneet maakuntahallintoa vaan sitä, että pääsee hyvään hoitoon, hoivaan ja palveluihin silloin, kun sille on tarve. Hallituksen mallissa rahoitus ja kehittämis työ eivät kohdennu sinne, missä tarve on: ihmisten palveluihin. Me kokoomuksessa lisäsimme ihmisten oikeutta vaikuttaa hoitoonsa ja hoitoonpääsyn järjestämiseksi valintamahdollisuuksia, kuten palvelusetelin käyttöä sekä vanhus- ja vammaispalveluissa henkilökohtaista budjetointia.

Arvoisa puhemies! Tässä uudistuksessa heikoiten valmisteltu kohta on se rahoitus, johon tässä jo edeltävä puhuja, hallituspuolueen edustaja, vihreiden kansanedustaja Holopainen, viittasi. On vaikea uskoa, että suuret kasvavat kaupungit pärjäävät niille jätetyllä rahoituksella. Ja — viitaten siihen kritiikkiin, jota edellisessä puheenvuorossa tuli viime hallituksen mallia kohtaan — tämä esitys leikkaa kaupungeilta enemmän, varsinkin kun sitä verrataan tehtäviin, jotka maakunnille viedään. Silloinhan sinne siirrettiin enemmän tehtäviä, mikä toisaalta johti myös sen esityksen ongelmiin loppukädessä. Kotikaupunkini Vantaan veroprosentti laskisi 19:sta 5,7 prosenttiin eli vielä jyrkemmin kuin edellisen hallituksen kaavailemassa uudistuksessa. Lisäksi yhteisöverostamme vietäisiin kolmannes kuten valtionosuusistammekin, ja kiinteistöverotuototkin laskisivat. Vantaalta viedään siis enemmän rahoitusta kuin sosiaali- ja terveyspalvelut ovat tähän mennessä maksaneet. Se taas johtaa jäljelle jäävien kuntien tehtävien, kuten tärkeimpänä kasvatuksen ja koulutuksen palveluiden, rahoituksen vaarantumiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen sote-uudistus jättäisi yli miljoona suomalaista pysyvästi heikentyvien sosiaali- ja terveyspalveluiden pariin. Tämä uhkaa johtaa kahden kerroksen järjestelmään: ne, joilla on varaa, hankkivat terveysvakuutuksen, kun taas pienituloiset jäävät kärvistelemään kasvavien hoitajien ja heikentyvien terveyspalveluiden piiriin. Lisäksi hallituksen kaavailema sairausvakuutuskorvauksen eli Kela-korvauksen poistaminen tutkimuksista, hoidosta ja lääkekorvauksista olisi kylmää kyytiä hoitoa tarvitseville ihmisille. Kela-korvausten leikkaus muun muassa vähentäisi terveydenhuollon rahoitusta ja kasvattaisi terveyskeskusjonoja sekä heikentäisi palveluiden saatavuutta. Hallituksen esityksestä puuttuvat lisäksi täysin kannustimet laadukkaiden ja tehokkaiden palveluiden tuottamiseen. Myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimet ovat puutteellisia. Asiantuntijakuulemisten perusteella hallituksen esitykseen sisältyvät keskeiset pitkän aikavälin kannustinelementit pikemminkin kannustavat menojen lisäämiseen. Valtion piikki

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

on siis auki. Hallituksen malli ajaa sote-alueet ruinaamaan kilpaa lisää rahaa ministeriöltä. Kustannusten hallintaa ei ole.

Arvoisa puhemies! Tämä johtaa tietysti myös siihen, että näistä hyvinvointialueista tulee ikään kuin valtion virastoja. Täällä tykätään puhua itsehallinnosta, mutta se voidaan varmasti yhdessä todeta, että itsehallinto näiltä alueilta on hyvin kaukana. Lainsäädäntö ohjaa, millä tavalla palveluita tulee järjestää, ja melko pitkälle myös sitä, kuinka ne tulee tuottaa. Ja aivan erityisesti lainsäädäntö ohjaa rahoitusta ja sitä, kuinka esimerkiksi hyvinvointialue voi investointeja toteuttaa.

Ja vielä jäljelle jäävistä kunnista: Onko tämä kohtuullista vielä sen jälkeen, että esimerkiksi Vantaa maksaa verotulojen tasausta vuosittain 40 miljoonaa euroa muille kunnille? Kaupunki edelleen kasvaa. Vuosina 2014—2022 meille on rakennettu 27 uutta varhaiskasvatuksen tilaa, kolme uutta yhtenäiskoulua, neljä koulun laajennusta sekä kymmenen koulupaviljonkia. Nämä ovat siis satojen lapsien kouluja, eivät mitään pieniä kyläkouluja. Hallitus ottaa laskelmissaan huomioon vain käyttötalouden, mutta lapset tarvitsevat myös koulurakennuksia ja päiväkoteja ja asukkaat muitakin investointeja. Kuka maksaa pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen kehittämistä taikka tekisi vaikkapa kulttuuri-investointeja?

Arvoisa puhemies! Huomaan, että aikani loppuu. Puhuttavaa on vielä paljon, joten otan uuden puheenvuoron. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohi.

13.57 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Elämme historiallista aikaa. Vuosien, useamman vaalikauden aikana valmisteltu sote-uudistus on nyt täällä eduskunnassa päätettävänä. Viime perjantaina äänestimme sisällöstä, nyt keskustelemme ja keskiviikkona äänestämme uudistuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Täällä puheenvuoroissa olemme kuulleet aika runsaasti oppositiopuolueiden esittämiä lausumaehdotuksia. Ja täytyy sanoa, että ehkä poikkeuksellisen paljon myös sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää eduskunnan hyväksyttäväksi lausumia, yhteensä 15 kappaletta. Tämä kertoo siitä, että kun puhutaan näin valtavasta historiallisesta uudistuksesta, niin ei voi olettaakaan, että se olisi kerralla täydellinen tai täysin valmis. On varmaa, että matkan varrella tarvitaan uudistuksen tarkkaa seuraamista ja korjaussarjojakin, ja varmasti ennen sitäkin, kun tuo uudistus astuu käytännössä voimaan, tarvitaan lainsäädäntöä, joka lähtee luomaan sisältöä siihen ja ehkä joiltain osin sitä myös korjaamaan. Siksi voinkin todeta, että myös opposition edustajien esittämistä lausumista osa on aivan aiheellisia huomioita, osa on kyllä samansisältöisiäkin kuin mitä itse valiokunnan mietinnön lausumat ovat. Osaan sisältyä kyllä ehkä sitten väärinymmärryksiä tai kohtia, jotka on jo käsitelty tuossa meidän mietinnössämme, ja osa lausumaehdotuksista ehkä on sellaisiakin, jotka eivät juuri tähän uudistukseen liity, niin kuin vaikkapa lausuma, joka koskee maakuntaveroa. Sellaista esitystähän eduskunnalle ei ole tuotu, eikä sitä ole käsitelty. [Ben Zyskowitz: Kai äänestätte aiheellisten puolesta?]

Silti voi todeta, että nyt olemme sillä hetkellä, kun meidän pitää ratkaista tämä: kun voi sanoa, että toista vuosikymmentä kestäneen taustatyön pohjalta on tavallaan valikoitunut tämä malli, sama perusratkaisu, joka viime vaalikaudella tuotiin tänne eduskuntaan, eli se, että sosiaali- ja terveyspalvelut siirretään kuntia suuremmille itsehallintoalueille, niin olemme nyt siinä tilanteessa, että meidän on arvioitava, onko tämä esitys riittävän hyvä, jotta se voidaan hyväksyä täällä, vai pitäisikö se hylätä. Itse lähdän kolmesta keskeisestä

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

kriteeristä, kun teen tätä arviointia. Ensimmäinen kriteeri on se, turvaako tämä hallituksen esitys, ja nyt valiokunnan mietintö, riittävästi yhdenvertaiset sosiaali- ja terveystalvet kaikille suomalaisille. [Oikealta: Ei!] Vastaukseni on aivan selkeä: kyllä turvaa — selvästi nykyistä järjestelmää paremmin. Toinen kysymys, jonka pohjalta tätä arvioin, on se, onko rahoitus riittävä hyvinvointialueille, jotta sitä kautta ei tule sellaista ongelmaa, että olisi tilanne, jossa jonkun suomalaisen sosiaali- ja terveystalvet jäisivät tuottamatta sen takia, että rahoitus loppuu. Olen täysin vakuuttunut valiokunnan puolen vuoden työn jälkeen siitä, että tämä mietintö ja tämä hallituksen esitys turvaa riittävän rahoituksen kaikille hyvinvointialueille ja sitä kautta välillisesti myös kaikille suomalaisille. Kolmas kriteeri, jolla arvioin sitä, tulisiko tämä hyväksyä vai hylätä, on se, mahdollistaako esitetty malli järkevän ja välttämättömän yhteistyön julkisen palvelutuotannon ja yksityisen palvelutuotannon välillä tai sanotaan kumppanuutena. Tässäkin vastaukseni on: kyllä varmistaa. On täysin selvää, kuten täällä on todettukin ja viitattu monesti perustuslakivaliokunnan lausuntoon, että senkin pohjalta valiokunnan mietintö sisältää selkeän tulkintalinjan. Yksityisen palvelutuotannon määrää ei rajoiteta hallituksen esityksessä eikä näissä pykälissä millään prosentiosuudella, mutta samalla toteutetaan se perustuslakivaliokunnan edellyttämä vaatimus uudistukselle, että hyvinvointialueella pitää olla omaa tuotantoa sen verran, että se kykenee kaikissa tilanteissa, myös kriisitilanteissa, varmistamaan riittävät sosiaali- ja terveystalvet, joita myös perustuslain 19 §:n 3 momentti edellyttää, kaikille suomalaisille. [Sari Sarkomaa: Mihin unohtui edustaja Lohen lupaukset korjata esitystä, etteivät yrittäjät kärsi? Niitä ei näy enää!]

Tähän valiokunnan mietintöön sisältyy yli sata pykälämuutosta, joista merkittävä osa on teknisiä mutta osa myös sisällöllisiä ja tärkeitä. Yksi niistä on muun muassa virkalääkäri-vaatimus, johon tulee muutos, joka oli tärkeä muutos siellä valiokunnassa. Mutta näiden lisäksi siellä selkeytetään selvästi linjauksia muun muassa siitä, millä tavalla tulevat hyvinvointialueet voivat itsehallintonsa puitteissa päättää, kuinka laajasti ja millä tavalla rakennetaan kumppanuutta ja monituottajamallia julkisen ja yksityisen palvelutuotannon välille. Nämä muutokset ovat olleet tarpeellisia, mutta tämän lisäksi mietintöön sisältyy lausumia, jotka muun muassa viittaavat alihankinnan tarkastelemiseen tulevaisuudessa, jotta sitäkin pystyttäisiin vielä nykyistä järkevämmin harjoittamaan.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta tähän, että kun näissä peruseriaatteissa, joilla suomalaisen yhdenvertaisuutta rakennetaan, toteutetaan perustuslain vaatimuksia yhdenvertaisista ja riittävästä sosiaali- ja terveystalvetuista, joissa toteutuu myös se vaatimus, että suomalaiselle yhteiskunnalle ja palvelutuotannolle täysin välttämätön kumppanuus yksityisen palvelutuottajan ja julkisen palvelutuottajan yhteistyönä mahdollistetaan, niin minusta jokainen vastuullinen päättäjä tämän pitkän historian jälkeen, vaikka näkeekin yksityiskohdissa ongelmia, varmuudella painaa keskiviikkona vihreää nappia ja toteaa, että tämä uudistus on riittävän hyvä, se on talvet turvaava ja se pitää nyt hyväksyä. Ja sen jälkeen katse suunnataankin tulevaisuuteen, miten käytännön kentällä tulemme sitten yhdessä rakentamaan ja toteuttamaan tämän uudistuksen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kauma.

14.04 **Pia Kauma kok:** Arvoisa puhemies! Aivan alkuun totean, että kun kuuntelin tuota valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Lohen puheenvuoroa, niin totean, että me kokoomus-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

laiset valiokunnassa olimme kyllä täysin eri linjoilla johtopäätöksistä, joita puheenjohtaja teki tämän uudistuksen myötä.

Me olemme sitä mieltä ja olimme silloin sitä mieltä, että tämä uudistus ei vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin: hoitopaikka ei parane, ja rahoitusongelmat tai myöskään tämä pitkän aikavälin kysymys eivät ratkaistu sillä, millä tavalla kestävyysvajetta päästään taklaamaan tämän kansakunnan kannalta merkittävän reformin avulla. Myöskään se ei luonnistu tämän uudistuksen avulla, ja juuri tästä syystä me kokoomuslaiset kansanedustajat esitimme valiokunnassa hylkyä tälle uudistukselle. Meidän mielestämme ei ole riittävä peruste se, että kun uudistusta on tehty kauan, yli 15 vuotta, se pitää viedä maaliin siitä huolimatta, minkälainen se uudistus on. Huonoa uudistusta ei kannata tehdä, ja se on se syy, minkä takia me olemme tätä vastustaneet.

Tämä uudistus on hyvin pitkälti perustettu sille, että julkisen sektorin oman palvelutuotannon roolia vahvistetaan ja yksityisen palvelutuotannon roolia rajoitetaan. Niitä rajoituksia on eri puolilla tässä lakiesityksessä, sekä pykälissä että perusteluissa, ja niitä muutoksia, ikävä kyllä, ei näissä pykälämuutosesityksissä tehty. Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Lohi totesi, niin näitä pykälämuutosesityksiä oli satakunta, mutta kuten sanottua, suurin osa niistä muutosesityksistä oli teknisiä.

Mitä tulee esimerkiksi virkalääkärivaatimukseen liittyen pykälämuutosesitykseen, niin me kokoomuslaiset kansanedustajat tulkitsemme tämän niin, että tämä ei käytännössä muuta sitä alkuperäistä pykälää riittävästi, ja näin ollen me teimme lausumia. Näitä lausumiahan on kaiken kaikkiaan 26 tässä kokoomuksen vastalauseessa, ja siellä on muun muassa virkalääkäriasiain lausuma, joka kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan esityksen, jotta mahdollisuutta tehdä ratkaisu potilaan ottamisesta erikoissairaanhoidon toimintayksikköön sekä hoidon tarpeen arviointia ei rajoiteta ainoastaan hyvinvointialueen virka- tai työsuhteiselle lääkärille.” Meidän mielestämme se jäi hyvin vahvasti vielä tänne hyvinvointialueen virka- ja työsuhteisen lääkärin rooliin, ja me olisimme halunneet sitä roolia laventaa. [Aki Lindénin välihuuto]

Arvoisa puhemies! Me myöskin teimme, kuten sanottua, useita muita lausumaehdotuksia, ja käyn niistä läpi tässä muutaman.

Niistä meillä ensimmäinen kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan esityksen, jolla turvataan Tekonivelsairaala Coxan, Tampereen Sydän-sairaalan ja muiden sosiaali- ja terveystalouksien tuottavien julkisomisteisten yhtiöiden nykytoiminnan toiminta.” Arvoisa puhemies, meillä on huoli siitä, millä tavalla näiden yksiköiden toiminta jatkuu. Nimittäin esimerkiksi EU:n valtiontukisääntely saattaa tuottaa asiassa ongelmia siltä osin, voiko yksityisiä ja julkisia yhtiöitä kohdella eri tavalla tässä tilanteessa, koska kaikki kilpailua vääristävät valtiontuet pitäisi ilmoittaa EU:lle ja notifioida niitä. Mielestämme tätä asiaa ei riittävällä tavalla selvitetty tätä lakia säädettäessä.

Arvoisa puhemies! Sen lisäksi meillä on täällä lausuma, jossa toteamme: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin palveluiden yksikköhinnat läpinäkyvästi selvittävän yhteisen kustannuslaskentamallin kehittämiseksi ja ottamiseksi käyttöön.” Tämänkin asian me useaan otteeseen otimme valiokunnassa esille, että tällainen malli täytyy tässä reformissa luoda, mutta valitettavasti hallituspuolueet eivät olleet valmiita sitä hyväksymään, ja itse ainakin ajattelen niin, että jos me aidosti haluamme säilyttää monituottajamallin tässä reformissa, niin meidän täytyy saada selville, paljonko mikäkin palvelu tai tuote maksaa niin veronmaksajalle kuin sille henkilölle, joka

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

siitä sitten asiakasmaksunkin maksaa, eli mitkä ovat ne todelliset kustannukset, mutta tätä ei haluttu selvittää.

Seuraava lausuma, johon haluan ottaa kantaa, on meidän mietinnössämme numero 8: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta kasvukeskusten edellytykset tehdä elinvoimainvestointeja turvataan.” Tämä suurten kaupunkien tilannehan — erityisesti Etelä-Suomessa — heikkenee, koska täältä tullaan siirtämään verovaroja aikaisempaa enemmän muualle maahan, ja meillä on aito huoli siitä, että kun tänne tulee paljon sekä maan sisäistä muuttoa että maahanmuuttoa, jossa on paljon nuoria ja lapsia, meidän tarvitsee turvata myöskin varhaiskasvatus-, opetus- ja nuorisopalvelut — mutta millä nämä sitten turvataan, kun meiltä aiempaa enemmän viedään rahoja muualle?

Arvoisa puhemies! Meillä on myös muita huolia liittyen rahoitukseen Uudenmaan osalta, kuten juuri äsken mainittu maahanmuuton kasvu, vieraskielisyys, sosiaaliset tarpeet, päihteiden käytön keskittyminen, syrjäytyminen ja tämäntyypiset asiat, joita mielestämme tämän alueen rahoituslaskelmassa ei ole riittäväällä tavalla huomioitu.

Lisäksi meillä oli vielä toiveita ja lausumia liittyen palvelusetelin velvoittavuuteen kiireettömissä toimenpiteissä sekä myöskin siihen, että vammaisten palveluissa huolehdittaisiin siitä, että myöskin tämä asiakaslähtöinen henkilökohtainen budjetti olisi mahdollinen myöskin tulevaisuudessa.

Sitten, arvoisa puhemies, vielä lopuksi toteaisin siitä, että it-järjestelmähän ovat iso asia tässä uudistuksessa, ja meillä on itse asiassa kaksi erillistä lausumaa niistä. Tämä tulee olemaan sekä rahallisesti että toiminnallisesti iso asia, ja Uudellamaallahan meillä on kuntia, joissa kaikkialla ei ole sama järjestelmä käytössä, ja sen takia on tärkeää turvata, että järjestelmä on avoin järjestelmä, [Puhemies koputtaa] johon voidaan liittää monenlaisia toimintaohjelmia, eikä pelkästään satsata yhdenlaiseen, [Puhemies koputtaa] ja sillä tavalla pystymme turvaamaan toimivuuden muunkin kuin Apotin kanssa.

Ja, arvoisa puhemies, vielä viimeisenä haluan sanoa sen, että mainitsin täällä viime viikolla puheessani sen, [Puhemies koputtaa] että ulkoistamiselle olisi 49 prosentin rajoite tässä laissa, mutta käytin vahingossa väärää sanaa: kysymys on alihankinnan rajoittamisesta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Savio.

14.12 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Olemme historiallisen tilanteen edessä eduskunnan käsitellessä hallituksen esitystä sote-uudistukseksi. Valitettavasti tämä hetki ei ole kuitenkaan historiallinen siksi, että esitetty malli tulisi viimein ratkaisemaan sote-palveluita vaivaavat ongelmat. On todettava, että kuntien ja kuntayhtymien järjestämät sote-palvelut eivät ole toimineet läheskään täydellisesti eivätkä myöskään erityisen kustannustehokkaasti tähänkään asti. Nyt tällä lakiesityksellä syntyy kuitenkin jättimäinen riski siihen, että uudistus vie vuosittain parisenkymmentä miljardia euroa maksavien sote-palveluiden järjestämisen ja toteutuksen väärille raiteille. Tämän riskin toteutuminen ei olisi ihme, koska sote-kustannusten tai itse asiassa minkään muidenkaan menojen hillitseminen ei ole missään vaiheessa kuulunut Marinin hallituksen ykköstavoitteisiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen sote-lakiesityksen lukuisiin eri asiakokonaisuuksiin sisältyy erittäin suuria kustannusten nousupaineita, joiden vaikutusta ei ole arvioitu joko lainkaan tai korkeintaan on arvioitu hyvin puutteellisesti. Tällaisia kustannuseriä ovat

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

muun muassa erilaiset muutuskustannukset, palkkaharmonisointikustannukset, ict-kustannukset, kiinteistöihin liittyvät kustannukset, piilevien palvelutarpeiden kustannukset, omaishoidon kustannukset, pelastustoimen rahoitusvajekustannukset, etätyön kasvun aiheuttamat kustannukset sekä ulkoistamissopimusten purkuun liittyvät kustannukset. Ja vaikka tämä äskeinen luettelo on pitkä, se ei ole läheskään täydellinen listaus sote-uudistuksen veronmaksajille aiheuttamista lisäkustannuksista, jotka ovat asiantuntija-arvioiden mukaan vuosittain miljardiluokkaa. Tätä syntyvää kustannusriskiä ei ole ilman perinpohjaista tarkastelua mitään syytä hyväksyä.

Arvoisa puhemies! On hämmästyttävää, että hallituksen sote-päätöksentekoa on taloudellisen ajattelun ja palveluiden kehittämisen sijaan ohjannut lähinnä keskustan hellimä maakuntamalli. Lukuisat asiantuntijat ovat katsoneet, että syntyvien alueiden tai maakuntien määrä on aivan liian suuri, mutta keskusta on kuitenkin runnonut läpi esitetyn kaltaisen mallin punavihreän hallituksen syntymisen ja koossa pysymisen ehtona, ja siihen muut hallituspuolueet näyttävät tyytyvän. Tosin vihreiltä on viime viikolla ja myös tänään maanantaina kuultu muutamia kriittisiä puheenvuoroja, kuten edustaja Holopaiselta edellä.

Arvoisa puhemies! Edes sote-alueiden pitkän tähtäimen rahoitusta ei ole saatu ratkaisua, eikä aluksi käyttöön otettava rahoitusmalli sisällä toimivia kannusteita. Ehdotettu maakuntaveron uhkaa puolestaan kiristää suomalaisten verotusta entisestään. Nämä ongelmat ovat mittavia, mutta nähtävästi hallitus toivoo seuraajansa ratkaisevan ne.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys ei ole ratkaisu sote-palveluiden tarpeen kasvuun ja niiden rahoitukseen liittyviin ongelmiin, vaan se pikemminkin lisää paineita palveluiden myöhempään karsimiseen kulujen noustessa uudistuksen myötä yhä korkeammiksi. Ellei esitettyä mallia parempaa ole näköpiirissä, niin olisi ollut kustannustehokkaampaa kehittää järjestelmää nykymallin pohjalle ja erityisesti perusterveydenhuollon prosesseihin asettaen parannuksia tehden.

Täällä on muun muassa mainittu lääkärinkoulutuksen lisääntyminen. Jo pelkästään se mahdollisista edunvalvontajärjestöjen vastaväitteistä huolimatta helpottaisi lääkäriin pääsyä merkittävästi viimeistään vuosikymmenen loppuun mennessä. Myös matalan kynnyksen palveluiden lisääminen sekä sosiaali- että terveysalalla olisi tehokasta ongelmien ennaltaehkäisyä. Palvelusetelien lisääntyvä käyttö toisi puolestaan mukanaan kaivattua tehokkuutta kilpailun kautta ja tarjoaisi pienillekin sote-yrityksille markkinaraon. Monia muitakin keinoja varmasti löytyisi, jos niitä haluttaisiin etsiä ja käyttää.

Arvoisa puhemies! Ilmaisen huoleni myös Coxan ja Sydänsairaalan toiminnan jatkoedellytyksistä. Nyt näyttää hyvin vakavasti siltä, että niiden toimintakenttää kavennetaan ideologisista syistä taloudelliset näkökulmat liki kokonaan unohtaen. On todella sääli, mikäli näiden varsin tehokkaasti ja laadukkaasti toimineiden yhtiöiden toiminta vaikeutuu ratkaisevasti uudistuksen myötä. Esitettyjen lakimuutosten sijaan olisi tullut ottaa oppia muun muassa näiden edellä mainittujen yhtiöiden toimintatavoista ja monistaa parhaiten toimivia käytäntöjä muuhun terveydenhuollon kenttään. Tämä periaate on kuitenkin pahoin unohdettu.

Arvoisa puhemies! Muun muassa edellä mainituista seikoista johtuen katson, ettei eduskunnalla ole muuta mahdollisuutta kuin hylätä hallituksen heikosti valmisteleva ja kalliiksi koituva sote-uudistus. Kannatan täällä tehtyä hylkäysesitystä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Juuso.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

14.18 **Kaisa Juuso ps:** Arvoisa puhemies! Tarkastelen tätä sote-uudistusta nyt kuntapäätäjän näkökulmasta Tornioista ja Ruotsin rajalta, jossa olen sekä Länsi-Pohjan sairaanhoidopiirin hallituksessa että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa nähin asioihin törmännyt useamman vuoden ajan ja myöskin työskennellyt Haaparannan puolella ja nähnyt, millä tavalla siellä on tämä uudistus toteutettu, tai oikeastaan nähnyt, mihinkä on johtanut se uudistus, mitä siellä toteutettiin yli 20 vuotta sitten, mikä on aika samantapainen kuin se, mitä nyt ollaan tekemässä täällä meillä Suomessa.

Suurin ongelma on ollut lääkäreiden saaminen perusterveydenhuoltoon. Elikkä perusterveydenhuollon ongelma on ollut se, mikä olisi pitänyt tällä uudistuksella ratkaista, ja nimenomaan lääkäreiden saaminen. Toinen iso ongelma on kuntatalouden heittäytyminen erikoissairaanhoidon kustannusten vuoksi.

Suomessa erikoissairaanhoido toimii todella hyvin, kunhan sinne vain pääsee. Ongelma on ollut se, että sinne ei tahdo päästä, kun ei pääse ensin kiireettömälle lääkäriajalle. Ambulanssilla kyllä pääsee sitten, jos tulee akuutti hätä, mutta aikaisemminhan sinne pitäisi päästä, ja tähän meillä ei ole toiminut. Jos nyt tarkastellaan tätä sote-uudistusta, mikä meillä on, niin vastaako se näihin ongelmiin? Ensinnäkin lääkäreiden saaminen sinne perusterveydenhuoltoon: ei se vastaa siihen. Tämä uudistus ei vastaa niihin ongelmiin. Se tasoi kyllä kunnan taloutta sillä tavalla, että se vie erikoissairaanhoidon kustannukset pois kunnan harteilta. Kysymykseksi jää sitten se, riittääkö se raha, mikä kunnille jää, siihen, että me sillä rahalla saamme sitten kustannettua kaikki lakisääteiset palvelut, mitä kunnalla on, varsinkin kun niitä tuppaa koko ajan tulemaan lisää.

Sote-uudistuksen ylevä tavoite, yhdenvertaiset palvelut ja niiden saatavuuden ja saavutettavuuden paraneminen, oikeastaan eivät kuvaa tämän uudistuksen sisältöä. Ne tavoitteet olisi pitänyt mielestäni muotoilla eri tavalla, eli olisi pitänyt suoraan sanoa se, että tällä poistetaan tämä osaoptimointi eli parannetaan hoitopolkuja ja sitten tasataan kuntataloutta. Nämä olisivat olleet ne oikeat tavoitteet, mitkä tälle olisi pitänyt laittaa. Silloin tämä uudistus vastaisi niitä tavoitteita. Nythän olemme kuulleet ministeri Kiurultakin, että on tulossa syksyllä erinäinen lukumäärä substanssilakeja, ja oikeastaan nyt toivotaan, että niillä substanssilakeilla päästään näihin tavoitteisiin, mitkä uudistuksessa on listattu. Niiltä tietysti odotamme paljon.

Se, mikä tässä tietysti hämmästyttää, on tämä Uudenmaan erillisratkaisu, joka ei sitä osaoptimointia poista ollenkaan. Toinen asia, mikä mietityttää, on rahoituksen osuus ja etenkin se, että tämän kauden alussa asetettiin nämä parlamentaariset työryhmät, joista toinen käsittelee maakuntaveroa ja toinen käsittelee sitten monialaisia maakuntia. Molemmat parlamentaariset ryhmät päätyivät siihen tulokseen, että vielä ei ole kummankaan aika, ja itselleni ainakin jäi se käsitys, että näitä mietitään sitten muutaman vuoden kuluttua, kunhan ollaan nähty ensin, miten tämä nyt tässä lukkoon lyötävä malli toimii. Yllätys, yllätys, kesäkuun alussa vetäisi hallituspuolueista osa kortin esiin, että he eivät tule tätä pakettia hyväksymään, mikäli samalla ei käsitellä myöskin maakuntaveroa ja tuoda sitä jo tämän hallituskauden aikana päätettäväksi, mihin sitten keskustapuolue vastaa, että no, eihän siinä mitään, kunhan me saamme monialaiset maakunnat, niin ollaan tasoissa. Elikkä kyllähän tämä vähän tämmöistä lehmänkauppaa näyttää olevan: tehdään asioita askel kerrallaan, niin että päästään siihen lopputulokseen, mitä halutaan. Mutta päästäänkö sillä niihin tavoitteisiin, mihin tällä uudistuksella pyritään? Mielestäni ei päästä. Niihin tarvitaan niitä substanssilakeja, mitä ministeri Kiuru on luvannut meille syksyllä tuoda.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Jos verrataan sitä, mitä tapahtui Ruotsissa, niin kyllä semmoinen pieni pelko on minulla, että me olemme siihen samaan menossa Suomessakin. Haaparannan terveyskeskuksessa ensinnäkin uudistus johti siihen, että sieltä pikkuhiljaa lopetettiin ensin vuodeosasto, sitten vietiin ympärivuorokautinen päivystys. Tällä hetkellä se on auki kahdeksasta viiteen hyvin suppealla toimintamallilla, ja heti ilta-aikaisin ja yöaikaisin mennään siitä jo eteenpäin vähintäänkin Kalixiin tai sitten Sunderbyn sairaalaan. Myöskin Kalixin sairaalan toimintoja on supistettu huomattavasti, eli lähin oikeastaan sairaalaksi kutsuttava on Sunderbyn sairaala Luulajassa. Psykiatrinen hoito ajettiin täysin alas. Psykiatria on edelleenkin todella vaikea saada. Muutama vuosi sitten lähin psykiatri oli Uumajassa yliopistollisessa sairaalassa. Tämä uudistus Ruotsissa ei millään tavalla tuonut lisää lääkäreitä eikä lisää hoitajia. Lääkäreiden saanti on edelleenkin todella vaikeaa, erityisesti pieniin terveyskeskuksiin. Haaparantakin on muutaman kesän pyörinyt yhdellä huonosti ruotsia puhuvalla lääkärillä.

Itselläni ei ole ollenkaan semmoinen olo, että hallituspuolueilla olisi tämän uudistuksen johdosta syytä henkseleitä paukutella. Tämä on uudistus, mikä on nyt runnottu läpi aivan uskomattomalla tavalla. Voitteko kuvitella, että yksityiskohtainen käsittely, melkein 100 sivua, runnottiin yhdessä päivässä läpi, aamukymmenestä iltayhdeksään, ja se oli siinä? En kyllä vastaavaa ole kokenut enkä olisi uskonut, että eduskunnassa tällä tavalla päätöksiä tehdään. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Lindén.

14.25 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! On useita asioita, joita pitäisi kommentoida, ja muutamasta niistä tässä ehdin varmasti käyttämään puheenvuoron. Huomasin, että tässä eräät kollegat ovat jo varanneet toiselle kierrokselle puheenvuoron, ja saattaa olla, että niin käy minullekin, mutta yritän pysyä kuitenkin tässä 7 minuutin kokonaisuudessa.

Eräs lääkärikollega, jonka olen tuntenut monta vuosikymmentä, lähetti minulle pari viikkoa sitten meilin, jossa hän pahoitteli tätä sote-uudistusta ja sanoi, että kun hän toimii yksityislääkärinä ja hän on löytänyt monia syöpiä potilailta ja on voinut aikaisemmin lähettää potilaita sitten julkiseen sairaalaan tarkempaan diagnostiikkaan ja saamaan hoitoa, niin nyt hän ei sitten voi enää niin tehdä. Olin täysin hämmentynyt, mistä tällainen käsitys on voinut syntyä. Tämä on nimittäin yksi esimerkki siitä, minkälaisia vääriä käsityksiä tämän sote-uudistuksen ympärillä on ollut tavattoman paljon. Toisia niistä on tietoisesti viljely ja sillä tavalla sitten kritisoitu tätä lakikokonaisuutta. Mitään tällaista säädöstähän ei tähän lakikokonaisuuteen tietenkään ole missään vaiheessa sisällytetty. Laillistettu lääkäri voi tehdä lähetteen täysin riippumatta siitä, onko hän terveyskeskuksen, sairaalan tai työterveyshuollon lääkäri, tai siitä, onko hän tutkija tai yksityislääkäri ja niin edelleen. Mutta tämä vain kuvaa sitä asiaa.

On eräitä muita tämmöisiä vastaavia, että on esiintynyt väitteitä, joista osa on ollut helppo kumota, osa on sitten jäänyt vielä sitkeästi elämään. On ollut esimerkiksi sellainen, että vieraskielisyydestä ei makseta tässä rahoitusratkaisussa mitään. No, maksetaanhan siitä se 2 prosentin kokonaisuus, joka tarkoittaa siis 400:aa miljoonaa euroa, joka tietenkin kohdentuu niille alueille, joilla vieraskielistä väestöä on enemmän. Tai on väite siitä, että tämä johtaa siihen, että HUSista irtisanotaan 1 500 henkilöä. Nythän Helsingin Sanomat on jo pariin kertaan todistanut sen, [Sari Sarkomaan välihuuto] että Uudenmaan rahoitus kaiken kaikkiaan kasvaa reaalisesti 5 miljardista 6 miljardiin, ja siihen vielä sitten kustannustason

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

nousu päälle, joten ei mikään sellainen yhtälö voi pitää paikkaansa, että kokonaisbudjetin kasvaessa joudutaan sitten irtisanomaan väkeä. Edelleen tässäkin keskustelussa kerrottiin, että oppilashuolto joudutaan nyt sitten siirtämään pois kouluilta. Kehotan lukemaan 23. lain 9 §:n rivit 10 ja 11, siinähan se on ihan tarkasti sanottu, että ne säilyvät siellä kouluilla. Ainakin noin parikymmentä tällaista väitettä on esitetty. En nyt jatka tätä luetteloa tällä erää enempää, vaan siirryn seuraavaan asiaan.

Kiitän ensinnäkin [Sarkomaan välihuuto] edustaja Zyskowiczia tästä valtiosääntöpainotteisesta puheenvuorosta. Kuuntelen niitä hyvin mielelläni, [Ben Zyskowiczin välihuuto] ja toivon ja uskonkin, että edustaja Zyskowicz nyt kuuntelee yhtä tarkkaan minun näkemykseni siitä, mitä tämä keskustelu virkalääkäriasian ympärillä on oikeasti tässä yhteydessä ollut. Toinen kokonaisuus, johon olin ajatellut tässä puuttua, on rahoitusasia, mutta se saattaa sitten mennä sille toiselle puheenvuorolle.

Otetaan tämä virkalääkäriasia:

Meillähan on tällä hetkellä voimassa terveydenhuoltolaki, ja sen 52 §:ssä säädetään potilaan ottamisesta sairaalahoitoon. Siellä lukee niin, että vastaava lääkäri päättää potilaan ottamisesta sairaalahoitoon. No, jokainenhan tietää, ettei se käytännössä tarkoita sitä, että suurissa sairaalaorganisaatioissa, joissa otetaan satoja tai HUSissa ehkä jopa tuhansia potilaita sairaalaan vaikkapa viikon aikana, olisi koko sairaalan vastaava lääkäri joka kerta siellä fyysisesti päättämässä siitä sairaalaan ottamisesta. Tämä käsite ”sairaalaan ottaminen” tarkoittaa sitä, että vastaava lääkäri laatii ohjeet siitä, mitä menettelytapoja noudatetaan sairaaloissa, kun potilas otetaan hoitoon, ja kun häntä sitten hoidetaan, määrittelee hoidon linjat. Ja ne perustuvat sitten tietysti yleiseen lääketieteelliseen näkemykseen sekä sairaalan erityisrooliin, on kysymys sitten yliopistosairaalasta, tavallisemmasta keskussairaalasta tai vaikkapa pienemmästä aluesairaalasta, joiden resurssit ovat sitten erilaiset ja joiden resurssit suunnataan tietysti sitten sen mukaan vastaavasti vähän erilaisten sairauksien hoitoon.

Terveydenhuoltolakia edeltävässä erikoissairaanhoidolaissa tämä sama oli 33 §:ssä. Siellä se sanamuoto oli vielä konkreettisempi. Siellä sanottiin, että asianomaisen erikoisalan ylilääkäri päättää tästä asiasta. No, sitä lakia edelsi laki kunnallisista yleissairaaloista — nyt mennään jo 50 vuoden takaisin asioihin. Siellä oli samanlainen määritelmä. Eli meillä suomalaisessa terveydenhuoltolainsäädännössä on aina määritelty julkisessa sairaalassa potilaan hoitoon ottamisesta, mikä siis tarkoittaa aika laajaa kokonaisuutta, mikä viime kädessä määrittelee vastuun siitä, kuka on vastuussa siitä, miten potilaita sairaaloissa hoidetaan. Ja tähän on näkynyt siinä, että jos kaikki ei ole mennyt niin kuin on pitänyt mennä, niin viime kädessä se vastaava lääkäri tai ylilääkäri myös sitten kantaa osaltaan vastuunsa, vaikka niitä käytännön ratkaisuja on tehnyt joku muu.

No nyt kun meillä on Suomessa tilanne, jossa itse asiassa enenevässä määrin erikoissairaanhoidoa harjoitetaan myös yhtiömuotoisesti, niin täytyyhän meidän verovarjoilla tapahtuvasta hoidosta määritellä nytkin samalla tavalla, että potilaita hoidetaan yhdenvertaisesti. Ei ole siis ylihoitoa eikä ole myöskään alihoitoa, jotka kumpikin ovat periaatteessa mahdollisia sekä julkisessa sairaalassa että liiketaloudellisin periaattein toimivassa sairaalassa. Ja sen takia sinne lakiesitykseen oli kirjoitettu tämä kohta niin kuin oli kirjoitettu. Mutta kun käytettiin sanaa ”virkalääkäri”, se herätti niin paljon vääriä tulkintoja ja ruvettiin puhumaan siitä, että onko nyt niin, että tavallisen terveyskeskuslääkärin pitäessään vastaanottoa ja päättäessään vaikkapa verenpainelääkityksen aloittamisesta täytyykin sitten olla virkalääkäri. Näinhän siellä lain perusteluissa ei missään vaiheessa ole ollut, mutta kun me

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

tätä keskustelua kävimme ja kuuntelimme näkemyksiä, niin tämä kohta muutettiin nyt siten muotoon, joka siellä on tällä hetkellä sanoitettu eri tavalla niin, että siinä puhutaan siitä, että hyvinvointialue tekee tämän arvion. Käytännössähän se tarkoittaa siis sitä, että julkinen valta päättää verorahoilla tapahtuvasta vaativammasta erikoissairaanhoidosta ja siellä noudatettavista periaatteista. Tämän kummemmasta asiasta tässä ei ole ollut missään vaiheessa kysymys.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kulmuni.

14.33 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa rouva puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna] — Kuuluuko minun mikrofonini?

Puhemies Anu Vehviläinen: Laitetaan tuo mikrofoni nolville, pieni hetki.

Kiitos! — Sote-uudistusta on valmisteltu hyvin pitkään, vaalikaudesta toiseen. Vaikka tämä malli ei varmasti kaikilta osin ole suinkaan täydellinen — harva lakiesitys ikinä on — varmasti suomalaisten palveluiden saamisen kannalta, parlamentaarisen uskottavuuden kannalta ja sosiaali- ja terveystalouden piirissä työskentelevien ihmisten näkökulmasta on erittäin keskeistä, että tämä uudistus nyt etenee.

Omassa puheenvuorossani keskityn oikeastaan pariin yksityiskohtaan, jotka ovat varsin isoja paikallisia kysymyksiä. Tässä isossa sote-uudistuksessa ne ovat ehkä pieniä yksityiskohtia mutta alueellisesta näkökulmasta varsin merkittäviä. Täällä on käyty debattia jo aikaisemmin siitä, mikä on erikoissairaanhoidon ulkoistettujen sopimusten taannehtivan mitätöitymisen tilanne, ja kun omalla kotiseudullani on Suomen suurin ulkoistettu keskussairaala erikoissairaanhoidon palveluidenkin osalta, niin tietenkään en pidä sitä ideaalina alkuna Lapin hyvinvointialueelle, että siellä joudutaan aloittamaan tällaiset erittäin vaikeat purkusopimusneuvottelut. Mutta näin se nyt on. Paikallisten ihmisten näkökulmasta ei ole merkitystä sillä, minkälainen leima siellä keskussairaalan katolla on, kunhan sieltä keskussairaala saadaan niitä erikoissairaanhoidon ympärivuorokautisia palveluita. [Ben Zyskowitz: Ja muuallakin kuin Torniossa!]

Arvoisa puhemies! Kuitenkin toinen asia, joka on herättänyt varsin suurta huolta etenkin kahden keskussairaalan maakunnissa — näitä on Suomessa kaksi — liittyy terveydenhuoltolain 50 §:ään, ja tästä on käyty Kemin alueella ja Savonlinnan seudulla varsin suurta debattia, kun tuossa sote-esityksessä on näiden sairaaloiden osalta kymmenen vuoden määräaika. Tätä taustaa on työstetty ja jumpattu ja kysytty ja tingattukin sosiaali- ja terveysministeriön juristien kanssa, ja kyllä se tulkinta on sen kaltainen. Koska tosiaan tässä lakipaketissa ei ole niitä substanssilakeja kaikilta osin vielä päivitettävänä ja niitä syksyksi meille tänne tulee, pidän erittäin tärkeänä, että ministeri Kiuru on ilmoittanut, että terveydenhuoltolain 50 §, joka näiden kahden keskussairaalan ja kahden maakunnan osalta on ongelmallinen, tullaan hoitamaan siten, että ihmisillä näillä alueilla on varmuus siitä, että myös tuon kymmenen vuoden määräajan jälkeen siellä on olemassa keskussairaalat.

Tulkinta tällä hetkellä on se, että viime vaalikaudella, kun terveydenhuoltolakia muutettiin, sinne jäi jo silloin ongelma näiden alueiden osalta. Edustaja Kososen kanssa silloin koetimme tuoda sitä hyvin aktiivisesti esille, mutta sote-uudistuksen myötä — kun sairaanhoitopiirit katoavat ja tulevat hyvinvointialueet — silloin olisi käynyt niin, että kahden vuoden kuluttua niin Kemissä kuin Savonlinnassa ei olisi ollut mahdollista pitää enää ym-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

päri vuorokautista erikoissairaanhoidon yhteispäivystystä. Tämä on tietenkin aivan mahdoton ajatus näiden alueiden ihmisten ja palveluiden kannalta ajatellakin.

Joten tuo sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuma numero 4... Lausumathan itsessään eivät vielä tietenkään muuta mitään vaan se, että hallitus toimii lausumien suuntaisesti, ja arvostan sitä, että ministeri Kiuru nyt on ilmoittanut, että syksyllä saamme käsittelyyn sen kaltaisen esityksen, jolla tuo kymmenen vuoden siirtymäaikasäännös kumoutuu. Ja silloin, kun tuo siirtymäaikasäännös kumoutuu, on tietenkin tärkeää, että siellä substanssilaisissa, terveydenhuoltolaisissa, on varmuus siitä, että myös Länsi-Pohjan ja Itä-Savon alueilla, joilla nämä sairaanhoitopiirit nyt fuusioidaan maakunnallisille hyvinvointialueille, on olemassa erikoissairaanhoidon palveluita tulevaisuudessa, jatkossakin ympärivuorokautisesti ja pysyvästi.

Tämä on tietenkin erittäin merkittävä kysymys paikallisesti. Se ei ole sote-uudistuksen suuren eteenpäin viemisen kannalta varmastikaan moniakaan kollegoja suunnattomasti kiinnostava asia, mutta paikallisesta näkökulmasta se on aivan yhtä merkittävä kuin ovat täällä debatissa olleet suurten kaupunkien kysymykset ja Coxaan ja Sydänsairaalaan liittyvät ongelmat. [Sari Sarkomaan välihuuto] Nämä ovat kaksi Suomen pienintä keskussairaala, ja totta kai me olemme tuoneet esille niihin liittyvän problematiikan, ja pidän hyvin tärkeänä, että nyt tuo lupaus lunastetaan syksyllä, että pääsemme tuosta kymmenen vuoden siirtymäajastakin eroon ja saamme terveydenhuoltolakiin pysyvän muotoilun näistä kahdesta maakunnasta, jotka myös ihan maantieteellisesti ovat varsin suuria. Jos ajattelen omaa kotimaakuntaani, Lapin eteläosista Lapin pohjoisosiin on suunnilleen sama matka kuin on Oulusta Helsinkiin, ja sillä välillä on aika monta ympärivuorokautisesti palveluita tarjoavaa keskussairaala ja yliopistosairaalaakin — samoin Saimaan halkomalla alueella Etelä-Savossa.

Niinpä haluan nostaa esille tämän problematiikan ja sen taustan, miten tähän on tultu. Itse asiassa, jos jo silloin viime vaalikaudella olisi kyetty huomioimaan sote-uudistuksen yhteydessä nämä kaksi kahden keskussairaalan maakuntaa, ehkäpä tämä Suomen historian suurin ulkoistus olisi jäänyt silloin tekemättä, koska kaikilla alueilla päättäjät tietenkin haluavat tehdä työtä oman alueensa palveluiden puolesta ja varmistaa, että siellä on niitä palveluita tulevaisuudessakin. Mutta se kaikki on nyt ollutta ja mennyttä, ja siksi pidän todella keskeisenä, että syksyllä pääsemme käsittelemään terveydenhuoltolain pysyviä muutoksia siitä, kuinka nämä kahden keskussairaalan maakunnat pystyvät säilyttämään kaksi keskussairaala tulevaisuudessakin. Me emme ole vaatimassa siis mitään lisää vaan ainoastaan nykytilan kirjaamista lakiin. Näin on myös hallitus luvannut toimia. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Keto-Huovinen.

14.39 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa rouva puhemies! Me kokoomuksessa samoin kuin useat asiantuntijat olemme kritisoineet sote-uudistusta, koska esitykseen ei sisälly keinoja, joilla ihmisten hoitoon pääsyä peruspalveluihin parannettaisiin. Päinvastoin lukuisat kirjaukset tulevat johtamaan hoitoon pääsyn heikentymiseen. Valmistelussa huolestuttavaa on ollut myös asiantuntijalausuntojen sivuuttaminen. Nostaisin vielä esiin asiantuntijalausunnoissa nostettuja mutta sittemmin ohitettuja huolia rikosoikeudellisen virkavastuun epäsymmetriasta ja kasvavasta hallinnollisesta taakasta.

Sote-uudistus muuttaa sairaanhoidossa tehdyt hoitopäätökset hallintopäätöksiksi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että lääkärin hoitopäätöksistä tulee lain näkökulmasta julkisen

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

vallan käyttöä ja lääkärin päätöksen oikeudellisuuden ratkaisee valitustilanteessa tuomari. [Eduskunnasta: Ei pidä paikkaansa!] Hallinnollinen autonomia on olennainen osa lääkärin työtä, sillä se mahdollistaa potilaiden hoitamisen parhaan lääketieteellisen tiedon pohjalta. Lääkärin työtä tehdään potilaan parhaaksi, luottamuksellisesti ja turhaa kärsimystä aiheuttamatta. Nämä arvot todetaan myös Hippokrateen valassa. Lääkärit tekevät työtään potilaan parhaaksi ja uusinta lääketieteellistä informaatiota käyttäen.

Arvoisa rouva puhemies! Ongelma ei kuitenkaan rajoitu vain kasvaneeseen hallinnolliseen ja oikeudelliseen taakkaan. Ehdotetun järjestämislain 20 §:ssä säädettäisiin nimittäin, että hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan työntekijöihin sovellettaisiin rikoslain 40 luvun kaikkia virkavastuuta koskevia säännöksiä. Esityksen perusteella työntekijän rikosoikeudellisen virkavastuun laajuuteen vaikuttaisi se, onko hänen työnantajansa yksityinen palveluntuottaja vai hyvinvointialue. Tämä on yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallista. Lisäksi on mahdollista, että syntyisi tilanteita, joissa työntekijä ei pysty arvioimaan, milloin kyseessä on julkinen hallintotehtävä ja milloin ei.

Toisena ongelmana nostan esiin sen, että uudistuksen myötä hoitopäätöksiä saisi julkisessa erikoissairaanhoidossa tehdä vain virkalääkäri. Virkalääkärin tehtävä olisi valvoa päätöksiensä oikeellisuutta ja kustannuksia. Virkalääkärivelvoite kuitenkin lisäisi ylimääräistä hallinnollista taakkaa ja rajoittaisi edelleen hyvinvointialueiden mahdollisuuksia käyttää yksityisiä toimijoita. [Aki Lindén: Juuri selitin tämän!] Tältä osin esitys tulee lisäämään hoitovelkaa entisestään.

Minuun otti yhteyttä nuori lääketieteen kandidaatti. Hän oli hyvin huolestunut siitä, voiko julkisella sektorilla tulevaisuudessa tehdä työtä potilaan parhaaksi. Myös uhka valitusrumban kohteeksi joutumisesta sekä oikeuskäsittelyjen riskeistä huolestutti häntä. Hän kirjoitti näin: ”Nuorena lääkärinalkuna näen tämän todella huolestuttavana ja ahdistavana kehityssuuntana. Omalta osaltani huolettavaa myös lääkäreiden kasvava työmäärä ja työhön liittyvien paineiden lisääntyminen. Lisäksi hallituksen osoittama epäluottamus lääkäreitä kohtaan heikentää työhyvinvointia ja omissa silmissäni myös julkisen sektorin houkuttelevuutta työpaikkana.”

Tämän takia vetoan teihin vielä kerran: palataan tämän uudistuksen kanssa suunnittelu-pöydälle. Kysymys on suomalaisen terveydenhuoltojärjestelmän kantokyvystä, sosiaalialan ammattilaisten jaksamisesta sekä jokaisen suomalaisen hyvinvoinnista. Vielä voidaan tehdä viisas päätös ja peräänkyä ja korjata tätä uudistusta. — Kiitos. [Aki Lindén: Ei siellä ole tuollaista tulkintaa! — Markus Lohi: Ei!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Sarkomaa.

14.43 **Sari Sarkomaa kok:** Kunnioitettu rouva puhemies! Arvoiset kollegat, onhan tämä iso pettymyksen päivä. Tämä on surun päivä. Tänään meidän pitäisi täällä juhlistaa sitä, että olemme tehneet uudistuksen, joka turvaa sen, että jokainen suomalainen saa yhdenvertaiset palvelut, mutta kun kuuntelemme näitä puheita, täällä on muutama vaisu hallituksen edustaja, joka selittelee puheensa pituuden verran, kuinka me sitten korjaamme näitä asioita, joita tämä uudistus rikkoo. Tämähän rikkoo enemmän kuin rakentaa. [Markus Lohi: Ei pidä paikkaansa!] On mittavat määrät lausumia, jotka korjaavat tätä uudistusta.

Sanon ihan aluksi, kun olen useammassa valiokunnassa kuullut näitä asiantuntijoita ja useamman sote-uudistuksen nähnyt, että tämä hallituksen vasemmistovihreä maakunta-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

sote-uudistus on karannut kauaksi niistä tavoitteista, joita tälle uudistukselle asetettiin, ja sen takia kannatan kyllä hylkyesitystä. Se on vastuullinen esitys. Kannatan myöskin niitä kaikkia mainioita lausumia, jotka edustaja Laiho täällä esitti.

”Toivon, että sote-uudistukseen tehdään vielä merkittäviä muutoksia eduskuntakäsittelyn aikana”, näin sanoi Lauri Lyly Tampereelta, kun hän lausui tästä lakiesityksestä. Mutta tehtiinkö muutoksia? Ei tehty merkittäviä uudistuksia. Lauri Lyly kantoi vahvaa huolta siitä, riittävätkö resurssit tehtävien hoitoon. Näin hän kysyi, kun hän lausui tästä esityksestä, mutta ei häntä kuunneltu. Ei kuunneltu niitä asiantuntijoita, jotka tekivät yötä päivää töitä ja lausuvat tästä esityksestä.

Minulta on moni kysynyt, kuinka näin huono esitys päätyi tänne eduskuntaan, ja sanon sen vielä: Tässähän kävi niin, että koronan varjossa ministeriön kabinetissa ministeri Kiurun johdolla tätä esitystä valmisteltiin. Ei ollut mukana Kuntaliitto, eivät olleet mukana kunnat. Asia tehtiin päinvastoin kuin nykypäivän avoimessa demokratiassa pitäisi tehdä, tuunattiin vanhaa esitystä, jonka eduskunta oli jo todennut epäkelvoksi ja hylännyt. Viime kauden esityksessä oli paljon hyvää, mutta ei sellaista valmistelua tehty, että se olisi vastannut niitä tavoitteita, jotka tälle esitykselle annettiin. Ja kun tämä sitten lähti lausunto-kerrokselle, yli 90 prosenttia sen lausuntoyhteenvedon mukaan... — joka muuten salattiin, vasta sitten se julkaistiin, kun esitys oli runnottu tänne eduskuntaan, niin että esimerkiksi hallituspuolueiden jäsenet eivät ilmeisesti saaneet sitä lakiluonnosta lukea, eivät ainakaan oppositiopuolueet, sanottiin näin, että se julkaistaan sitten, kun lakiesitys on täällä eduskunnassa. No, pistimme toivon siihen, että sitten mainion edustaja Lohen johdolla oltaisiin muutoksia tehty valiokunnassa, mutta eihän niitä juuri tehty. Kuulimme ison joukon asiantuntijoita, mutta merkittävät korjausesitykset jätettiin tekemättä, ja ei ole muuta vaihtoehtoa kuin hylätä tämä esitys.

Paljon olen puhunut Helsingistä, kun olen helsinkiläinen kansanedustaja, nostanut eri asiantuntijoita, mutta jotta tulisi selväksi, niin otan esimerkiksi naapurikaupungin ja vielä sosiaalidemokraattisen kaupunginjohtajan. Ritva Viljanen on viisas, nähnyt paljon Suomea ja maailmaa, ja hän on kyllä todennut: ”Tämä sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimea koskeva uudistus sisältää erittäin merkittäviä riskejä ja huolenaiheita. Suuren kaupungin näkökulmasta on vaikea nähdä uudistuksen tarkoituksenmukaisuutta. On hyvin epätodennäköistä, että uudistus tällaisenaan toteuttaa sille asetettuja tavoitteita.” Tämä terveystalouden näkökulmasta.

Mutta sitten, kun katsotaan sitä jäljelle jäävää kaupunkia, niin huolet ovat aivan valtavia. Erityistä huolta Viljanen, sosiaalidemokraattinen kaupunginjohtaja, kantaa siitä, että hallituksen esitys heikentää julkista taloutta ainakin vuoteen 2030. Ja miksi tästä ollaan niin huolissaan? Sen ministeri Kiurun lupaaman sisältöuudistuksen takia, että ihmiset pääsevät palveluihin. Mistä siihen rahat, ministeri Kiuru? Kysyin tästä valtiovarainvaliokunnassa, ja kun katsoimme kehystä, siellä on 40 miljoonaa euroa hoitotakuuseen ja terapiatakuu jo maksaa sen verran. Olette kiristämässä verotusta, ylittämässä kehystä, sisältöuudistusta ei näy eikä kuulu. Mistä siihen rahat? Suomalaiset ovat todella huolissaan, varsinkin kaupunkien vastaavat virkamiehet, jotka joutuvat joka tapauksessa kantamaan vastuun, tuli sitten sutta tai sekunda tai maakunta-sotea, eli huoli on aivan valtava.

Todella suuri huoli on kaupungeissa jäljelle jäävistä tehtävistä, siitä, riittääkö niihin rahaa: investointikyvystä, siitä, miten rakennetaan tulevaisuutta. Pääkaupunkiseutu on kasvun veturi. Jos pääkaupunkiseutu hyytyy, niin silloin ryytyy koko Suomi, ja tästä olen todella huolissani, samoin kuin nämä kaupunginjohtajat.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Erityisesti haluaisin nostaa täältä huolen, jonka kaupunginjohtaja Viljanen nosti esille ja täällä edustaja Multala hyvin vantaalaisena kärkipoliitikkona nosti esille. Viljanen totesi: ”Suurena riskinä on, että sopeutumispaineet joudutaan kohdentamaan kasvatukseen ja koulutuksen palveluihin sekä kaupunkiympäristön ja liikennejärjestelmän toimintoihin eli kuntalaisten kannalta keskeisiin palveluihin.” Viljanen alleviivaa myös sitä, että Sipilän hallituksen sote-malli ei merkinnyt näin kovaa leikkausta kaupungin tuloihin kuin nykyinen esitys. Sipilän mallissa kunnat saivat esimerkiksi pitää kiinteistöveron tuotot, mutta nyt niistäkin leikataan. Viljasen mielestä olisi aivan välttämätöntä korjata jäljelle jäävän kaupungin kykyä suoriutua tehtävistään ja näin varmistaa lasten ja nuorten koulutus sekä perheiden palvelut. Tämä edellyttäisi kaikkien suunniteltujen veroleikkauksien olennaista vähentämistä.

Eli näin lausuttiin, puhemies, yhdessä asiantuntijalausunnossa, ja näitä me kuulimme todella aamusta iltaan. Tuntuu todella jo eduskunnan arvovallan kannalta todella huolestuttavalta, että mitään näitä asiantuntijahuolia ei olla tässä eduskuntatyössä kuultu. Olisimme toivoneet, että tätä esitystä olisi korjattu niin, että voisimme kaikki täällä olla tänään iloisia ja tyytyväisiä siitä, että teemme uudistuksen, joka parantaa ihmisten sosiaali- ja terveyspalveluita, teemme uudistuksen, joka ei muserra meidän kansainvälisesti hyvää koulutusjärjestelmäämme eikä muserra sitä investointikykyä, sitä elinvoimaa, joka kaupungeissa on. Tämä esitys on kaikin puolin torso, ja kannatan todellakin esitystä siitä, että hylkäisimme tämän esityksen.

Ja kun tuossa on vielä sekunti aikaa suosituksesta, niin kysyisin nyt ministeri Kiurulta siitä, kun te lupasitte kautenne alussa, että tuhat lääkäriä tulee ihan heti ja takuuvarmasti. [Puhemies koputtaa] Niitä ei näy eikä kuulu. Kysyn: mistä otatte rahat siihen hoitotakuu-uudistukseen ja terapiatakuu-uudistukseen, [Puhemies koputtaa] jonka olette luvanneet samassa paketissa tämän eduskunnan edessä?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Löfström.

14.50 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Jag har varit med och behandlat det här lagförslaget grundligt i riksdagens grundlagsutskott. Utskottet godkände reformen även om vissa preciseringar behövs för att den ska vara grundlagsenlig. De ändringarna har social- och hälsovårdsutskottet nu gjort.

Modellen som helhet är förenlig med grundlagen. Utskottet slog ändå fast krav på vissa preciseringar, framför allt på fyra områden, men det handlade inte om några oöverstigligen hinder för reformen. Det är så klart fundamentalt viktigt att man preciserade och förtydligade dessa saker, så att man säkerställer att lagförslaget i likhet med alla andra lagförslag är förenligt med grundlagen, vilket nu har gjorts. Dessa saker gällde bland annat överföring av kommunal egendom, Helsingfors speciallösning, överföring av egendom som utlokaliseras samt dataskydd av personuppgifter.

Det här är på så vis en historisk debatt. Alla tidigare gånger har problemen med grundlagen varit så stora och krävt djupgående ändringar för social- och hälsovårdsreformen. Man har nu kunnat ta lärdom av grundlagsutskottets tidigare praxis för att på förhand kunna undvika problem, vilket nu också syns i resultatet.

Ärade fru talman! Grundlagsutskottet tog inte ställning till de politiska aspekterna i reformen, utan granskade så klart enbart lagförslagets förhållande till grundlagen. Den politiska behandlingen har fortsatt i social- och hälsovårdsutskottet. Allt utgår från rätten till

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

tillräckliga social- och hälsovårds- och sjukvårdstjänster, vilket tryggas i grundlagens 19 §. Nylands särlösning godkänns av grundlagsutskottet. Finansieringen, en annan stor fråga, bedöms vara tillräcklig och arrangemangen är förenliga med grundlagen.

Jag är också mycket nöjd med skrivningarna om de språkliga rättigheterna. Språkliga rättigheter, att få vård på sitt eget modersmål — något som är extra viktigt då man är sjuk — måste fungera också i praktiken.

Grundlagsutskottet slog också fast att gränskommuner, såsom exempelvis österbottniska Kronoby, ska ha möjlighet att fortsätta med avtal mellan välfärdsområdena, vilket i praktiken betyder att vården kan fortsätta som i dag. Det är viktigt och grundlagsutskottet är här mycket tydligt.

Betänkandet innehåller också starka skrivningar för Kårkulla.

Grundlagsutskottet slog också fast att reformen måste vara kostnadsneutral för Åland. Åland berörs inte i övrigt direkt av reformen eftersom social- och hälsovård är Ålands självstyrelses behörighet. Det finns dock många saker i Sote 100-paketet som berör Åland, och där kommer det vara mycket viktigt att grundlagsutskottet och social- och hälsovårdsutskottet bedömer de åländska beröringspunkterna noggrant.

Ärade talman! Avslutningsvis har jag också varit med i förvaltningsutskottet och godkänt vårt utlåtande därifrån. Där vill jag bland annat ta fasta på behovet av att trygga tillgången på svenskspråkig personal inom brand- och räddningsväsendet samt nödcentralerna. Jag hoppas att vi snart kunde få till stånd en svenskspråkig utbildning vid Helsingfors Räddningsskola. Det skulle vara viktigt för att i praktiken trygga den här saken. — Tack.

Puhemies Anu Vehviläinen: Yhteenveto.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kettunen.

14.57 **Tuomas Kettunen kesk:** Kunnioitettu rouva puhemies! Vihdoin ja viimein tämä sote-uudistus menee maaliin. Hieman ihmettelen näitä opposition sotenkaatopuheita. Mitä siitä seuraisi, jos tämä sote nyt kaadettaisiin? Eriarvoisuutta, kuntien pakkoliitoksia. Tätäkö oppositio nyt haluaa? Oletteko te huolissanne maaseudun pienten kuntien asukkaiden palveluista? [Ben Zyskowitz: Älkää unohtako heinäsiirkkoja!]

Arvoisa puhemies! Tärkeä osa tätä uudistusta on, ettei kuntataloutta raunioittavia sotelaskuja enää lähetetä kuntiin. Sosiaali- ja terveystalvet siirtyvät maakunnan tai hyvinvointialueen hoidettavaksi, ja hyvä näin. Valtaosa kuntien tehtävistä jää edelleen kuntiin. Esimerkiksi kouluista, asumisesta, vesi- ja jätehuollosta, kirjastoista ja nuorisotyöstä päättäminen kyllä onnistuu kunnilta jatkossakin. Tällä vanhalla sote-mallilla jatkaminen uhkai si nimenomaan näitä palveluita. Sairaanhoidopiirien turpoavat laskut ovat merkinneet leikkauksia ja veronkorotuksia kunnissa, joille laskut on lähetetty. Kunnilla on ollut kaksi vaihtoehtoa: sairaanhoidopiiriltä tullut lasku on voitu maksaa itkulla tai ilman.

Puhemies! Nyt tämä kuntien kurjistaminen on lopetettava, ja siinäkin sote on merkittävässä roolissa. On torjuttava kuntaveron isot korotukset, kuntapalvelujen isot leikkaukset ja pakon edessä tehtävät kuntaliitokset. Kuntatalous on vakautettava. Ilman sote-uudistusta tämä ei onnistuisi.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Kuuntelen myös oppositiopoliitikkojen moitteita tästä sote-uudistuksesta, koska rahoitusmallissa voittajia minun mielestäni ovat kaikki, myös Itä- ja Pohjois-Suomi. Totta on, että sosiaali- ja terveyspalveluitten rahoituksen näkymät kohenevat näillä alueilla pohjoisessa ja Itä-Suomessa tämän uudistuksen myötä. Euroja kohdistetaan valtion pussista enemmän niille alueille, joissa hoidon tarvitsijoita on enemmän. Tämä on totta kai luonnollista: halutaan turvata alueellinen tasa-arvo kaikille maamme asukkaille. [Ben Zyskowicz: Eikö tänään kohdisteta?]

Arvoisa puhemies! Kuntien palveluja on puolustettava. Tämä uudistus joko hyväksytään tai hylätään. Sairaat ja ikääntyneet ansaitsevat asiallisen hoivan koko maassa, ja siksi, rouva puhemies, tulen äänestämään tämän sote-uudistuksen puolesta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laiho.

14.59 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Täällä on keskusteltu sote-uudistuksesta ja sen vaikutuksesta niin kaupunkiin kuin syrjäseuduille. Olen edustaja Kettusen kanssa samaa mieltä siitä, että kaikkien terveydenhoidon palvelut pitää turvata riippumatta siitä, missä päin maata asuu, mutta tärkeää on myöskin se, että ne kriteerit, millä perustein rahoitus määritellään, ovat oikeat ja perustuvat faktatietoon. Tällä hetkellä THL:n tarvevakiointimalli huomioi lähinnä sairauserusteisia tarpeita, ja niistäkin diagnooseista vain osan, ja koska tämä on sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, niin sosiaalihuollon tarpeet jäävät tässä hyvin vähäiselle huomiolle.

Siitä tullaan kysymykseen kaupunkien rahoituksesta, kasvukaupunkien rahoituksesta: esimerkiksi lastensuojelu, päihteiden käyttö, nuorten huonovointisuus, päihdeongelmat. Suuret kaupungit ovatkin lausuneet jo lain valmisteluvaiheessa eri valiokunnille huoltansa kaupunkien elinvoiman turvaamisesta, investointikyvyn heikentymisestä ja jäljelle jäävien palveluiden turvaamisen uhkakuvista. Näille kuitenkin ei ministeriö eikä valiokunta ole korviaan lotkauttanut.

Täällä edustaja Multalan puheenvuorossa nostettiin esiin Vantaan tilannetta. Hyvin synkkä on näkemys myös Espoossa, eli Espoon kaupunginjohtajan mukaan sote-uudistusta ei voi toteuttaa suunnitellulla rahoitusmallilla, joka veisi edellytykset jatkaa kaupungin kestävästä kasvusta. Kaupunginjohtaja Mäkelä sanoo, että uudistusta viedään eteenpäin koronasumussa ja laput silmillä, ja voin tässä yhtyä kyllä hänen sanoihinsa. Tätä uudistusta on valmisteltu koronan varjolla ja jätetty huomiotta ne asiantuntijalausunnat, jotka ovat olleet merkittävän kriittisiä, ja niitä on ollut paljon.

Tuoreet sote-uudistuksen kuntakohtaiset painelaskelmat näyttävät edelleen hyvin synkiltä, ja todellisuudessa tilanne on vielä synkempi. Painelaskelma ei huomioi verorahoituksen kasvun hidastumista eikä kaupungille koituvia muutuskustannuksia. Espoon tasolla peruspalvelujen rahoitus heikkenisi lähes 100 miljoonaa euroa vuositasolla siirtymäaikojen loppuun mennessä. Sote-palveluiden rahoitusta leikataan tarvekriteereillä 29 miljoonaa, eikä sote-palvelutarpeen kasvua rahoiteta täysimääräisesti. Uudistus on heikentämässä talouden tasapainoa Espoossa verorahoituksen leikkauksessa lisäksi 12 miljoonaa. Lisäksi rahoitusrakenteen vääristyminen leikkaa valtionosuuksien kasvun, jonka vaikutus vuoteen 2030 mennessä on vähintään 20 miljoonaa euroa vuodessa, ja kaupungille jää ilman rahoitusta sopeutumattomia toimialojen yhteisiä kustannuksia vähintään 10 miljoonaa euroa. Ja jos ajatellaan Länsi-Uuttamaata, niin kustannukset ovat tietenkin vieläkin korkeammat. Eli kyllä tässä jätetään kasvukeskukset hyvin epävarmaan tilanteeseen ja ol-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

laan hyväksymässä lakiesitystä, jonka rahoituspohja on epäselvä, tai ainakin, jos näillä mennään eteenpäin, hyvin turvaton, ja rahoituspohja ei ole kunnossa.

Arvoisa puhemies! Nostan tässä esille myös yliopistosairaaloiden aseman ja rahoituksen, jota sitäkään ei ole huomioitu lakiesityksessä. Tässä esityksessä ei ole huomioitu myöskään esimerkiksi HUSin varautumis- ja valmiusroolia. Kyllä silloin, kun on joku hätätilanne, suuronnettomuus, ollaan hyvin tyytyväisiä siihen HUSin tarjoamaan palveluun, mutta silloin, kun siihen pitäisi ohjata rahoitusta, sitä ei olla valmiita antamaan. Yliopistosairaaloiden aseman, tehtävien ja yhteistyön yliopistojen kanssa pitäisi ilman muuta olla tämänkokoisessa lakihankkeessa mukana.

Arvoisa puhemies! Nostan vielä tässä, kun ehdin, muutaman asian esille.

Täällä on näitä tiettyjä rajoituksia, jotka hankaloittavat palvelutuotantoalueella sen alueen itsehallintoa. Se liittyy tähän virkalääkäriasiaan — tai hallitus on tämän nyt maskeerannut hyvinvointialueella tehtäväksi päätökseksi, mutta se ei muuta sitä asiaa, että kyseessä on tällainen virkalääkärityyppinen portinvartijamalli. On myöskin erilaisia rajoitteita vuokratoinnin hankinnan suhteen ja myöskin suhteessa omaan tuotantoon, mistä siten seuraa ongelmia julkisomisteisille yhtiöille. Jos julkisomisteisten yhtiöiden tilanne oltaisiin haluttu turvata, näistä lakirajoitteista tämän lakiesityksen sisällä oltaisiin voitu joustaa, mutta hallitus ei ole poliittisista syistä halunnut sitä tehdä. Perustuslakivaliokunta ei olisi sitä estänyt.

Arvoisa puhemies! Nostan vielä esiin vammaispalvelujen erityishuoltopiirit, jotka tämän esityksen myötä lakkaavat, ja myös Kärkullan erityishuoltopiiri. Että kyllä se on hyvän toivon varassa, miten vammaisten asiat jatkossa hoituvat — kuin myöskin tietenkin opiskeluhoito, joka siirtyy tämän myötä sote-maakuntaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Zyskowicz.

15.07 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa rouva puhemies! Varapuhemies Rinne salli minun puhua ilman maskia, koska rillit menivät sen vuoksi huuruun. Toivottavasti tämä sopii myös varsinaiselle puhemiehelle.

Puhemies Anu Vehviläinen: Olin juuri huomauttamassa asiasta, ja ajattelen sillä tavalla, että jos tässä sallin teidän puhua ilman maskia, niin on vaikea olla sallimatta sitä sitten seuraavalle. Olen pahoillani, mutta pyydän, jos on mahdollista. Mutta en tule niinkään kiinnittämään huomiota aikaan, vaan puhukaa niin rauhallisesti kuin teistä on hyvä puhua.

Kiitos, arvoisa rouva puhemies! — Edellisessä puheenvuorossa annetun ajan puitteissa käsittelemäni sitä, miten viime vaalikauden sote-lausunnot perustuslakivaliokunnasta olivat umpipoliittisia siinä mielessä, että valtaosa perustuslakivaliokunnan kuulemista valtiosääntöasiantuntijoista vastusti vimmatusti esitettyä sote-uudistusta siihen sisältyvän asiakkaan valinnanvapauden vuoksi. Samoin kerroin, että eräiltä osin perustuslakivaliokunta tällä erää väljensi viime vaalikauden täysin ylikireitä tulkintoja. Siteerasin myös valtiosääntöoikeuden dosentti Rautiaisen Perustuslakiblogi-kirjoitusta, jossa hänkin osoitti, että tämän kauden perustuslakivaliokunta irtaantui eräistä viime vaalikauden lausuntojen linjauksista.

Jatkan nyt siitä ja totean, että tässäkin suhteessa mielenkiintoista on tarkastella perustuslakivaliokunnan viime vaalikauden ja tämän vaalikauden suhtautumista siihen, että sekä

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

viime uudistuksen että tämän uudistuksen esitetty voimaantuloaikataulu on aivan liian tiukka. Sen jälkeen puhun tästä voimaantulosta muun kuin perustuslain kannalta ja sitten, jos aika sallii, muista asioista.

Viime vaalikaudella perustuslakivaliokunta, joka siis teki äärimmäisen ylikireitä tulkin-toja, lausui voimaantulosta seuraavaa: "Kun uudistus ei valiokunnan mielestä esitetyssä toteutusaikataulussa riittävällä varmuudella" — siis riittävällä varmuudella — "toteuta eri väestöryhmien yhdenvertaista kohtelua ja heidän tosiasiallisia mahdollisuuksiaan saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja, käyttöönottoaikatauluja koskevaa sääntelyä ei voida säätää ehdotetussa muodossa." Aikataulu oli siis perustuslain vastainen viime vaalikaudella, ja yhtenä syynä tälle oli se, että valiokunnan mielestä tietojärjestelmien uudistamisen vaatima työ ja aika ei ehdotetun aikataulun puitteissa olisi riittänyt.

Entä miten suhtauduttiin ylikireään aikatauluun nyt, kun perustuslakivaliokunnan asiantuntijoilla ei ollut tarvetta tai halua kaataa hallituksen esitystä? Oliko liian tiukka aikataulu nyt vastoin perustuslakia, kuten viimeksi? No, ei tietystikään. Ensin perustuslakivaliokunta totesi — siis nyt — ettei aikatauluun liity tällä kertaa edelliseen "rinnastuvia riskitekojaita", ja sen jälkeen totesi seuraavaa: "On perustuslakivaliokunnan mielestä selvää, että hyvinvointialueilla on tehtävien siirtyessä oltava riittävät toiminnalliset ja muut edellytykset järjestämistä vastuuksensa toteuttamiseksi. Muun ohella asiakkaita koskevien tietojärjestelmien tulee olla potilasturvallisuuden takaamiseksi valmiita. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on kiinnitettävä huomiota uudistuksen aikatauluun ja tarvittaessa muutettava sitä." Ei siis puhuttakaan siitä, että nyt olisivat perusoikeudet ja kansalaisten yhdenvertaisuus vaarantuneet tietojärjestelmien keskeneräisyyden vuoksi, ei puhuttakaan siitä, että nyt tällä kertaa tämä aikataulun kireys ja tietojärjestelmien valmistumattomuus aikataulussa, sikäli kun ne koskaan ovat valmiita, olisivat merkinneet sitä, että kansalaisten oikeus hoitoon ja palveluihin olisi vaarantunut ja jäänyt toteutumatta tai että kansalaisten yhdenvertaisuus olisi tämän vuoksi jäänyt toteutumatta.

Sivumennen sanoen tämä perustuslakivaliokunnan uusi kanta on minusta perusteltu ja vanha virheellinen kanta liittyi tähän soten kaatamiseen. Siis aikataulu oli silloinkin liian kireä, kuten se on nytkin. Siis viime kaudella liian kireä aikataulu oli vastoin perustuslakia muun muassa sen vuoksi, että ihmisten yhdenvertaisuus ei toteutunut. Nyt se ei sitä ollut. Tämä yhdenvertaisuussäädöksen täysin uusi, erittäin laaja tulkinta viime vaalikaudella oli yksi niitä innovaatioita, joita viime kaudella nämä sotea kaatamaan pyrkivät valtiosääntöoppineet kehittivät.

No, onko tässä joku logiikka? Kun me tänä päivänä tiedämme, että aikataulu on liian tiukka varsinkin niissä maakunnissa, missä ei ole tehty tätä integraatiota jo ennalta, kuten Eksotessa tai Siun sotessa tai muualla, me tiedämme, että se on liian tiukka Pirkanmaalla tai Varsinais-Suomessa tai Uudellamaalla, niin se ei ole vastoin perustuslakia. Mutta viime kaudella, kun me tiesimme, että se on liian tiukka, niin se oli vastoin perustuslakia. Onko tässä joku logiikka? No, ei ole mikään muu logiikka kuin se, että viime vaalikaudella uudistus piti kaataa, ja kuten sanoin, esimerkiksi tälle yhdenvertaisuussäädöksen tulkinnalle kehitettiin aivan uusia ulottuvuuksia.

Taas, rouva puhemies, loppuu aika kesken ja pyydän uuden puheenvuoron. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Holopainen, Mari.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

15.14 Mari Holopainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Jatkan hieman edellistä puheen-
vuoroa, joka jäi kesken.

Elikkä tosiaankin on tärkeää huomioida, että yliopistosairaaloilla on keskimääräistä kal-
liimmat tehtävät, koska niille on annettu vaikeampia vastuita, ja että tutkimusta kannattaa
rahoittaa sen tähden, että varmistamme esimerkiksi uusimpien syöpähoitojen saatavuus-
den. Sosiaali- ja terveyspalveluita tulee kehittää tieto ja vaikuttavuus edellä.

En yhdy siihen kokoomuksen analyysiin täällä, että täällä on jotenkin merkittävästi ra-
joitettu yksityisiä. Tässähän voi käydä niinkin päin, että kun tapahtuu tällainen murroskoha-
ta ja palvelut siirtyvät uudelle järjestäjälle, niin siellä tapahtuu siirtoa yksityisille markki-
noille, ja jos ja kun yhtiöt ovat tässä hereillä, niin varmasti ne siellä ovat aktiivisina sitten
vaikuttamassa myös uusien hyvinvointialueiden päättäjien ja valmistelijoiden suuntaan.
Eli se analyysi ei tässä välttämättä kyllä pidä paikkaansa.

Olisi tärkeää, että me todellakin varmistetaan, että osajat pysyvät ja voivat luottaa sii-
hen, että myöskin esimerkiksi näissä yliopistosairaaloissa on jatkossakin mahdollista teh-
dä töitä.

Sitten aiemmin mainitsemani pula hoitohenkilökunnasta ja palkankorotuspaineet eten-
kin kasvukaupungeissa on kyllä otettava tosissaan. Tosiaankin, tämä tarvekerroinmalli ei
tällä hetkellä huomioi kustannuseroja, ja ne on kyllä välttämätöntä huomioida, koska tämä
erohan on paljon suurempi silloin, kun nämä todelliset kustannukset otetaan huomioon ja
kun katsotaan verrattuna siihen tilanteeseen, jota tässä nyt usein vertaillaan, jossa on eri
alueille päätyvät rahoituksen osuudet, mutta se ei pidä sisällään näitä kustannuseroja.

On tosi tärkeätä, että myös mielenterveysongelmista kärsivä nuori saa tarvitsemansa
palvelut, ja tässä on kyllä tärkeätä pitää huolta nyt sitten myös sukupolvien välisestä oikeu-
denmukaisuudesta. Se haaste liittyy toki siihen, että meillä Suomessa sote-palvelut on koh-
tuullisen niukasti tai niukemmin rahoitettu julkisista varoista muihin Pohjoismaihin verrat-
tuna. Tämä tarkoittaa sitä, että millään alueella ei ole osoitettu sitä ylenmääräistä rahoitus-
ta näihin palveluihin. Tämä on varmasti sellainen asia, josta nyt todellakin pitää sitten jat-
kovalmistelussa, jos eduskunta mallin hyväksyy, pitää kiinni, jotta tämä murroskohta ei ai-
heuta [Puhemies koputtaa] palveluiden heikkenemistä ja huomioidaan myös tämän koro-
na-ajan kulut riittävästi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Multala.

15.17 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Holopaiselle sellainen uutinen, että
siinä mielessähän tämä uudistus näppärästi sisältää sellaiset kannustimet, että nyt tässä
ikään kuin siirtymäajalla tämän lain hyväksymisen jälkeen kuntien kannattaa käyttää mel-
ko paljon rahoitusta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, koska se varsinainen rahoi-
tus, jonka hyvinvointialueet saavat, lasketaan vuosien 21–22 käytettyjen ja tarvevakioitu-
jen kustannusten perusteella, tai sitä siis verrataan näihin vuosiin. Eli tavallaan tässä vai-
heessa en olisi kovin huolissani siitä, että kunnissa ei huolehdittaisi nyt tässä siirtymäaika-
na näistä palveluista. [Aki Lindén: Havainto on oikea!] Sinällään kuitenkin, arvoisa puhe-
mies, se nimenomaan on toisaalta kannustin siihen, että tässä siirtymäajalla kustannuste-
hokkuuteen ei kannata myöskään pyrkiä.

Arvoisa puhemies! Edustaja Kettuselta tässä, kun te pelottelette kuntaliitoksilla, haluai-
sin kysyä, kun tiedetään jo nyt, että hallitus on lähtenyt selvittämään maakuntaveroa ja toi-
saalta sitten siinä yhteydessä myös maakunnille siirtyviä lisätehtäviä, jotka ovat ilmeisesti

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

erityisesti keskustan edellytykset sille, että maakuntaverot voitaisiin ottaa käyttöön, ja sitten toisaalta jos ajatellaan sitä — tiedän, olen lukenut teidän tavoiteohjelmianne, ja siellä ihan avoimesti kerrotaan — että siellä tavoitellaan sellaisia maakuntia, joissa käytännössä kunnat olisivat sen jälkeen täysi luuranko, ehkäpä kaavoitustehtävä jäisi kunnille: Ovatko teidän mielestänne siis tällaiset kunnat toivottavia? Ja miten tämä toisaalta sitten eroaa kuntien pakkoliitoksista, jos kunnilta viedään tehtävät? Ainakaan ei voida enää puhua kunnallisesta itsehallinnosta. Kaupunginjohtajamme Ritva Viljanen onkin todennut, että tässä on tällä hetkellä käynnissä kunnallisen itsehallinnon hiljaiset hautajaiset, kun suurista kaupungeistakin tulee valtionosuusriippuvaisia.

Arvoisa puhemies! Haluan myös kiinnittää huomiota yhdenvertaisiin palveluihin. Ne ovat varmasti meille kaikille todella tärkeitä. Tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla monessa kunnassa pääsyyn kiireettömään hoitoon on yli kuukauden jonot. Toisaalta meillä on myös kasvava määrä erilaisia ongelmia, joiden ratkaisuun tarvitaan monialaisia palveluita, monialaista yhteistyötä, myös niitä palveluita, jotka kuntiin jäävät. Näiden ongelmien ratkaisu tulee vaikeutumaan merkittävästi ja vaatii ainakin paljon enemmän byrokratiaa kuin tällä hetkellä tarvitaan. [Mari Holopaisen välihuuto] Yleensä suurissakin kaupungeissa johtoryhmissä istuu tällä hetkellä niin kasvatuksen, opetuksen, nuorisotoimen kuin sosiaali- ja terveydenhuollonkin johtavat virkamiehet ja he voivat keskenään sopia erilaisista käytännöistä, uusista toimintamalleista ja niin edelleen, joilla erilaisiin ongelmiin, vaikkapa kaupungeissa lisääntyvään segregatioon, voidaan puuttua. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen se hankaloituu. [Anneli Kiljusen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Kuntien käyttötalouden puoliintuminen ja taseen säilyminen kutakuinkin nykyisen suuruisena aiheuttaisivat kunnan suhteellisen velkaantuneisuuden kasvun. Kuntien kyky rahoittaa jäljelle jääviä palveluita, investoida ja kattaa syntyneitä alijäämiä heikkenee. Erityisen suurta huolta kannan asiantuntijoiden tapaan kuntien keskeisimmän jäljelle jäävän tehtävän, sivistystoimen palveluiden, rahoituksen vaarantumisesta. Suomella ei ole varaa heikentää varhaiskasvatusta, perusopetusta eikä toisen asteen koulutusta. Tähän vakavaan uhkaan hallitus ei ole kyennyt esittämään uskottavaa selvitystä.

Arvoisa puhemies! Tähän väliin, ennen kuin unohdan, haluan vielä varmuuden vuoksi kannattaa edustaja Laihon tekemiä lausumaehdotuksia ja myös hylkäysesitystä.

Tampereen yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan tämän uudistuksen iso riski on se, että siinä rikotaan tai vaikeutetaan yhteistyötä toisiinsa tiiviisti liittyvien tehtävien välillä, jotka jäävät kuntiin. Niitä on erityisesti lapsiperheiden, nuorten ja maahanmuuttajien palveluissa, työikäisten sosiaalipalveluissa ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Eli hankaloitetaan niiden tehtävien hoitamista, jotka vielä jäävät kuntiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

Näistä ongelmista me olemme kuulleet eri valiokunnissa ja julkisessa keskustelussa. Etenkin sivistysvaliokunnassa nousi aidoksi huoleksi se, miten käy oppilas- ja opiskelijahuollon tai työpajatoiminnan. Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut eivät saa muuttua maakunnasta tulevaisuuden päivystysluontoiseksi tai vierailevaksi toiminnaksi. Mielenterveyttä ja oppimista edistävä ja ongelmia ehkäisevä työ olisi siirron vuoksi vaarassa muuttua pahimmillaan vain olemassa olevia ongelmia korjaavaksi vastaanottotyöksi. Oppilas- ja opiskelijahuollon koulupsykologit ja -kuraattorit tarvitaan kouluihin ja oppilaitoksiin lähelle oppilaita, opiskelijoita ja opettajia tekemään sitä heille ensisijaisesti määrättyä ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. He ovat nyt kiinteä osa kouluyhteisöä, eikä tätä toimivaa mallia pidä muuttaa, kuten Kainuu ja myös Eksote ovat osoittaneet.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Tiedän, että laissa on kirjattu, että tarkoituksena on nimenomaisesti se, että palvelut säilyvät lähipalveluina ensisijaisesti kouluissa. Vaarana kuitenkin on, kun tiedämme, että hyvinvointialueilla ja erityisesti kasvavissa kaupungeissa esimerkiksi mielenterveyspalveluiden kysyntä on räjähdysmäisesti kasvanut, että näille ammattilaisille on huutavan kova tarve muuallakin hyvinvointialueen palveluntuotannossa kuin oppilas- ja opiskelijahuollossa. Riskinä on myös se, mikä tuli sivistysvaliokunnan asiantuntijalausunnoissa selvästi esiin ja mitä pelätään niin kuraattorien kuin psykologienkin puolella, että he joutuisivat ikään kuin kahdenlaiseen rooliin: kuraattorit saattaisivat joutua toimimaan niin sanotusti tukena ja ennaltaehkäisevänä turvana kouluissa ja toisaalta mahdollisesti lastensuojelussa ikään kuin hieman tuomarin roolissa tekemässä niitä tehtäviä. Tämä ei tietenkään ole toivottavaa, ja toivottavasti tähän kiinnitetään erityistä huomiota lain toimeenpanon yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Kuntouttavaan työtoimintaan liittyvän valtionkorvauksen poistuminen vaarantaa usean työpajan toimintaedellytykset. Tämä voi monessa kunnassa johtaa työpajatoiminnan alasajoon ja asiakkaiden jäämiseen ilman tarpeisiinsa vastaavia palveluita. Mikäli kunnat eivät voi jatkossa tuottaa työpajan kautta esimerkiksi kuntouttavaa toimintaa tai sosiaalista kuntoutusta hyvinvointialueille, tuhansien syrjäytymisvaarassa olevien nuorten palvelut ovat vaarassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Lindén.

15.24 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Rahoituksesta muutama asia, koska siitä nyt on varmasti keskusteltu tämän uudistuksen yhteydessä kaikkein eniten. Mutta ennen kuin menen siihen, niin haluaisin todeta, että minä koen ymmärtäväni sen tuskan — se on ehkä voimakas sana — mitä edustaja Multala äsken puheenvuorossaan välitti, koska onhan tämä jättiläisluokan muutos. Tämä on Suomen historian suurin liikkeenluovutus ja koskee yli 200 000:ta ihmistä. Kun nyt itse tulini 24 vuoden tauon jälkeen mukaan valituksi kuntapolitiikkaan Turussa ja siellä käydään nyt sitten tällaisia pormestariohjelmaneuvoitteluja, niin kyllä minun oma keskeinen viestini niihin neuvotteluihin on ollut se, että tämä puolentoista vuoden muutosvaihe täytyy nyt erittäin hallitusti ja hyvin hoitaa. Lähdän optimistisesti siitä, että keskiviikkona hyväksymme tämän lakikokonaisuuden.

Mutta tästä rahoituksesta:

Nyt siinä on ollut erittäin paljon väärinymmärrystä, varmasti on ollut myös sellaista tahallista lobbailuun liittyvää kärjistämistä, mutta kerrataan nyt vielä kerran, miten tämä rahoitus menee. Edustaja Multala äsken totesi aivan oikein, että sen pohjan muodostaa vuosien 21—22 rahoitus, joka indeksillä korjattuna on sitten se vuoden 23 rahasumma. Meillä on vähän aikaa sitten puhuttiin luvusta 19,8 miljardia, nyt se rahasumma on jo 20,6 miljardia. Varmaan, kun me olemme lähempänä vuotta 23, me voimme siihen laittaa lisää puoli miljardia, joka on siis se siirtyvä summa. No sehän lähtee tämän rahoituslain perusteella kasvamaan vuosittain 1 prosentilla, johon kuitenkin sitten on lisätty 0,2 prosenttia niin että se kasvu on 1,2 prosenttia vuosittain, mutta vasta kahden ensimmäisen vuoden jälkeen sitten siirrytään siihen malliin, että tästä kasvusta huomioidaan vain 80 prosenttia. Eli käytännössä se on korkoa korolle kahtena vuonna peräkkäin 1,2 prosenttia, sen jälkeen 1,0 prosenttia, ja yhteensä tämä vaikutus vuoteen 2030 mennessä — siis tämä yleisen tarpeen mukainen kasvu — on 9 prosenttia. Sen päälle tulee toisena elementtinä luonnollisesti tietenkin kustannustason nousu. Sitten kolmantena elementtinä, jos me säädämme täällä

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

eduskunnassa jotain lisätehtäviä — esimerkiksi nythän on tulossa rahallisesti pieni lisätehtävä mahdollisesti, kun suolistosyövistä säädetään niin, että se kuuluu tehdä — katetaan tämäntyypiset lisätehtävät sataprosenttisesti valtion rahoituksella. Sitten seuraavana asiana siellä on tietenkin tämä eniten keskustelua herättänyt kysymys alueen tarpeesta, jota mitataan niillä 138 tarvetekijällä ja seitsemällä olosuhdetekijällä. Ja sitten siellä on viidentenä siirtymätasaus. Sitten tietenkin kuudentena on tämä väestömäärä, eli aina kun tulee väkeä tai vähenee väkeä, niin se summa, joka on sille alueelle laskettu asukasta kohti, kertautuu sitten tällä asukasluvulla.

Nyt kun näistä tarvetekijöistä on niin paljon puhuttu, niin itse ajattelen, että kyllä tarvetekijöistä pitäisi pystyä sillä tavalla objektiivisesti keskustelemaan, että sovitaan etukäteen, mitkä ne kriteerit ovat, ja tieteelliset yhteisöt tekevät ne, eikä niin, että sitten kun nähdään ikään kuin se lopputulos, niin sitten sanotaan, riippuen siitä, onko omalle alueelle niin sanotusti tulossa lisää rahaa vai ollaanko vähän menettämässä, että nyt tulivatkin väärät kriteerit — eihän tämä asia voi sillä tavalla mennä.

Minä tein, niin kuin tässä on ehkä liian useinkin tullut todettua, aika pitkän työuran terveydenhuollon parissa, ja minä ehdin nähdä sinä aikana valtionosuuden neljät eri tarvetekijät. Suomessa aikanaan — siis silloin noin 40 vuotta sitten — määriteltiin sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus tai terveydenhuollon valtionosuus pelkästään ikävakioiden kuolleisuuden perusteella, siis yhdellä luvulla. Se luku oli Rautavaarassa 1,7, ja se oli Malaxissa 0,5, eli siinä oli yli kolminkertainen ero. Sen jälkeen se määriteltiin alle 55-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeellä olijoiden määrällä — sen takia alle 55-vuotiailla eikä 55—65-vuotiailla, koska siihen korkeampaan ikäryhmään liittyy työttömyyseläkkeen käyttö, niin että otettiin alle 55-vuotiaat. Sen jälkeen otettiin Kelan kansantauti-indeksi, ja nykyinen voimassa oleva sisältää 12 sairautta ja tämän alle 55-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeen. Ja nyt me korvaamme nämä 12—13 asiaa 138 mittarilla, ja minun mielestäni se, että näin arvioitu tarve itse asiassa osuu aika lähelle niitten alueiden nykyisin käytämiä rahasummia mutta ei tietenkään ihan kohdalleen, kertoo siitä, että ne ovat varsin objektiivisia.

Mutta minä kävin läpi ihan asian harrastuksen vuoksi myös edellisen vaalikauden soteuudistuksen, siis lakiesityksen 15/2017, ja sieltä vastaavat tarvekriteerit. Eiväthän ne juuri eronneet näistä, mitä me tällä hetkellä nyt olemme tässä käyttäneet — nyt niitä on kyllä enemmän. Mutta kun puhutaan siitä, onko joku alue voittamassa ja joku alue häviämässä, niin minä kysyn, minkä takia silloinkin ja nyt niin sanotusti voittajia verrattuna nykyiseen rahoitukseen ovat Pohjois-Karjala, Päijät-Häme ja Keski-Suomi. Se johtuu siitä, että nämä kolme aluetta tällä hetkellä hoitavat näitä väestönsä palveluja huomattavan edullisesti verrattuna siihen, mikä on se tarve siellä alueella — siis väestön sairastavuus, ikärakenne ja muut. Myös niiden keskussairaalat ovat THL:n tuottavuustutkimuksissa kaikkein tehokkaimpia. Ja aivan vastaavalla tavalla meillä on alueita, jotka eivät ole niin tehokkaita. Se johtuu siitä, että niillä on ollut mahdollisuus rahoittaa aika paljon palveluja, vaikka väestön sairastavuus ja ikärakenne eivät ole olleet niitä kaikkein huonoimpia Suomessa, ja nyt tämä tulee yhtenä tekijänä mukaan tähän yhtälöön. Mutta huomatkaa: tämän vaikutus esimerkiksi Helsingissä on pienempi kuin Helsingin kaupungin itse itselleen asettama sosiaali- ja terveydenhuollon tuottavuusvaade, joka nykyisin on 0,5 prosenttia vuodessa. Silloin, kun neuvottelin itse virkatehtävissäni Helsingin kaupungin kanssa, se oli 1 prosentti vuodessa. Tämä 100 euroa per asukas on vähemmän kuin tämä 0,5 prosentin [Puhemies koottaa] vuotuinen tuottavuusvaade Helsingin kaupungissa.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kettunen.

15.32 **Tuomas Kettunen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Piti tulla ihan pönttöön, kun on näin historiallinen ja hieno hetki, ja haluan tosiaan kiittää valiokuntaa oman maakunnan ja maakuntiemme puolesta siitä, että kansalaisten oikeudenmukaiset palvelut turvataan tämän uudistuksen myötä.

Valiokunta on puoltanut mietinnössään muun muassa meidän oman Kainuun maakunnan asukkaille tärkeää perusoikeutta päättää tulevan hyvinvointialueen mahdollisuudesta järjestää ja tarjota asukkaille laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palvelut, ja sama hyvä linjaus koskee myös Essotea, Kymsotea, Soitea ja Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiriä. Tämä linjaus parantaa näiden alueiden, näitten maakuntien, mahdollisuutta järjestää ja tuottaa väestön tarvitsemat palvelut itse tai yhdessä muiden hyvinvointialueiden kanssa.

Valiokunta on todennut mietinnössään: ”Valiokunta ilmaisee käsityksensä, että siirrettävässä järjestämistä vastaavien nykyisiä järjestäjiä suuremmille hyvinvointialueille näin yksityiskohtaisesti määritelty erilaajuisten ja -tasoisten päivystysten sääntely ei ole tarpeellista, vaan hyvinvointialueiden omaa päätösvaltaa niiden käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa voidaan lisätä. Tätä puoltaa myös se, että käytännössä mainittujen tasojen väliset erot etenkin laajan ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen ja muun ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen osalta eivät ole tarkkarajaisia, koska muut kuin laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaanhoitopiirit ovat voineet määrittää itse päivystystään laajemmaksi kuin mihin laki velvoittaa. Kuitenkin laajan ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen velvoitteella on katsottu olevan suuri merkitys sairaalan asemalle, rekrytoinneille ja kehittämiselle.”

Puhemies! Mietinnön linjaus on oikeudenmukainen ja välttämätön. Jokaisella hyvinvointialueella on oikeus järjestää ja tuottaa laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palvelut 1.1.2023 alkaen, ja tämä päätös on kivijalka oikeudenmukaiselle Suomelle ja kansalaisten tasa-arvolle.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäenpää.

15.34 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on esitetty erilaisia huolenaiheita, ja minäkin voin todeta, että olen huolissani tämän sote-uudistuksen rahoituksesta ja kansalaisten verotuksen kiristymisestä, ja osa on huolissaan Coxasta ja Sydänsairaalaista, näihin voin yhtyä. Sairaanhoitopiiriin tutustuneena kuitenkin haluaisin nyt tähän uudistukseen, jota te olette lähteneet tekemään ehkä liian suurena ja laajana, pieniä huomioita esittää.

Ensin palaan sen verran siihen, kun olen ollut YK-joukoissa, että siellä kun tehtiin uudistuksia, niin ne monta kertaa menivät vähän pieleen. Eli semmoinen asian korjaaminen olisi minun mielestäni fiksumpaa, ja voin tuohon loppuun sanoa muutaman korjausehdotuksenkin, jotka olen vuonna 2014 kirjoittanut.

Mutta kun tämä uudistus nyt näyttää väistämättä toteutuvan, niin pari huomiota sellaisista asioista, mitkä ovat minun mielestäni tällä hetkellä väärin. Näitä on se, että kun sairaalaan on hankittu valtavan mittava, arvokas testauslaitteisto, niin mielestäni se on hyvin usein liian vähällä käytöllä. Jos siellä on hyvät magneettikuvantamislaitteet, miksi se magneettikuvantaminen ei toimi läpi vuorokauden? [Aki Lindén: HUSissa toimii!] — Aktiivisesti? Annetaanko siellä etukäteen yöksi aikoja, että voi tulla puoli kolmelta yöllä mag-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

neettikuvaan? [Aki Lindén: Kyllä, päivystyksessä!] — Eli tämä on semmoinen asia, mitä mielestäni tulisi käyttää yhä enenevässä määrin. Meillä Suomessa yhä edelleen tulee liikaa semmoisia syöpätapauksia ja muita, jotka todetaan sitten vasta loppuvaiheessa. Että aktiivisempi tällaisen kalliin laitteiston käyttäminen pitäisi nyt tässä uudistuksessa ottaa ihan selkeästi tavoitteeksi, se että pystytään käyttämään sitä laitteistoa läpi yön, annetaan etukäteen aikoja yölle asti.

Toinen, mikä on ihmetyttänyt viime aikoina, on se, että kun on sairaanhoitopiirin virkälääkäreitä, niin heillä työaikalaki jotenkin rajaa niin, että he eivät voi tehdä siellä pitempää päivää, he eivät voi ottaa illalla vastaan, mutta sinänsä he voivat sitten kyllä työajan jälkeen mennä yksityispuolelle ottamaan potilaita vastaan. Tämä tällainen työaikalain rajaus pitäisi mielestäni poistaa, niin että se [Puhemies koputtaa] yhteiskunnan kallis infra saataisiin käyttöön. — Pitääkö tulla sinne pönttöön jatkamaan? [Aki Lindén: Mäenpää, tämä ensimmäinen asia on vain maksajasta kiinni! — Anneli Kiljunen: Samoin oli se ensimmäinen asia sairaanhoitopiiristä!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Kyllä täytyy.

Selvä, kiitos. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Edustaja Lindén tuolla, jos oikein huomasin, kommentoi, että tämä on maksajasta kiinni. Yksityisellä puolella, jos ajatellaan esimerkiksi kuljetusliikettä, he pyrkivät nimenomaan autonsa saamaan liikkumaan läpi yön, että he saavat paremman tuloksen, ja samalla kun sitä kallista pääomaa, mikä siellä on, käytetään yhä laajemmalla ajalla, sen käytön hinta halpenee. Sillä tavalla olettaisinkin, että jos magneetikuvantamisten määrä saataisiin kolminkertaistettua, niin hinta tippuisi puoleen. [Aki Lindén: Aivan oikein!]

Arvoisa puhemies! Vuonna 2014 nuorena miehenä kirjoittelin tällaisia ajatuksia tästä sote-uudistuksesta: Nämä saattavat kokoomuksenkin mielestä olla kauhistuttavia, mutta mielestäni lääkäreille tulisi asettaa opintojen mittainen työvelvoite julkisella puolella vastineeksi valtion kustantamasta arvokkaasta koulutuksesta. Näin löytyisi lääkäreitä maaseutupaikoihin. Toinen, mitä olen kirjoittanut: lääkäreiden tulisi työskennellä vain joko julkisella tai yksityisellä puolella, ei siten, että molemmissa samanaikaisesti. Yhteiskunta säästäisi ja turha rahastaminen lakkaisi. Ja vielä kolmas, mikä tässä ehkä tulisi huomioida, on se, että vakuutuslääkärijärjestelmä tulisi muuttaa puolueettomaksi siten, että lääkäreiden palkan maksaa vakuutusyhtiön sijasta yhteiskunta. Näin kaukoparantaminen loppuisi, vakuutusyhtiöt eivät pääsisi luistamaan vastuustaan ja yhteiskunta säästäisi niitä sosiaalipuolen ja Kansaneläkelaitoksen menoja. Tämä keventäisi huomattavasti myös oikeusjärjestelmää, eli tämä vakuutuslääkärijärjestelmä pitäisi saada jonkun riippumattoman tuomioistuimen alle siten, että kun esimerkiksi vammautunut tekee valituksen vakuutusyhtiöön, niin se valitus käsiteltäisiin jossakin riippumattomassa oikeuselimessä. Nämä olisivat ehkä semmoisia pienempiä muutoksia, joilla tällainen valtava jättiudistus, mitä nyt ollaan tekemässä, olisi voitu välttää, ja myöskin tämän yhteydessä nämä tulisi ottaa huomioon. — Arvoisa puhemies, kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Zyskowicz.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

15.41 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa rouva puhemies! Edellisessä puheenvuorossani siis totesin, että kun viime vaalikaudella esitetty aikataulu sotien toteuttamiselle oli liian tiukka, niin se oli perustuslakivaliokunnan asiantuntijoiden ja siten perustuslakivaliokunnan mielestä vastoin perustuslain 19 §:n 3 momenttia, perustuslain 6 §:ää ja perustuslain 22 §:ää. Nyt kun esitetty aikataulu on liian tiukka, niin se ei perustuslakivaliokunnan asiantuntijoiden eikä perustuslakivaliokunnan mielestä ole vastoin perustuslain 19 §:n 3 momenttia, ei vastoin perustuslain 6 §:ää eikä vastoin perustuslain 22 §:ää. Se näiden asiantuntijoiden ja perustuslakivaliokunnan johdonmukaisuudesta tässä asiassa.

Mutta mitä sosiaali- ja terveysvaliokunta teki aikataululle? Perustuslakivaliokunta kuitenkin totesi, että tietojärjestelmien tulee olla potilasturvallisuuden takaamiseksi valmiita, ja perustuslakivaliokunta totesi: ”Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on kiinnitettävä huomiota uudistuksen aikatauluun ja tarvittaessa muutettava sääntelyä.” Mitä sosiaali- ja terveysvaliokunta tälle asialle teki, puheenjohtaja Lohi ja muut paikalla olevat valiokunnan jäsenet? Mitä se lausuu tästä asiasta erittäin laajassa mietinnössään? Mikä sivu, mikä kappale, mikä virke? Perustuslakivaliokunnan lausunnosta huolimatta — se ei siis ollut tällä kertaa säätämisyjärjestyskysymys — sosiaali- ja terveysvaliokunta ei lausu asiasta halaistua sanaa. Ei siis yhtään mitään. Ei sanaakaan. Näin se pyyhki perustuslakivaliokunnan lausunnonla pöytää. No, tällainen suhtautuminen on ilmeisesti uudenkin eduskunnan valiokuntaoppaan — jossa täsmennettiin suhtautumista perustuslakivaliokunnan lausunnon eri osiin — mukaan mahdollista ja laillista, mutta, puheenjohtaja Lohi ja kumppanit, kyllä tämä on täysin poikkeuksellista — ei sanaakaan. No minullehan sopii, että perustuslakivaliokunnan monenkirjavat kannanotot, jotka eivät ole säätämisyjärjestyskysymyksiä, jätetään aika lailla omaan arvoonsa, ja olen niistä usein eri mieltä, mutta se, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ei katsonut aiheelliseksi tästä asiasta sanoa mitään — ei yhtään mitään — on täysin poikkeuksellista. Perustuslakivaliokunta edellytti tai esitti, käytän nyt sanaa ”esitti”, että on kiinnitettävä huomiota aikatauluun ja tarvittaessa muutettava sääntelyä. No, mimmista huomiota, puheenjohtaja Lohi, te kiinnititte tähän asiaan? Ei löydy ainakaan valiokunnan mietinnöstä sanaakaan. Kyllä tätä pitää ihmetellä.

Valiokunnalla oli näköjään niin kova kiire, ettei se halunnut huomata, että uudistuksen voimaantulolla on liian kova kiire. Kaikki me tässä salissa tiedämme, että, kuten edellä sanoin, niissä maakunnissa, niillä hyvinvointialueilla, missä ei ole tehty tätä sote-integraatiota kuntayhtymän puitteissa, on huomattavia vaikeuksia saada kaikki valmiiksi 1.1.2023 mennessä, eivätkä ne tule siinä onnistumaan. Jos ette minua usko tässäkin asiassa, niin uskokaa edes näitä paikallisia asiantuntijoita. Lisäksi pitää huomata, että kaikella tällä väellä, lääkäreillä, johtajilla, sairaanhoitajilla, on huomattava koronasta johtuva hoitovelka ja koronasta johtuvat monet muut työtehtävät samaan aikaan tehtävänä.

Niinpä esimerkiksi Kuntalehdessä 31.5. tänä vuonna Turun muutosjohtaja Antti Parpo sanoi seuraavaa: ”Järjestelmäkenttä” — siis tietojärjestelmät — ”on todellinen haaste. On jokseenkin päivänselvää, että vuoden 23 alkuun mennessä yhtenäistämistä ei pystytä tekemään.” Ja perustuslakivaliokunta siis kirjoitti, että tietojärjestelmien pitää olla potilasturvallisuuden kannalta valmiita, ja vielä viime vaalikaudella tämä oli vastoin perustuslakia, jos ne eivät ole valmiita. On se onni teille, että tällä kertaa ei ollut vastoin perustuslakia. Valiokunnan lausuntojen loogisuudesta voi sitten olla eri mieltä. Kuntaliiton sote-uudistuksen erityisasiantuntija Karri Vainio sanoo tässä samassa Kuntalehdessä, että liian kireä aikataulu aiheuttaa ”lähes sietämättömiä riskejä”. Ja uusi sitaatti: ”Näitä riskejä ei pitäisi ottaa.” Ja edelleen: ”Kyse on myös potilasturvallisuuden varmistamisesta.” Espoon perus-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

turvajohtaja Sanna Svahn sanoo Helsingin Sanomissa 15.6., että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle tämä aikataulu on mahdoton. Siis mahdoton. Edelleen hän sanoo: ”Länsi-Uudellamaalla ei ole mahdollisuutta ottaa järjestämisvastuuta vastaan vuoden 23 alussa. Hyvinvointialueen rakentaminen ilman esimerkiksi hankintalain lievennyksiä ei ole mahdollista esitetyllä aikataululla.”

Siis tilanteessa, jossa te sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa, edustaja Lohi, edustaja Anneli Kiljunen ja edustaja Lindén, kaadoitte kokoomuksen edustajan näkemyksiä aikataulusta, tilanteessa, jossa perustuslakivaliokunta oli sanonut, että tähän pitää kiinnittää huomiota ja tarvittaessa tehdä muutoksia, ja tilanteessa, jossa te tiesitte, että tämä aikataulu ei kaikkialla ole mahdollista, ette lausuneet asiasta sanaakaan vaan sääditte tämän epärealistisen aikataulun voittoon. — Arvoisa puhemies, jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laiho.

15.49 Mia Laiho kok: Arvoisa rouva puhemies! Jatkan tästä samasta asiasta kuin edustaja Zyskowitz eli tästä lakipaketin toimeenpanosta.

Uudistukselle asetettuun tavoiteaikatauluun ja toimeenpanoon liittyy useita riskejä. Hyvinvointialueiden perustaminen ja niiden toiminnan käynnistäminen on erittäin mittava muutosprosessi, joka edellyttää huolellista valmistelua. Uudistuksella on myös moniulotteisia vaikutuksia, ja sen toteuttamiseen liittyy edelleen sekä paljon epävarmuutta että riskejä. Tässä uudistuksessa on mukana myös henkilöstöä noin 200 000. Sekin on mittava muutos, organisaatiomuutos, tälle henkilökunnalle.

Hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien valmistelun ja hallitun toteuttamisen edellyttämä työmäärä ja sille varattava aika vaihtelee merkittävästi eri alueiden välillä, ja tämä on tullut myös asiantuntijalausunnoissa esille. Uudistuksen voimaantulon kokonaisaikataulu olisi muutettava niin, että se turvaa muutosten hallitun suunnittelun ja toteuttamisen erityisesti vaarantamatta palveluiden saatavuutta hajanaisista lähtötilanteista lähtevien alueiden osalta. Esimerkiksi juurikin Länsi-Uudellamaalla perusturvajohtaja Sanna Svahn on 15.6. sanonut, että aikataulu on mahdoton Länsi-Uudellamaalla. Myös Helsingin apulaispormestari Sanna Vesikansa ja Vantaalla apulaiskaupunginjohtaja Timo Aronkytö ovat ilmaisseet huolensa aikataulun kireydestä. Myös muita isoja kaupunkeja on, jotka ovat ilmaisseet tästä huolensa.

Myös perustuslakivaliokunta kiinnitti asiaan huomiota, tähän aikatauluun. Perustuslakivaliokunnan mielestä aikataulu vaikuttaa uudistuksen merkitys ja mitattavuus huomioiden kireältä, ja valiokunta totesi, että sote-valiokunnan olisi tähän asiaan kiinnitettävä huomiota aikatauluun liittyen ja tarvittaessa muutettava sääntelyä. Kuten edustaja Zyskowitz täällä toi esille, niin tähän asiaan valiokunta ei ole ottanut kantaa. Tämä asia on kyllä noussut asiantuntijalausunnoissa esille.

Arvoisa puhemies! Tähän aikatauluun liittyen nostan esille vielä HUSin näkemyksen tästä aikataulusta. Heidän lausuntonsa mukaan koronavirustaudin leviämisen estäminen ja sairastuneiden hoitaminen on Suomessa vaatinut suuria ponnistuksia jo yli vuoden ajan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä mukaan lukien ja käytännön toimijat, valtion viranomaistahot ja lainvalmistelijat ovat olleet siinä kiinni. Esimerkiksi HUS on toiminut rauhallisempia kesäkuukausia lukuun ottamatta jo vuoden ylimmällä kolmannella valmiustasolla, jossa koko sairaalan toiminta on keskitetty ensisijaisesti koronavirusepidemian hoitoon. Myös erilainen valtiotason viranomaisohjaus ja lukuisat epidemian hoitamisen edel-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

lyttämät lainvalmistelut ovat vaatineet runsaasti resursseja. Sote-uudistuksessa valmistelaan koko palvelujärjestelmän muutosta seuraaviksi vuosikymmeniksi, ja myös sote-uudistus ansaitsisi täyden huomion niin eduskunnassa, lainvalmistelusta vastaavissa ministeriöissä, palvelujärjestelmässä kuin julkisessa keskustelussakin.

Arvoisa puhemies! Tämän kokoiselle lakihankkeelle tämä valmistelu-aika on ollut aivan liian lyhyt, ja huomioiden sen vaikutukset tulevaan tässä olisi huolellisemmin pitänyt asiaa käydä läpi ja myös ottaa onkean asiantuntijalausuntojen kritiikistä. Nyt seurauksena on pitkä puutelista erilaisista asioista, ja vain kehikko, raakile viedään eteenpäin suurine valuvikoineen.

Arvoisa puhemies! Tämä sote-uudistus ei ansaitse menemistä eteenpäin. Se ei ole uudistus, vaan se on taantumuksen tie. Sitä pitää korjata, mikä on rikki, eikä sitä, mikä toimii, ja siitä lähtökohdasta tässäkin uudistuksessa olisi kannattanut lähteä liikkeelle.

Arvoisa puhemies! Sitten vielä toiseen asiaan. Nostan tässä esille sen, kun edustaja Ketunen nosti nämä laajat päivystykset ja sen, mitä mietinnössä on siitä sanottu. Valiokunta ei ottanut kantaa näihin päivystyksiin sen enempää kuin sen, että hyvinvointialueella pitäisi olla mahdollisuus arvioida, mikä on kullekin alueelle paras tapa järjestää palveluita. Mutta päivystysasetus on sitten asia erikseen, siitä säädetään eri laissa, ja se ei kuulunut tähän asiaan, ja siihen valiokunta ei ottanut kantaa. Mutta ministeri Kiuru voi varmasti tätä asiaa vielä täsmentää. Päivystysjärjestelyihin sinänsä tämä paketti ei nyt tuonut uusia muutoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Multala.

15.55 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Näin isossa uudistuksessa on niin paljon näkökulmia, ettei yksi eikä kaksikaan puheenvuoroa riitä, ja katsotaan, riittääkö kolmekaan.

Edustaja Lindén puhui aiemmin tästä rahoitusmallista ja siitä, kuinka historian saatossa on erilaisia tarvevakioituja tekijöitä säädetty ja näin edelleen. Tämä rahoitusmallihan perustuu THL:n tekemään tarvetekijälaskentaan, jossa kuitenkin ei huomioida kaikkia todellisia tarvetekijöitä. Täällä sosiaali- ja terveystarvevaliokunnan mietinnössä itse asiassa tuodaan esille aika paljon näitä huolia, joita asiantuntijat ovat esittäneet kuulemisissa. Esimerkiksi HUSin tautiryhmistä puuttuu tiettyjä sairausluokituksia, ja tarvetekijät kattavat vain noin 54 prosenttia HUSin tautiluokituksista — ja tämä on suoraan sosiaali- ja terveystarvevaliokunnan mietinnöstä. Ei ole ihme, että HUSissa ollaan huolissaan tulevan rahoituksen tasosta. Ehdotukseen sisältyvät palvelukertoimet painottuvat kroonisiin sairauksiin, ja mallin ulkopuolelle jäävät muun muassa tehohoitoja vaativat sairaudet, elinsiirrot, palovammat ja kaikki muut vaikeat akuutit sairaudet, jotka kuormittavat etenkin erikoissairaanhoidon ja edellyttävät laaja-alaista päivystysvalmiutta. Toimenpiteitä ei ole otettu tarvetekijöiksi, eivätkä ne siten vaikuta tarvekriteereihin tai rahoituksen suuruuteen. Esimerkiksi juuri HUS-kuntayhtymän kalleimmista palveluista merkittävä osa, lähes puolet — siis jos on uskominen tähän sosiaali- ja terveystarvevaliokunnan mietintöön, ja miksi ei olisi — jää siis ulkopuolelle.

Johtuen hallituksen esitykseen sisältyvien tarvevakioiden keskeneräisyydestä ehdotettu rahoitusmalli luo merkittäviä yhdenvertaisuusongelmia ja valitettavasti siis ei samalla tavalla täytä näitä uudistuksen tavoitteita, joiden oli tarkoitus nimenomaisesti parantaa yhdenvertaisuutta. Tarvekertoimet eivät myöskään huomioi esimerkiksi väestönkasvusta, segregaatiosta ja maahanmuutosta johtuvien demografisten muutosten aiheuttamaa ajoittain nopeatakin muutosta sairauksien esiintyvyydessä ja resurssitarpeessa.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Esitetty rahoitusmalli veisi pohjan yhdenvertaiselta erikoissairaanhoidolta ja heikentäisi merkittävästi koko Suomen erikoissairaanhoidon järjestelmää. Suomen johtavaan ja ainoaan laajasti kansainvälisellä tasolla toimivaan yliopistosairaalaan, HUSiin, kohdistuva rahoitusleikkaus vaikuttaisi koko maahan: ihmisten hoitomahdollisuuksiin ja lääketieteen tutkimukseen. Hallituksen esityksestä puuttuu kokonaan aikaisemmissa laeissa ollut määritelmä viidestä yliopistosairaalaista ja niitä koskevista säädöksistä, ja myös niiden rahoitus uupuu sieltä. Hallitus toki on kertonut, että nämäkin tulevat sitten joskus myöhemmin. Tämä puute kuitenkin vahingoittaa pahimmassa tapauksessa peruuttamattomasti lääketieteen tutkimuksen ja opetuksen toimintamahdollisuuksia, joiden varaan erityisesti Suomen erinomainen erikoissairaanhoidon rakentuu.

Arvoisa puhemies! Tässä useampi edustaja on jo tuonut esiin toimeenpanon aikataulua. Historiallisesti, jo tässä ennen kuin tämä esitys oli valiokunnissa — tai itse asiassa taisi olla ennen kuin tämä tuli edes eduskuntaan — yhteisesti kantaa ottivat Kuntaliitto ja sitten yrittäjäjärjestö Suomen Yrittäjät, Elinkeinoelämän keskusliitto sekä Keskuskauppakamari, jotka toivat erityisesti esiin huoltaan tämän uudistuksen toteuttamiseen liittyvistä vaikutuksista. Sen lisäksi moni toimeenpaneva virkamies on tuonut painavan huolensa esiin siitä, että tämän uudistuksen aikataulu on aivan liian kiireinen.

Arvoisa puhemies! Kun otetaan huomioon, että samanaikaisesti kun tätä uudistusta lähdetään toimeenpanemaan, meillä on massiivinen palveluvelka koronan jäljiltä, mutta pitäisikin olla perustamassa hyvinvointialueita, siirtämässä sinne henkilöstöä ja luomassa sinne uusia rakenteita, niin ainakin itse ajattelen, että johtajienkin tulisi keskittyä ensisijaisesti siihen, kuinka ihmiset saavat nyt sitä hoitoa, jota he eivät tämän kriisin käynnissä ollessa ole yhtä paljon saaneet kuin olisi ollut tarvetta.

Arvoisa puhemies! Helsingin Sanomissa oli haastateltu Espoon perusturvajohtaja Sanna Svahnia, ja hän on todennut, että tämän uudistuksen aikataulu on mahdoton. Eikö tämä, arvoisat hallituspuolueiden edustajat, saa teitä lainkaan pohtimaan, onko näin kiireisellä aikataululla todella perusteet? No, jokainen meistä tietysti ymmärtää, mihin se perustuu: halutaan saada tämä uudistus voimaan ennen kuin tämä nykyinen hallitus lopettaa toimikautensa. Sanna Svahn sanoo: ”Länsi-Uudellamaalla ei ole mahdollisuutta ottaa järjestämisvastuuta vuoden 2023 alussa. Hyvinvointialuerakentaminen esimerkiksi ilman hankintalain lievennyksiä ei ole mahdollista esitetyllä aikataululla.”

Lisäksi Helsingissä apulaispormestari Sanna Vesikansa toteaa, että uudistus on erittäin kiireellinen, ja myös meillä Vantaalla apulaiskaupunginjohtaja Timo Aronkytö toteaa, että aikataulu on erittäin tiukka. Totta kai uudistusta pyritään viemään eteenpäin niin hyvin kuin vain suinkin on mahdollista, mutta näinkin merkittävien tahojen huolet olisi syytä eduskunnassa ottaa tosissaan.

Arvoisa puhemies! Aikaa on vielä minuutti, mutta taidan ottaa vielä yhden puheenvuoron, että ehdin puhua rauhassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kiuru, 5 minuuttia.

16.01 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Kiitos eduskunnalle tästä tähänastisesta keskustelusta. Toinen käsittely on hyvin pitkälti sisältänyt kaikki ne keskustelut, joita me kävimme jo aikaisemminkin tässä yhteydessä. Ensinnäkin meillä on paljon painetta siinä, että me voidaan sitten tämän raamilain jälkeen, jossa käytännössä tehdään nämä isot rakenteelliset uudistukset, myöskin satsata sisältöuudistuk-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

seen. Tämän raamilain tehtävänä on tarjota puitteet, joilla käytännössä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut jatkossa järjestettäisiin. Tällöin on kysymys siitä, millä tavalla järjestämistä vastuulliset toimijat muuttuvat nyt kuntien ja kuntayhtymien taholta tulevien hyvinvointialueiden vastuulle, ja siitä, miten rahoitus järjestyy. Tässä se raamilaki sellaisenaan.

Tässä keskustelussa on kuitenkin kovasti toivottu, että yksittäisistä asioista olisi säädetty jo tämän kokonaisuuden yhteydessä. Esimerkiksi jälleen kerran tässä keskustelussa tuli esiin yliopistosairaaloiden asema, siihen liittyvä rahoitus. Se tehdään erikseen. Niin kuin viime kaudellakin, myös tällä kaudella katsottiin, että nämä yksittäiset, eri erillislakeihin liittyvät kysymykset ratkaistaan myöhemmin. [Sari Sarkomaan välihuuto] Sosiaali- ja terveydenhuollossa on niin valtava kenttä yksittäistä lainsäädäntöä, että me emme tässä yhteydessä nyt vielä laita omaishoidon asioita kuntoon emmekä vanhustenhuollonkaan. [Ben Zyskowitz: Ettekä hoitoonpääsyä!] Sitä varten tehdään nämä erillislait. Me olemme laittaneet vanhuspalveluiden kakkosvaiheen uudistuksen liikkeelle, lausuntokierrokselle, menneellä viikolla, joten näin sitten näissä yksityiskohdissa ratkaistaan paljon niitä asioita, joita tässä salissa haluttaisiin ratkaista juuri nyt ja heti.

Tässä työskentelytavassa on tietenkin omat haasteensa siinä, että jos me teemme isoa uudistusta, niin riittääkö 4 vuottakaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä vastuun siirtoon tässä maassa. Tämä keskustelu kaikkine sen erityisine piirteineen osoittaa sen, että välttämättä ei riitä, jos me haluamme tässä yksittäisessä lainsäädännössä ratkaista kaikki mahdolliset substanssilakiin liittyvät kysymykset. Näin ei ole tehty ennen eikä myöskään tässä yhteydessä tehdä. Nyt me ratkaisemme nämä isot järjestämistä vastuuseen ja rahoitukseen liittyvät kysymykset, ja sen jälkeen siirrymme näihin yksittäisiin erillislakeihin ja teemme sitten myöskin siellä muutoksia.

On selvää, että toimeenpanolta vaaditaan paljon. Tämä ei ole yksinkertaista. Vuosikymmenen, jopa sieltä vuodesta 2006—2007, virinnyt keskustelu tulevaisuuden järjestämistä vastuullisista ei ole helppo kysymys. Sitä varmasti vastustetaan ja kannatetaan laidasta laitaan. Nyt tämä uudistus kuitenkin tehdään ja olemme aivan loppumetreillä. Tänä iltapäivänä kakkoskäsittelyn päättyessä kyllä eduskunnassa tehdään jonkinlaista historiaa siinä, että lopulta olemme huomanneet, kuinka maailma on muuttunut näiden vuosien varrella, se, mitä oli ennen, ja se, mitä on nyt.

Olen itse ollut vakaumuksellinen kuntavetoisen sosiaali- ja terveydenhuollon kannattaja, mutta hallitusvuosina 2011—2015 lopulta jouduimme vetämään myös sen johtopäätöksen, että tämä kuntavetoisen malli on tulossa tiensä päätökseen. Meillä on liian vähän kuntia, jotka enää itse yksinään järjestävät näitä palveluita. Ja sekin on myönnettävä, että me olemme tänä päivänä menneet hyvin paljon kuntayhtymämallilla näitä tehtäviä hoitamaan, minkä johdosta järjestämistä vastuun nyt siirtyessä demokraattisesti valittavien päättäjien tehtäväksi tullaan oikeastaan yksi tärkeä aikakausi päättämään elämässä, eli päättämättömyys sosiaali- ja terveydenhuollon tulevasta kansanvaltaisista järjestäjistä päättyy. Onko tämä malli sitten sama malli kuin se, mitä edeltävillä kausilla on ajettu? On, paitsi tämä ei sisällä niitä merkittäviä määriä lisätehtäviä ja sellaista maakuntahallinnon synnyttämistä, jota viime kaudella ajettiin. Nyt lähtökohdaksi otettiin se, että niin soten kuin myöskin pelan tehtävät ovat ne kaksi tehtävää, jotka tähän tulevat. Kun kolmattakymmentä lisätehtävää vielä viime kaudella tähän unelmoitiin, niin se kertoi siitä, että aikataulun osalta sellaisen jätti uudistuksen tekeminen ei ollut mahdollista. [Puhemies koputtaa] Toki siinä oli myös perustuslaillisia ongelmia, [Puhemies koputtaa] toisin kuin tässä esityksessä, jossa nämä perustuslailliset ongelmat on saatu ratkaistua. [Puhemies: Kiitoksia!] — Kiitoksia,

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

puhemies, haluan kiittää kaikkia siitä työstä, jota te olette tässä salissa tehneet utterasti suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon hyväksi. Kiitoksia kaikille valmistelussa mukana olleille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

16.07 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! Vaihteeksi täältä paikalta.

Pyysin edustajakollega Mäenpäätä jäämään saliin, koska halusin vastata hänen puheen- vuoroonsa, jossa hän kiinnitti huomiota aivan oikeisiin asioihin. Tiedän, että edustaja Mäenpää on taustaltaan insinööri ja osaa laskea asioita.

Nämä tuottavuus- ja tehokkuusasiat ovat juuri sellaisia asioita, joihin sairaaloissa on kiinnitetty viime vuosien aikana erittäin paljon huomiota. Sairaaloiden kalleimmat investoinnit ovat itse rakennusten lisäksi leikkaussalit, sädehoitolaitteet ja magneettitutkimuslaitteet, ja esimerkiksi HUSissa, jossa on tällä hetkellä ehkä 11–12 sädehoitolaitetta, ne toimivat kahdessa vuorossa. Ei ketään ihmistä pyydetä sädehoitoon syövän takia kolmelta aamulla, ei se olisi inhimillistä sille potilaalle eikä työntekijöille, mutta kahdessa vuorossa ne toimivat. Leikkaussalista ja magneettitutkimuslaitteista hyvin monet toimivat ympäri vuorokauden. Täytyy muistaa, että ylipäätään kunnallisista palveluista, joista on kysymys silloin, kun puhutaan nykyisten kuntayhtymien sairaalapalveluista, itse asiassa aika harvat toimivat ylipäätään viikonloppuisin, iltaisin ja öisin, mutta sairaalapalvelut nimenomaan toimivat.

Semmoinen sääntö on — opin sen itse kokeneilta, hyviltä lääkäreiltä, jotka HUSissa ja edellisessä työpaikassani Varsinais-Suomessa sanoivat — että terveydenhuollossa ei pidä tehdä yöllä mitään sellaista, joka on parempi tehdä päiväsaikana. Niinpä esimerkiksi Keski-Euroopassa, jos nyt joutuu vaikkapa Itävallassa lasketteluonnettomuuteen niin että tulee hankala nilkkamurtuma ja viedään vaikkapa illalla myöhään sairaalaan, se kyllä leikataan aamulla sen takia, että on parasta tehdä virkeänä tämmöiset vaativat asiat. Vain hätäasiat tehdään tietysti yöaikana.

Mutta siis tämä laskentatapa, jota muuten ihan samaa itse käytin: laskin monta kertaa sen, että jos tuommoisella miljoonan euron magneettitutkimuslaitteella tehdään 10 000 tutkimusta, niin siinä on silloin 100 euroa jokaisessa tutkimuksessa mukana sitä pääomakulunkia, ja kun tutkimus kestää ehkä puoli tuntia, niin on juuri niin, että sitä kannattaa pyörittää niin paljon kuin työvoimaa vain on saatavilla. Tämä on tietenkin asian ydin. Tämä oli siitä.

No, mitä tulee tuohon aikatauluun, niin toteaisin, että tiukka ja haasteellinen se on, ei siitä pääse mihinkään, ja varmasti suurilla, väestörikkailla alueilla se on vielä erityisen paljon vaativampi kuin — ihan niin kuin edustaja Zyskowicz sanoi — niillä alueilla, joilla ollaan jo puolivalmiita tämän asian kanssa.

Ihan lopuksi viimeisen puolen minuutin aikana haluaisin sanoa, että välillä yritän itse pikkuisen ottaa sillä tavalla etäisyyttä näistä, voisiko sanoa, pilkunviilausasioista ja kysyn itseltäni, minkä takia Suomi on ainoa maa maailmassa, jossa sellainen asia kuin lääkärin vastaanotolle pääsy on kuntakohtaista. Ei niin ole missään muualla maailmassa, ei Ranskassa, ei Saksassa, ei Ruotsissa, ei Tanskassa. Yleensä tämmöiset palvelut järjestää [Puhemies koputtaa] joko se koko maan sosiaalivakuutusjärjestelmä tai valtio, niin kuin Englannissa, taikka sitten verraten isot alueet.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

16.10 **Mari Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Tässä välillä puhutaan ikään kuin nyt saavutettaisiin päätepiste, ja varmasti näin ei tule olemaan, vaan tulemme sitten aikojen saatossa, ehkä 10 tai 20 vuoden päästä, näkemään, miten tämä malli, jos ja kun se täällä varmastikin hyväksytään, on toteuttanut niitä lupauksia, joita on annettu, ja myöskin, miten se on muuttunut.

Tässä keskustelun aikana on myös käynyt hieman epäselväksi, mikä on tahtotila sille, että tuodaan tehokkuus- ja tuottavuustavoitteet sinne hyvinvointialueille tämän verotusoi-keuden myötä, minkä näen kyllä itse kovin tärkeäksi ja itse asiassa niin näkee myös suurin osa asiantuntijoista, jotka ovat tätä uudistusta kommentoineet ja antaneet siitä lausuntonsa. Itse en näe niin, että jos jotain on tehty huonosti, niin sitten tavallaan se olisi tässä syynä siihen, että tämä uudistus on sitä kautta perusteltu, vaan pitää lähteä niistä elementeistä, mitkä koskevat juuri tätä uudistusta. On tunnistettava, että tällä hetkellä Suomessa ei varmasti missäänpäin ole riittäviä terveyspalveluita ja sosiaalipalveluita vaan myöskin Uudella- maalla on haasteita sen osalta, saavatko nuoret mielenterveyspalveluita ja toimiiko lasten- suojelu. Tästä on kovin karuja esimerkkejä myös mediassa. Eli myös nuoriin on kiinnitet- tävä huomiota, ja muun muassa siitä minä kannan huolta, että me tiedostetaan, että tässä ei ole mahdollisuuksia säästää palveluista vaan niitä palveluita tarvitaan ihan joka puolella Suomea.

Meillä ei ole mitenkään kovin runsaasti rahoitetut sosiaali- ja terveyspalvelut, ja näkisin mielelläni, että meillä on Suomessa jatkossa varaa satsata esimerkiksi niihin ihan uusiin- kin hoitomuotoihin, joita kehitetään ja viedään eteenpäin ja omaksutaan, erityisesti siellä yliopistosairaaloissa, jolloin ne keskimääräiset kulut eivät siinä kontekstissa silloin toimi. On todella tärkeää varmistaa, että meillä on tutkimukseen riittävä rahoitus. Nyt se tässä jää vielä tämän lausuman varaan, mutta toivon, että sieltä ei sitten löydy jotain selluhanketta tai muuta, joka menee sen ohi, että Suomessa satsataan riittäviin sosiaali- ja terveyspalve- luiden tutkimuksen määrärahoihin todellakin jatkossa, koska sitä kautta me [Puhemies ko- puttaa] paitsi turvataan ihmisten terveys myöskin varmistetaan, [Puhemies: Aika!] että me ollaan sen alan tutkimuksen kautta taloudellisesti sitten tuomassa lisäarvoa ja hyvinvointia tälle maalle.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowitz, olkaa hy- vä.

16.13 **Ben Zyskowitz kok:** Kiitos, herra puhemies! Jäin viime puheenvuorossani muun muassa siihen, että vaikka perustuslakivaliokunta korosti, että tietojärjestelmien tulee olla valmiina, kun nämä hyvinvointialueet aloittavat, ja vaikka perustuslakivaliokunta sanoi, että ”sosiaali- ja terveysvaliokunnan on kiinnitettävä huomiota uudistuksen aikatauluun ja tarvittaessa muutettava sääntelyä”, niin tästä huolimatta sosiaali- ja terveysvaliokunta ei lausunut asiasta sanaakaan — ei sanaakaan. Nyt kun täällä on puheenjohtaja Lohi ja täällä on jäsen Lindén ja täällä on varajäsen Kiljunen, jotka torjuivat kokoomuksen pyrkimyksiä lausua asiasta jotain, niin kyllä te olette mielestäni selityksen velkaa eduskunnalle. [Sari Sarkomaa: Kyllä!] Tämä on skandaali, että te ette lausuneet siitä sanaakaan. Minä tiedän,

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

että teillä oli hirveä hoppu, kun tärkeintä oli saada aikataulunne pitämään, ei sisällöstä niin väliä, mutta olisitte nyt jotain lausuneet, kun perustuslakivaliokunta tällaista esitti.

Sanoin puheenvuorossani... — No, nyt se meni pois. [Puhuja katsoo kännykkää ja ojentaa sen Sari Sarkomalle] — Puhemies, sanoin puheenvuorossani, että todennäköisesti tämä sosiaali- ja terveysvaliokunnan menettely oli sopusoinnussa valiokuntaoppaan kanssa, mutta en ollut siitä aivan varma. [Sari Sarkomaa ojentaa kännykän takaisin puhujalle] Nyt it-tukihenkilöni, edustaja Sarkomaa kaivoi täältä puhelimestaan esiin valiokuntaoppaan, ja tässä sanotaan seuraavaa: ”Perustuslakivaliokunnan muita kuin ponsiosassa esitetyjä valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia ei tule ilman asianmukaisia perusteita sivuuttaa mietintövaliokunnassa.” Nyt kysyn, puheenjohtaja Lohi, onko niin, että teidän mielestänne tämä aikatauluun liittyvä perustuslakivaliokunnan huomio ei ollut valtiosääntöoikeudellinen huomio. Onko niin? Jos se teidän mielestänne kuitenkin oli valtiosääntöoikeudellinen huomio, mikä voidaan päätellä siitä, että perustuslakivaliokunta yleensä kiinnitti siihen huomiota ja ilmeisesti lähinnä potilasturvallisuuden kannalta, niin kun valiokuntaopas edellyttää, että tätä huomiota ei tule sivuuttaa, niin miten te saatoitte tämän sivuuttaa? Valiokunnan mietinnössä tästä ei ole sanaakaan. Miten tämä on mahdollista? [Sheikki Laakson välihuuto]

Esitän, että puheenjohtaja Lohi ja puhemies käyvät vähän keskustelua siitä, pitääkö valiokuntaopasta noudattaa valiokunnassa siinäkin tilanteessa, kun puheenjohtaja Lohi oikein televisiossa kertoi, että hän on semmoinen mies, että tulosta pitää syntyä, ei sillä ole niin väliä, jos vähän aitaa kaatuu matkalla — tämä nyt oli minun tulkintani siitä, mitä sanoitte, ette te ihan näitä sanoja käyttänyt. No, toivottavasti puhemies ja puhemiesneuvosto, jossa edustaja Lohikin on paikalla, käyvät asiaa läpi, mutta kuten sanoin, minulle sopii se, että perustuslakivaliokunnan monenlaisia näkökohtia sivuutetaan, ei tulkita niitä valtiosääntöoikeudelliseksi huomautukseksi, koska perustuslakivaliokunnalla on tapana ottaa monenlaisiin asioihin monenlaista kantaa, joista erikoisvaliokunta on ja ainakin minä olen monelta osin eri mieltä.

Summa summarum tästä aikataulusta: Ministeri Kiuru joutui lähtemään, mutta kerron, että olen täysin vakuuttunut siitä, että hallitus joutuu tämän aikataulun osalta vielä palaamaan eduskuntaan ja antamaan näille erälle hyvinvointialueille lisääaikaa. No, edellinen perustuslakivaliokunta oli sitä mieltä, että se on yhdenvertaisuuden vastaista, perustuslain vastaista, mutta nythän me olemme nähneet, että kun perustuslakiasiantuntijoilla ei tällä kertaa ollut tarvetta pyrkiä kaikin keinoin sotea kaatamaan, niin tämänkertainen valiokunta ei nähnyt tässä aikatauluasiassa mitään perustuslain vastaista, ei 19 §:n 3 momentin vastaista, ei 6 §:n vastaista eikä 22 §:n vastaista, toisin kuin aivan samassa asiassa viime kaudella.

Arvoisa herra puhemies! Olemme saaneet täällä kritiikkiä siitä, että viime vaalikaudella kokoomus kannatti tätä niin sanottua maakuntamallia, ja ehkä olemme tämän irvailun ansainneet. Jokainen tässä salissa ymmärtää poliittisten kompromissien välttämättömyyden. Haluan kuitenkin korostaa, että eräs merkittävä ero, hyvin merkittävä ero, oli viime vaalikauden sotessa ja tämän vaalikauden sotessa. Ministeri Kiuru sanoi, että eroja ei juuri ollut, mutta tämä ero on merkittävä.

Ero on se, että viime vaalikauden sote ja siihen sisältyvä valinnanvapaus, vaikka varmasti soteen liittyi silloin paljon ongelmia, olisivat ratkaisseet hoitoonpääsyn. Ihmiset olisivat päässeet jonoista hoitoon, koska näin markkinatalous toimii. Jos meillä olisi ollut joku terveyskeskus, missä olisi ollut sietämätön jono, ja maksaja eli yhteiskunta olisi tie-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

dossa, niin se olisi houkuttanut siihen viereen toisen terveyskeskuksen, jonne nämä ihmiset olisivat sieltä jonosta päässeet hoitoon. [Aki Lindén: Senhän voi tehdä nytkin Helsingin kaupungissa, jos haluatte!] Eli tämä viime vaalikauden sote olisi turvannut sen, että ihmiset olisivat päässeet jonoista hoitoihin, ja se on kai sote-uudistuksen keskeisimpiä tavoitteita.

Sen sijaan tässä uudistuksessa, jota on kutsuttu rungoksi, rakenteeksi, luurangoksi, raa-miksi ei ole käytännössä mitään, mikä ainakaan vähänkään lyhyemmällä aikavälillä turvaa sen, että ihmiset pääsevät jonoista hoitoon.

Arvoisa puhemies! Myös rahoituksesta halusin sanoa muutaman sanan. Sanoin viimeksi, että Helsingin kaupunki menettää sote-uudistuksessa 65 tai 66 miljoonaa euroa vuodessa näiden siirtymäaikojen jälkeen riippuen nyt siitä, mihin päin pyöristetään, ja väitin, että tämä 65 miljoonan menetys on tulos siitä, että jos ei tehtäisi tätä uudistusta, niin Helsingillä olisi soteen käytettävissä 65 miljoonaa euroa enemmän. [Aki Lindénin välihuuto] Tämä on valtiovarainministeriön laskelmien mukaan totuus. Sen vuoksi olisin kysynyt ministeri Kiurulta, mitä hän tarkoitti, kun hän heti puheenvuoroni jälkeen käytti puheenvuoron ja sanoi, että vaikka väärät väitteet korjataan, niin aina jatketaan täällä suurella salissa väitte-lyä siitä, että nämä eivät pidäkään paikkaansa. Siis väitteeni piti paikkansa.

Jatkan seuraavassa puheenvuorossa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Multala, olkaa hyvä.

16.21 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz esitti tässä todella perustavanlaatuisen kysymyksen viitaten uudistuksen aikatauluun ja siihen, mitä perustuslakivaliokunta on siitä todennut, ja kysyi myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Lohelta, miksi tähän ei sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä otettu kantaa. Minäkin kysyn, ja toivon, että vielä saamme tähän kysymykseen vastauksen. On nimittäin päivänseivää, että uudistuksen aikataulu on erittäin kireä, ja se on yksi tämän uudistuksen suurista ongelmista.

Arvoisa puhemies! Yksi tämän uudistuksen ongelmista on myös se, että tämä on hallintouudistus, kuten täällä moneen kertaan ovat monet, myös hallituspuolueiden kansanedustajat, todenneet, ja sehän ei sinällään tuo yhtään uutta hoitajaa, ei sosiaalityöntekijää tai lääkäreitä. Tähän uudistukseen ei sisälly riittävästi toimenpiteitä, joilla henkilöstön saatavuus voidaan varmistaa koko maassa. Ilman riittävää henkilöstöä, hoivapalveluiden hoitajamitoituksen, tai oikeastaan henkilöstömitoituksen, ja hoitotakuun lupaukseen vastaaminen ei tule onnistumaan. Hallituksen esityksessä rajoitetaan julkishallintouskovaaisesti mahdollisuuksia hankkia palveluita yksityiseltä tai kolmannelta sektorilta, ja nämä rajoitukset osuvat suoraan hoitoonpääsyyn, palveluiden laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen. Erityisesti huolissaan ovat olleet pienemmät terveyspalveluyritykset, kuten esimerkiksi fysioterapia-palveluita tarjoavat pienyritykset.

Esimerkiksi Pirkanmaalla hallitus on nyt purkamassa — tai se on ehkä liian voimakkaasti sanottu — tai vaikeuttamassa merkittävästi huippuluokan hoitoa tarjoavan Sydän-sairaalan nykymuotoisen toiminnan jatkumista, vaikka täällä eduskunnassa moni on kovasti muuta väittänyt. Tämä nimittäin todetaan suoraan myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä. Täällä todetaan, että nykymuotoisena toiminta ei voi jatkua vaan näitä muutoksia tulee tehdä. Ja, arvoisa puhemies, se, kuinka suurista muutoksista on kyse, jää varmasti jokaisen meistä itse arvioitavaksi. On päivänseivää kuitenkin, kun edelleen esi-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

tyksessä säilyy tämä työsuhteisen lääkärin vaatimus siitä, että voidaan esimerkiksi lähettää jatkotoimenpiteisiin — ja siinäkin tapauksessa, jos esimerkiksi uudelleenarvioidaan, min-kälaiseen hoitoon on sitten oikeutettu, tulee hyvinvointialueella työsuhteisen lääkärin tehdä se tehtävä — että tämä ei ainakaan helpota hoitoa ja sen sujuvuutta vaan päinvastoin hankaloittaa sitä ja siinä mielessä heikentää Sydänsairaalan tehokasta toimintaa.

Arvoisa puhemies! Palveluita tarvitseva ihminen ei ole kiinnostunut organisaatiomuodoista tai siitä, tuottaako jonkun palvelun julkisen, yksityisen vai kolmannen sektorin toimija. Ihmiset ovat kiinnostuneita siitä, onko palveluita tarjolla ja onko ne tuotettu laadukkaasti. Hallituksen hallintolähtöisen maakuntauudistuksen sijaan me olemme kokoomuksessa esittäneet, että olisimme lähteneet liikkeelle asiakkaiden ja potilaiden tarpeista.

Arvoisa puhemies! [Aki Lindén: Niin kuin nykyinen järjestelmä selvästi osoittaa!] — Arvoisa puhemies, edustaja Lindénille toteaisin: Emme ole esittäneet, että nykyinen järjestelmä olisi. Sen pohjalta kehitetään, sote-uudistus tulee tehdä, siitä olemme samaa mieltä. Mutta siinä tulee lähteä ihmisten palveluista ja niiden kehittämistä, ei hallinnon uudistamisesta. [Aki Lindén: Aikaa on ollut!] Viiden miljoonan... Ja, arvoisa puhemies, tähän muuten puutun vielä, kun täällä välihuuteluja tehdään. Ei ole mukanani tässä nyt listaa, mutta kävimme tuossa läpi, minkä puolueiden ministerit ovat olleet vastuussa sote-uudistuksen viemisestä eteenpäin. Eipä ole tainnut kovasti kokoomuksen ministereitä näkyä, vaan kyllä siellä enimmäkseen on ollut sosiaalidemokraattisia ministereitä [Anneli Kiljusen välihuuto] ja myös keskustan Juha Rehula, eli ehkä peiliin katsomisen paikka tässäkin olisi monelle hyödyksi kokoomuksen syyttelyn sijaan.

Arvoisa puhemies! Helsingin pormestari Jan Vapaavuori on sanonut, että tämä uudistus on typerintä, mitä tässä maassa on tehty kymmeneen vuosiin. En voi muuta kuin yhtyä kohta jo entisen pormestarin sanoihin tässä. Tämä uudistus luo Suomeen, viiden miljoonan kansakuntaan, uuden hallinnon rakenteen, sellaisen, jonka se niillekin alueille, joissa tällainen rakenne jo käytännössä on olemassa, tuo ikään kuin lakipakolla, ja niille alueille, joissa sitä ei ole, se tuo sen, ja voi olla, että siellä se onkin tarpeen. Mutta jos katsotaan tätä Uudenmaan suurta aluetta, jossa perustetaan neljä erillistä hyvinvointialuetta ja Helsinki säilyy edelleen omien palveluidensa järjestäjänä, täällä palveluiden integraatio ei tule tämän uudistuksen myötä paranemaan lainkaan. [Aki Lindén: Se oli kuntien tahto!] Arvoisa puhemies, tämän uudistuksen yksi tavoitteista nimenomaan on ollut parantaa palveluiden integraatiota, ja sen vuoksi tämäkin tavoite Uudenmaan osalta ei ainakaan tässä tule toteutumaan.

Arvoisa puhemies! Paljon olisi vielä sanottavaa, mutta olen huomannut, että täällä ei paljon ainakaan hallituspuolueiden jäseniä enää ole kuuntelemassa. Ilmeisesti olette luovuttaneet. Toivon ja vetoan kuitenkin teihin, että alueillanne huolehditte siitä, että toimeenpanon ongelmien tullessa esiin voidaan vielä uudelleen arvioida tämän uudistuksen erittäin kiireistä aikataulua, joka on todettu monilla alueilla jopa mahdottomaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Totean, että meillä on se sääntö eduskunnassa edelleenkin, että omasta työhuoneesta mielellään kuunnellaan tämän koronaepidemian takia, niin että me emme tiedä, keitä täällä on paikan päällä. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

16.28 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa herra puhemies! Tosiaan iso huoli on siitä, miten tämä historiallinen hallintouudistus toimeenpannaan. Todella paljon on epäselvyyttä. Tätä

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

uudistusta tuotiin runnomalla jo ministerien valmistelusta ilman, että siihen otettiin kunnat ja kaupungit mukaan. Kun sama meno jatkui täällä eduskunnassa, niin tässä ostetaan nyt vähän sikaa säkissä. On sellainen tunne, että hallituspuolueiden jäsenetkään eivät osaa vastata, ja toivon, kun täällä ovat aika usein ihan kaikkeekin vastaava edustaja Lindén ja erittäin kokenut Anneli Kiljunen paikalla ja kun muita ei salissa nyt ole, että todella nyt vastaatte tähän toimeenpanoaikatauluun.

Täällä ihan selvästi Espoon osalta, Vantaan osalta ja Helsingin osalta ollaan sanottu, että tämä aikataulu on jotakuinkin mahdollinen. Kuntaliitto on tähän kiinnittänyt huomiota ja hyvin vahvasti todennut, että kysymys voi olla jopa potilasturvallisuudesta — näin vahva kannanotto. Olisi luullut, että se olisi herättänyt valiokunnan vastaamaan tähän tai ainakin mietinnössään kertomaan, mihin perustuu se näkemys, että te uskotte, että tämä voidaan toimeenpanna ja että hallituksen esitys tältä osin on tarkoituksenmukainen. Ilman tätä perustuslakivaliokunnan huomiota olisi ollut perusteltua ja aivan välttämätöntä, että valiokunta olisi tähän vastannut, mutta jos vielä perustuslakivaliokunta kiinnittää tähän huomiota ja todellakin meidän valiokuntaoppaassa, työjärjestyksessä todetaan, että perustuslakivaliokunnan lausunnon mahdollisesti sisältämät lainsäädäntöhuomiot, vastaavat lainsäädäntöhuomiot, ovat sellaisia, että niihin... [Ben Zyskowiec: Edellinen kohta!] — Joo, tämä on liian pientä, hankin rillit. [Aki Lindén: Puhukaa vapaasti!] — Arvoisa puhemies, pahoittelut. — ...että näiden huomioiden sivuuttaminen ilman perusteluja ei ole tarkoituksenmukaista. Nyt muotoilun tuosta sain, mutta edustaja Zyskowiec voi sen puheenvuorosaan todeta. Mutta meidän valiokuntaoppaassa todetaan, että vaikka ei ole perustuslakivaliokunnan huomio ponnin takana, niin jos siitä poiketaan, siihen pitää kiinnittää huomiota ja se pitää perustella. En löytänyt tästä mietinnöstä, eivätkä muutkaan edellä olevat puhujat ole löytäneet tästä mietinnöstä, sitä, miksi te sivuutitte nämä painavat asiantuntijapuheenvuorot ja myöskin tämän perustuslakivaliokunnan painavan huomion. Minkä takia valiokunnan mietinnössä ei ole perusteltu sitä, että te olette eri mieltä? Hallituspuolueen kansanedustajat ovat siellä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa eri mieltä kuin Espoo, Vantaa, Helsinki, Kuntaliitto ja perustuslakivaliokunta, joka näki tässä huolia ja halusi, että tähän kiinnitetään erityistä huomiota, pohditaan ja katsotaan vielä, olisikohan tässä vielä sen uudelleenarvioinnin paikka, koska tämä toimeenpano aika ei riitä. Kysyn nyt edustaja Kiljuselta ja edustaja Lindéniltä, ja toivottavasti Lohikin rientää tänne saliin: Voisitteko te nyt kertoa? Tätä on kysytty täällä monta kertaa. Tämä on erittäin tärkeä asia. Täällä on asiantuntijalausunnoissa jopa todettu, että ollaan huolissaan potilasturvallisuudesta.

Ja kuten — vielä, arvoisa puhemies, haluan sanoa — todella monessa puheenvuorossa ministeri on sanonut ja hallituspuolueiden edustajat ovat sanoneet, toimeenpano ratkaisee, eli vaikka on isoja huolia tässä uudistuksessa, niin toimeenpanossa näitä voidaan ikään kuin kiriä kiinni. Toivon nyt, että edustajat vastaavat tähän. Ja on ollut todella tuossa valiokuntaoppaassakin se, että jos ei olla kunnolla perusteltu sitä perustuslakivaliokunnan huomiota, niin se on saattanut johtaa siihen, että viranomaisien on ollut vaikea soveltaa niitä osia mietinnössä ja lainsäädännössä. Jos te nyt luette sen kohdan siitä — itseltäni se tuossa katosi — niin näette, miten vakavasta asiasta tässä on kysymys.

Todella, arvoisa puhemies, toivon, että tähän nyt saataisiin vastaus. Ei tämäntyyppistä lainsäädäntöä voi viedä eteenpäin, jos tätä tässä istunnossa ei voida käsitellä ja kuulla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

16.32 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Täällä on noussut esille uudistuksen aikataulus, ja muutaman sanan haluan vielä siitä lausua perussuomalaisten eduskuntaryhmän puolesta. Uudistuksen voimaantuloaikatauluhan ei ole realistinen. Täällä on vaadittu vastauksia hallituspuolueiden edustajilta juurikin tämän kiireisen aikataulun kysymyksiin.

Uudistusta koskevat lait ehdotetaan tulemaan voimaan porrastetusti siten, että hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen liittyvät lait tulisivat voimaan 1.7.2021, alueen toimintaan kytkeytyvät säännökset 1.3.2022 ja varsinaiset tehtävänhoitoa sekä verotusta ja rahoitusta koskevat lait 1.1.2023. Uudistuksen aikataulu on siis kiireinen. Ottaen huomioon, että kysymyksessä on huomattavan laaja esitys ja merkittävä uudistus, jolla on monen tyyppisiä, mittavia ja vaikeasti ennakoitavia seurauksia ja vaikutuksia ja joka vaikuttaa palvelutuotannon kautta kaikkiin suomalaisiin, ei hallituksen esityksen huolelliseen käsitteilyyn eduskunnassa ole mielestämme varattu riittävästi aikaa.

Hyvinvointialueiden perustaminen ja niiden toiminnan käynnistäminen on erittäin mitava muutosprosessi. Kyseessä on historiallisen suuri julkisen hallinnon uudistus, joka toteutuessaan vaikuttaa erittäin merkittävästi hallinnon eri tasojen tehtäväjakoon, vastuisiin ja rahoitukseen ja jonka toteuttamiseen liittyy runsaasti epävarmuuksia ja riskejä. Ja huomattavaa on, että monilla alueilla toimeenpanoon lähdetään hajanaisesta lähtötilanteesta palveluiden järjestämis- ja tuottamisratkaisujen sekä muun muassa palvelutoiminnassa käytettävien tietojärjestelmäratkaisujen osalta. Uudistuksen toteuttamiselle asetettu aikataulu on äärimmäisen kireä.

Tästä on todellakin tullut palautetta erityisesti Uudellamaalla. Länsi-Uudeltamaalta on lausuttu, että ei ole mahdollisuutta ottaa järjestämisvastuuta 2023. Pääkaupunkiseudun isot kaupungit ovat näin todenneet. Aikataulu on liian kiireinen. Itsekin espoolaisena asukkaana, äitinä, kuntalaisena, valtuutettuna ja nyt kansanedustajana ihmettelen sitä, millä tavalla me voimme vastata Uudellamaalla suurille kaupungeille tästä tilanteesta. Viime kaudella sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus jumiutui sosiaali- ja terveystieteiden keskeisiin kysymyksiin, nyt taas viedään hyvin kiireellä läpi. Toki ymmärrämme sen, että kyseessä on vuosikausien uudistus, joka on jo tullut maksamaan suomalaisille ihmisille valtavasti näine erilaisine prosesseineen.

Mitä suomalaiset sitten itse asiassa odottavat? Palveluihin pääsyä. Tuntuu hurjalle, että kysyy keneltä vain, niin ihminen sanoo, että minä en saanut lääkäriaikaa. [Aki Lindén: Miksette järjestä sitä?] Erityisesti nyt koronan aikaan meillä on valtavasti hoitovelkaa, ja olisi toivottavaa, että kun te, hallitus, olette sanoneet, että hoitotakuu nopeutuu ja viikossa lääkäriille, ja kun täällä ei ole villakoiran ytimeen oikeastaan otettu kantaa, niin ottaisitte kantaa siihen, millä tavalla sinne lääkäriille päästään viikossa, [Anneli Kiljusen välihuuto] siihen, miten niitä lääkäreitä ja niitä lääkäriaikoja saadaan, siihen, miten hoitajalle pääsee, ja siihen, miten hoitajalle aikoja saadaan.

Täällä puhuttiin potilasturvallisuudesta, ja kyllähän se niin on, että jos ihminen sairastuu vakavasti vaikkapa yöaikaan, niin onhan hänet jo yöaikaan hoidettava ja vaikkapa magneettikuvattava tai röntgenkuvattava, eli on tärkeää, että potilasturvallisuudesta ei tingitä. Siihen ei riitä ainoastaan HaiPro-ilmoitusten tekeminen, vaan täytyy jo ennakoivasti puuttua siihen, että yhtäkään potilasvahinkoa ei tapahtuisi sen takia, että hoitoa ei ole saatavilla. Nämä ovat niitä kysymyksiä.

Perussuomalaisille tärkeitä ovat lähipalvelut ja se, että terveyskeskukset toimivat ja vanhustenhoito on lähellä. Meitä huolestuttaa suuresti se, eriyttääkö ja keskittääkö tämä sote-uudistus liikaa palveluja niin, että ne eivät ole enää ihmistä tai hänen omaistaan lähellä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Vanhustenhoitoa ei saa viedä kauas sieltä, missä ikääntyneen ihmisen läheiset ja omaiset ovat. On erittäin tärkeää, että vanhuksia hoidetaan ja kohdellaan hyvin, henkilöstömitoitusta seurataan ja henkilöstöä riittää, ja mikäli henkilöstöä ei riitä, hallitus tekee toimenpiteitä sen eteen. Koronakriisissä kyllä hoitajille annettu kiitos ja esimerkiksi koronalisä olisivat antaneet osviittaa siitä, että he ovat tärkeitä ja heitä tarvitaan. Minua harmittaa hoitajana ja myös palvelujen käyttäjänä se, että hoitohenkilöstölle ei tällaista kiitosta annettu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

16.38 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa herra puhemies! Palaan vielä tähän aikatauluun, siis tämän uudistuksen toimeenpanon aikatauluun, jonka me kaikki tässä salissa tiedämme liian tiukaksi. Täällä on käynyt ilmi, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ei paljon pantu huomiota asiantuntijoiden lausunnoille — teillehän, hallituspuolueet, oli kaikkein tärkeintä saada tämä kiireesti valmiiksi. Mutta se, että te ette myöskään antaneet mitään arvoa perustuslakivaliokunnan lausunnolle, on mielestäni skandaali, ja jos ei valiokunnan puheenjohtaja Lohi eivätkä ketkään muut valiokunnasta, hallitusrintamasta, ole tässä istunnossa valmiita perustelemaan tätä poikkeuksellista menettelyään, vaikka tätä perustelemista on vaadittu, niin se on myös skandaali, tosin vähän pienempi skandaali.

Asiaan liittyy myös juridiikka. Kuten edellä sanoin, itse en kannata sitä, että perustuslakivaliokunnan lausunnon niitä osia, jotka eivät liity varsinaisesti perustuslainmukaisuuteen eli niin sanottuun säätämisyjärjestykseen, yliarvostettaisiin erikoisvaliokunnissa, koska erikoisvaliokunnissa on yleensä parempi tieto asioista, siis substanssista, kuin perustuslakivaliokunnassa. Nyt on kuitenkin niin, että meidän valiokuntaoppaassa, joka on siis voimassa olevaa lainsäädäntöä, lausutaan tästä asiasta aika painavasti. Äsken yritimme puheilmesta tihrustella, mitä siitä lausutaan — tässäkin vanha printtiversiono tuo helpommin ratkaisun kuin nykyteknologia. Nimittäin valiokuntaoppaan sivulla 96 sanotaan seuraavaa: ”Muiden valiokuntien ja täysistunnon tulee ottaa perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudelliset huomautukset asianmukaisesti huomioon.” Edellisessä puheenvuorossani jo kysyin, puheenjohtaja Lohi, joka olette juristi ja perustuslakivaliokunnan entinen jäsen, onko niin, että te katsoitte, että tämä aikataulua koskeva asia ei ollut valtiosääntöoikeuden huomautus, vai mistä johtuu se, että te sivuutitte sen täysin. Edelleen tässä valiokuntaoppaassa, samalla sivulla, sanotaan näin: ”Puhemiehen tehtävänä on siten valvoa muun ohella sitä, että perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudelliset huomautukset on otettu lausunnon vastaanottavassa valiokunnassa asianmukaisesti huomioon.” Puhemies Rinne, onko tämä perustuslakivaliokunnan toimeenpanon aikataulua koskeva lausunto otettu sosiaali- ja terveysvaliokunnassa asianmukaisesti huomioon? Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä tästä ei ole kappaletta. [Aki Lindén: Kaksi kappaletta!] — Ei ole, tästä aikataulun viivästyttämistarpeesta ei ole. — Siellä on kerrottu, että toimeenpano tapahtuu silloin ja silloin ja silloin. Siellä ei ole sanaakaan tästä perustuslakivaliokunnan harkittavaksi esittämästä asiasta. Ei ole kappaletta, ei ole virkettä, ei ole sanaakaan. Puhemies, onko tässä toimittu valiokunnassa oikein?

Ja sitten tämä varsinainen säädös, mitä edustaja Sarkomaakin äsken tavoitteli, sivu 97: Perustuslakivaliokunnan asemasta johtuu, ”että myös perustuslakivaliokunnan muilla valtiosääntöoikeudellisilla huomautuksilla” — eli muilla kuin säätämisyjärjestyksiin liittyvillä

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

— ”on perustuslain tulkintaan liittyvinä kannanottoina vahva painoarvo”. ”Perustuslakivaliokunnan muita kuin ponsiosassa esitettyjä valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia ei tule ilman asianmukaisia perusteita sivuuttaa mietintövaliokunnassa.” Siis ei tule sivuuttaa, ja kuitenkin te sivuutitte. [Sari Sarkomaa: Miksi?] Onko tämä sote ja sen kiirehtiminen nyt niin tärkeää, että ei enää laillisuudellakaan ole vastaavaa väliä? Ja vastatkaa, kun täällä kysytään. Puheenjohtaja Lohi, valiokunnan puheenjohtajan asemaan liittyy tiettyjä velvoitteita, ja yksi velvoite minun mielestäni... — Nyt on otettava maski pois, herra puhemies. — ...on se, että kun täysistunnossa esitetään valiokuntaoppaaseen eli lainsäädäntöön nojaavia valiokunnan menettelyyn liittyviä asiallisia kysymyksiä, niin niihin edes pyrittäisiin vastaamaan.

En esitä tätä lähetettäväksi takaisin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jotta voisitte asianmukaisesti käsitellä tätä perustuslakivaliokunnan huomautusta. [Sari Sarkomaa: Puhemiesneuvosto!] En esitä sitä sen takia, että se tulkittaisiin vain pyrkimykseksi aiheettomasti jarruttaa soten käsittelyä. Sen sijaan kyllä esitän, että puhemiesneuvosto tätä asiaa miettii. Jos minä esitän, se on politikoimista teidän mielestänne — ja totta kai se on politiikkaa, en voi sitä kiistää — ja te torjutte sen turhana jarrutusyrityksenä. Mutta esitän, että puhemiesneuvosto lukee tämän perustuslakivaliokunnan lausunnon tältä osin, lukee tämän sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön tältä osin, huomaa, että StV on toiminut vastoin valiokuntaopasta eikä ole kertonut asianmukaisilla perusteilla, miksi se sivuuttaa perustuslakivaliokunnan lausunnossa olevan asian, ja että puhemiesneuvosto harkitsee, onko tarpeen puhemiesneuvoston esityksestä palauttaa asia sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jotta se voisi käsitellä tämän aikataulun asianmukaisella tavalla. Nythän on selvää, että se ei ole sitä tehnyt. Se on selvää, te ette ole sitä tehneet — ei ehkä ole nyt niin väliä, kunhan saadaan sote maaliin.

Herra puhemies! Minun piti puhua rahoituksesta. Edustaja Kettunen kertoi, että on oikein, että täältä, missä on työikäisempää, paremmin ansaitsevaa, terveempää väkeä, siirretään rahaa sinne, missä on köyhempiä, sairaampia ihmisiä. [Aki Lindénin välihuuto] Ja sehän on tietysti ihan oikein — edustaja Lindén, se on ihan oikein — ja näin me teemme joka päivä, joka vuosi sosiaali- ja terveyspuolen valtionosuuksien kautta, jotka ovat muistaakseni noin 13 miljardia euroa vuodessa tällä hetkellä. [Aki Lindénin välihuuto] Nyt on kyse siitä, onko se oikein, että siirretään enemmän rahaa täältä etelästä ja suurista kaupungeista kuin tähän saakka. Minä kyseenalaistan, että tämä olisi oikein. Meillä on Helsingissä esimerkiksi valtavasti [Puhemies: Aika!] sairaita vanhuksia, meillä on valtavasti syrjäytyneitä nuoria, meillä on valtava tarve esimerkiksi nuorten psykiatriselle hoidolle, josta juuri HUS taisi saada huomautuksen oikeusasiamieheltä. [Puhemies: Aika!] Minä en voi pitää perusteltuna sitä, että nykyistä enemmän siirretään rahaa pois Helsingistä ja muista suurista kaupungeista.

Herra puhemies! Jatkan vielä yhdessä pidemmässä puheenvuorossa. Sitten lopetan ne, ja ehkä lyhyitä puheenvuoroja sitten sen sijaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

16.45 **Mia Laiho kok:** Kiitos, puhemies! Tässä toimeenpanon kohdalla täällä on lausunnoissa nostettu esille sitä haastetta, mitä on erityisesti niillä alueilla, mihin kohdistuu eniten muutoksia. Ne ovat usein isoja kaupunkialueita mutta myöskin niitä alueita, joilla ei luonnostaan ole välttämättä niin paljon yhteistä — kun taas esimerkiksi niillä alueilla, jois-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

sa on kuntayhtymämalleja, sitä järjestäytymistä on jo olemassa. Erityisen suuren haasteen tekevät it-järjestelmät, jotka ovat suurten muutosten edessä näillä alueilla, joilla ei ole olemassa vielä yhteistä it-järjestelmää: heidän siellä sen hyvinvointialueen sisällä pitäisi sopia yhteinen it-järjestelmä tiedon liikkuvuudesta ja ennen kaikkea varmistaa, että siellä potilasturvallisuus toteutuu ja tieto liikkuu ammattilaisten käytössä sujuvasti, niin että he pysyvät työtä tekemään ja toisaalta myös asiakkaiden näkökulmasta niin, että se tieto on siellä käytössä. Ja myös hyvinvointialueiden johtaminen huomioiden tarvitaan riittävää tiedonsiirtoa. Eli tämä toimeenpanoaikataulu ja se, mitkä edellytykset tällä esitetyllä ajalla on, ovat varsin relevantteja asioita. Kun meillä käsitellään lakeja, niin kyllähän siinä usein mietitään sitä, onko toimeenpanon aikataulu realistinen, mutta valitettavasti tämän näinkin ison esityksen kohdalla tähän ei haluttu valiokunnassa puuttua.

Kokoomus on tehnyt tästä lausumaehdotuksen sekä liittyen tähän toimeenpanoaikatauluun että ict-palvelujen riittävyteen huomioiden potilasturvallisuus ja työntekijöiden sujuva työnkuva. Kannatan kyllä sitä edustaja Zyskowiczin esille nostamaa asiaa, että nyt tarkasteltaisiin puhemiesneuvostossa, onko tähän perustuslakivaliokunnan huomioon nyt kiinnitetty huomiota. Lämpimästi sitä suosittelen, koska näin ison uudistuksen ollessa kyseessä ei voida jättää mitään epävarmoja tekijöitä tähän — varsinkaan, kun ne liittyvät perustuslakiin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Multala, olkaa hyvä.

16.48 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Haluan vielä kerran lukea ääneen tämän, mitä perustuslakivaliokunta on todennut liittyen tähän aikatauluun. He ovat todenneet ensin puheiden viime vaalikauden uudistusehdotuksesta: ”Perustuslakivaliokunta painotti viime vaalikauden uudistusehdotusta arvioidessaan vaatimusta uudistuksen hallitusta toimeenpanosta. Vaikka nyt ehdotetun uudistuksen toimeenpanoon ei sisälly viime vaalikaudella rauenneeseen esitykseen rinnastettavia riskitekijöitä, on perustuslakivaliokunnan mielestä selvää, että hyvinvointialueilla on tehtävien siirtyessä oltava riittävät toiminnalliset ja muut edellytykset järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi. Muun ohella asiakkaita koskevien tietojärjestelmien tulee olla potilasturvallisuuden takaamiseksi valmiita. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on kiinnitettävä huomiota uudistuksen aikatauluun ja tarvittaessa muutettava sääntelyä. Valiokunta muistuttaa lisäksi, että lainsäädännön hyväksymisen ja ensimmäisten vaalien välillä tulee olla vähintään puoli vuotta.”

Arvoisa puhemies! Kun näin täällä perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että on kiinnitettävä huomiota, olen tässä aivan samaa mieltä kuin edustajat Zyskowicz, Sarkomaa ja Laiho, että silloin se tulisi myös käsitellä tässä mietinnössä. Muutoin meidän muiden on täysin mahdotonta tietää, onko tätä asiaa käsitelty ja onko se todettu, että tämä on silti mahdollista toimeenpanna.

Ja vielä, arvoisa puhemies, kun täällä moneen kertaan on todettu, että julkisuudestakin olemme saaneet kuulla, että ainakin nyt Länsi-Uudellamaalla on jo todettu, että aikataulu on mahdoton, niin silloin sosiaali- ja terveysvaliokunnan olisi tullut tämä asia arvioida myös mietinnössään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

16.50 **Sari Sarkomaa kok:** Kunnioitettu herra puhemies! Tosiaan hyvin vahvasti on tullut kuntakentältä ja kaikkein vahvimmin ehkä Länsi-Uudeltamaalta, että siellä ei ole mahdollisuutta ottaa järjestämisvastuuta vuonna 2023. Tämä tuli vahvasti alusta asti asiantuntijakuulemisissa, ja kysyisinkin nyt, kun täällä on sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä, voisitteko te vastata. Emmehän me voi näin suurta, historiallista uudistusta viedä eteenpäin ilman, että tähän asiaan saadaan vastaus. Miksi tätä asiaa ei käsitelty valiokunnan mietinnössä?

Vielä totean sen, että perustuslakivaliokunnan muita kuin ponsiosassa esitettyjä valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia ei tule ilman asianmukaisia perusteita sivuuttaa mietintövaliokunnassa. Ei pidä sivuuttaa. Kysyisinkin nyt, kun täällä on hallituspuolueiden edustajat, voisitteko te vastata tähän asiaan. Pidän, arvoisa puhemies, eduskunnan arvovallan kannalta todella huolestuttavana, suomalaisten palveluiden kannalta huolestuttavana, sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kannalta huolestuttavana, virkamiesten kannalta huolestuttavana, jos ei tällaiseen asiaan saada vastausta. Työjärjestyksemme sanoo, että tätä ei tule sivuuttaa ilman asianmukaisia perusteita, ja siinä mielessä tätä edustaja Ben Zyskowiczin esille nostamaa asiaa, että puhemiesneuvosto tämän arvioisi, pidän järkevänä.

Me olemme toisessa käsittelyssä, me tiedämme sen, mutta me haluamme työjärjestyksen mukaan huolella tämän lain säätää ja haluaisimme saada vastauksen. Voisitteko te kertoa, millä argumenteilla, millä perusteluilla te näette, että Länsi-Uusimaa ja nämä kunnat ja kaupungit, joista on tullut hätähuutoja, oikeasti voivat tässä asiassa mennä eteenpäin? Vai onko teillä joku varasuunnitelma, että te tiedätte, että tässä näin käy, ja te haluatte tämän lakiesityksen ohi, ja teillä onkin sitten pöytälaatikossa jo lakiesitys, jolla tätä siirretään? Joku ratkaisuhan teillä täytyy olla.

Kysyn nyt, edustaja Lohi: miksi tätä ei mietinnössä käsitelty, vaikka työjärjestyksessä näin sanotaan ja perustuslakivaliokunta tähän kiinnitti erittäin vakavaa huomiota?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Zyskowicz.

16.53 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa herra puhemies! Mitä ehdin äsken hyvin pikaisesti selvittää, niin näyttäisi siltä, että tästä toisesta käsittelystä asiaa ei voisi enää palauttaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyyn, [Markus Lohen välihuuto] ja tämä saattaa pelastaa teidät, arvoisa sosiaali- ja terveysvaliokunnan hallitusrintama, tästä teidän täysin skandaalimaisesta menettelystä. Tässä valiokuntaoppaassa sanotaan, että "perustuslakivaliokunnan muita kuin ponsiosassa esitettyjä valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia ei tule ilman asianmukaisia perusteita sivuuttaa mietintövaliokunnassa". Nyt kysyn uudelleen, puheenjohtaja Lohi: Oletteko sitä mieltä, että tämä aikatauluun liittyvä huomautus ei ollut valtiosääntöoikeudellinen — se on yksi mahdollisuus — vai oliko se teidän mielestänne valtiosääntöoikeudellinen huomautus, ja jos oli, niin miksi poikkesitte voimassa olevasta säädöstöstä ja sivuutitte tämän huomautuksen ilman asianmukaisia perusteita, vastoin eduskunnan valiokuntatyötä koskevia säännöksiä? Miksi teitte näin, puheenjohtaja Lohi? Ja kun ette halua näköjään vastata, niin totean, että teidän vaikenemisenne on hyvin todistusvoimaista, ja se kuuluu hyvin kauas.

Herra puhemies! Varsinaisesti piti jatkaa keskustelua rahoituksesta. Siihen liittyen on paljon käyty keskustelua eduskunnassa mutta varsinkin julkisuudessa maakuntaverosta. Valtiovarainministeri Saarikko sanoi Ilta-Sanomissa 10.6.21 aiheesta: "Kenenkään vero-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

tus ei saa nousta." No, tämä oli ehkä enemmän keskustan puheenjohtaja Saarikko kuin valtiovarainministeri Saarikko. Mutta kysyin jo kyselytunnilla, ja kysyn nyt uudestaan: Miten hallitus voisi tämän estää? Miten hallitus voisi edes halutessaan estää sen, että kenenkään verotus maakuntaveron käyttöönoton myötä ei kiristy? Jos maakunnat omaan tahtiinsa ja omilla määrillään nostavat maakuntaveroa, kuten ymmärtääkseni on tarkoitus, että ne voisivat tehdä niin, niin miten te estätte sen, että kenenkään verotus ei kiristy? Onko muka niin, että koko valtakunnassa sitten alennetaan kaikkien tuloverotusta se määrä, mitä eniten maakuntaveroa korottanut maakunta on päättänyt korottaa veroa? Ei tietystikään. Ker tokaa, miten se estettäisiin. Minä en ole pystynyt sitä keksimään. Totta kai voidaan säätää laki, että maakunnat eivät saa korottaa veroa. Mutta mihin jää sitten se perusajatus, että rahankäyttö, rahan saaminen ja hankkiminen olisivat samoissa käsissä?

On viitattu hallitusohjelmaan siinä, että verotus ei saa kiristyä. No, minä katsoin, mitä hallitusohjelmassa tältä osin sanotaan, ja luen sanatarkasti: "Hallitus käynnistää välittömästi valmistelun maakuntaveron käyttöönotosta. Verorakenteen muutokset eivät saa voimaan astuessaan aiheuttaa verotuksen kiristymistä." Siis "eivät saa voimaan astuessaan aiheuttaa verotuksen kiristymistä". Tässä on villakoiran ydin. Hallitus voi tuoda eduskuntaan lain, jolla säädetään, että kun maakuntaveron tulee voimaan, niin vastaavasti valtionveroa alennetaan, tai että jos kunnilta siirtyy tehtäviä, niin kuntien — siis kaikkien kuntien, niin kuin nyt tehdään sotien yhteydessä — veroprosenttia alennetaan. Siis voimaan astuessaan. No, puhukaa sitten tästä, arvoisat keskustalaiset: eli voimaan astuessaan ei saa kiristyä, mutta vuoden päästä, kahden päästä, kolmen päästä saa — ja kiristyy, se on ihan selvä.

Minun on pakko vielä sanoa, että keskusta on argumentoinut, että te ette kannata tai ette haluaisi kannattaa maakuntaveron sen takia, että se johtaa maan kahtiajaon syvenemiseen. Siellä, missä ihmiset ovat köyhempiä, pienituloisempia, sairaampia ja vanhempia, maakuntaveron nousee enemmän kuin siellä, missä ihmiset ovat terveempiä ja paremmin ansaitsevia. Tämähän on totta, ja mikään tasausjärjestelmä ei voi tätä vaikutusta kokonaan poistaa, koska eihän se tasaus voi olla 100 prosenttia. Jos se olisi 100 prosenttia, niin eihän sillä maakuntaveron nostavalla syrjäisellä maakunnalla ole mitään insenttiiviä pyrkiä hillitsemään kustannusten kasvua, jos muiden maakuntien asukkaat kokonaan kustantavat tämän veron nousun. Eli maakuntaveron käyttöönotto johtaa väistämättä siihen, että maan eri osien, maan eri alueiden välinen ero kasvaa ja — jos halutaan käyttää ilmaisua — eriarvoisuus kasvaa. Kokoomus on koko Suomen puolue, ja me emme halua nähdä tällaista kehitystä, jossa siellä, missä nyt jo maksetaan kovempia kunnallisveroja, jatkossa maksettaisiin sen lisäksi kovempia maakuntaveroja.

Sitten, arvoisa puhemies, viimeinen asia. Edustaja Lindén viisasteli — anteeksi, edustaja Lindén, käyttämäni ilmaisu — täällä ensimmäisessä käsittelyssä ja kertoi edustaja Sarkomaalle perustellessaan sitä, että kyllä Helsinki voittaa, että jos Sarkomaalla on 1 000 euroa ja siihen tulee 200 lisää ja siitä otetaan 50 euroa pois, niin kyllä hänellä on käytössään enemmän rahaa kuin lähtötilanteessa. Ja vielä sanoitte, että lapsenlapsenne, joka on eka-luokkalainen mutta fiksu tyttö, osaisi tämän asian ratkaista. [Aki Lindén: Hyvin siteerattu!] Olen iloinen tästä fiksestä työstä ja olen varma, että isoisäkin on oikein fiksu. Nyt kysyn, edustaja Lindén: jos lapsenlapsenne haluaa aloittaa uuden harrastuksen, joka maksaa 100 euroa kuussa, ja jos te lupaatte sen kokonaan rahoittaa ja sitten tämän harrastuksen hinta nousee 200 euroa kuussa ja te nostatte kyllä tästä 100 eurosta mutta te nostatte vain 150 euroon, niin onkohan tämä teidän lapsenlapsenne, joka on fiksu tyttö, sitä mieltä, että iso-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

isä nyt meni ja leikkasi hänen saamaansa rahoitusta harrastukseensa? Minä olen vakuuttunut, että hän olisi sitä mieltä. — Kiitos. [Aki Lindén: Analogia ei ollut ihan kohdillaan!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Multala, olkaa hyvä.

17.00 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Nyt huomasin — hienoa — että valiokunnan puheenjohtaja Lohi on pyytänyt puheenvuoron. Ehkä kuulemme kohta, minkä vuoksi sosiaali- ja terveysvaliokunta on täysin sivuuttanut mietinnössään tämän perustuslakivaliokunnan esiin nostaman asian eli sen, että tätä toimeenpanon aikataulua ja tämän lain uudistuksen voimaantuloaikataulua on arvioitava ja niihin kiinnitettävä huomiota sosiaali- ja terveysvaliokunnassa.

Kuten edustaja Zyskowicz edellä juuri äsken uudelleen luki, niin jollei tämän aikataulun mahdollista haasteellisuutta käsitellä, niin ainakin on annettava riittävät perusteet sille, miksi sitä ei käsitellä, tai jos siinä ei ole haasteita, niin sekin olisi hyvä mainita, ja silloin ei varmaankaan ole perusteita sille, että sitä tarvitsisi käsitellä, mutta näinkään ei ole toimittu.

Eli voimaantulosta ja toimeenpanon aikataulusta ei tässä mietinnössä käytännössä sanota muuta kuin todetaan, millä tavalla tämä uudistus tulee voimaan ja mitkä ovat siirtymäajat ja niin edelleen. Kävin sen tässä vielä äsken huolellisesti läpi, jotta varmistuin tästä, ja näin todella on. Luotan edustaja Zyskowicziin, mutta ajattelin kuitenkin, että katson vielä varmuuden vuoksi, voiko todella olla näin, ja näin se on. Kuulemme varmasti edustaja Lohelta kohta tähän painavat perusteet.

Arvoisa puhemies! Tässä edellisessä puheenvuorossa edustaja Zyskowicz puhui myös paljon maakuntien tai hyvinvointialueiden rahoituksesta ja tulevasta rahoituksesta. Nythän meillä on tässä käsittelyssä uudistus, joka käytännössä perustuu valtionrahoitukseen täysimääräisesti, eli tämmöinen niin sanottu itsehallintoon perustuva oma rahoitus, joka voisi olla esimerkiksi verotukseen perustuva, puuttuu kokonaan. Nämä hyvinvointialueet ovatkin siis tämmöisiä ikään kuin ministeriön hallintoalamaisia. Kun täällä joku edustaja, olisiko ollut edustaja Kettunen, sanoi, että kun nyt kunnissa itketään, että rahat eivät riitä ja pitää korottaa veroja, niin jatkossa mennään sinne ministeriöön itkemään, että kun rahat eivät riitä, niin voisimmeko saada lisää rahoitusta, tai kun meidän pitää perustaa uusi terveyskeskus tai rakentaa uusi vanhustenhoivayksikkö, niin käytännössä näihin merkittäviin investointeihin tarvitaan ministeriön lupa. Arvoisa puhemies, tätä ei voi millään ilveellä kutsua ainakaan minun mielestäni itsehallinnoksi. Itsehallintoon kuuluu se, että jokainen alue voi myös oikeasti päättää rahoituksestaan ja vaikuttaa siihen.

No, mitä ongelmia sitten liittyy tähän valtionrahoituksen sijaan suunniteltavaan maakuntaveroon? No, ne ovat juuri ne ongelmat, mitä edustaja Zyskowicz edellä luetteli. Toimeenpantaessa tätä maakuntaveroa voidaan totta kai siinä yhteydessä varmistaa, että kenenkään verotus ei nouse, mutta kun mennään muutamia vuosia eteenpäin, niin siihen liittyvät aivan samat haasteet kuin nykyiseen kuntaveroonkin. Alueilla, joissa on paineita kustannusten nousulle, myös veronkorotuspaineet ovat suuremmat kuin alueilla, joissa näin ei ole. Se varmaan onkin syy, [Puhemies koputtaa] minkä vuoksi keskusta tätä vastustaa eikä ole myöskään halunnut tätä [Puhemies: Aika!] tässä yhteydessä arvioida.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

17.04 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa herra puhemies! Vahva huoli on kyllä siitä, mihin suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittäminen johtaa, mihin me mennään. Valtiokeskeisyys ei ole koskaan ollut ketterin tapa kehittää palveluita, ei ole ketterin tapa saada uutta teknologiaa ja uusia keinoja. Hyvin epäselväksi on jäänyt myös se, kuka siellä sosiaali- ja terveysministeriössä oikeasti sitten tekee ne päätökset. Se on kuvattu kovin ohuesti tässä lakiesityksessä, se jää tähän aika lailla niin kuin sika säkissä, jos tästä näin sanotaan. Samoin Helsingin osalta en nähnyt mietinnössä yhtään kohtaa, jossa kerrottaisiin, miten tämä parantaa esimerkiksi Helsingin terveystalvot. Eli tässä esityksessä on poikkeuksellisen paljon asioita ja kohtia, jotka oikeasti vaikeuttavat sosiaali- ja terveystalvot järjestämistä. Ja sehän on tullut esille tässä keskustelussa, että pohditaan, miten voitaisiin korjata näitä vikoja, joita tämä esitys tuo tullessaan, eli siinä mielessä se esitys, että tämä hylättäisiin, on todellakin perusteltu.

Mutta tosiaan, herra puhemies, olisimme toivoneet, että puhemiesneuvosto olisi tämän tärkeän asian arvioinut. En näe työjärjestyksessä mitään estettä sille, etteikö näin olisi voitu tehdä. On hyvä, että täällä vielä säädöksistä vastaavat juristit, asianomaiset virkamiehet, tämän katsovat. Mutta olemme näin graavin ja katastrofaalisen räikeän tilanteen edessä, että tässä on tullut esille, että ei tätä työjärjestyksestä ole huomioitu. Samaan aikaan meillä on asiantuntijakuulemiset, missä kunnissa sanotaan, että on mahdotonta tätä toimeenpanna. Emmekä me ole saaneet perusteluita siihen, miksi ei työjärjestyksestä noudatettu, miksi ei asianmukaisesti ole perusteltu, kun perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudelliset huomautukset on sivuutettu. Ja yhtä painava asia on myöskin se, miten te olette arvioineet, millä perusteilla te näette, että Länsi-Uusimaa on väärässä, että Espoo on kaupunkina väärässä, että Kuntaliitto on toimijana väärässä. Millä te perustellette sen, että nämä kunnat ja nämä uudet hyvinvointialueet kykenevät toimeenpanemaan tämän, kun ne asiantuntijat, jotka ovat pitkään työtä tehneet, maan parhaimmat asiantuntijat, toisin sanovat? Toivon, että nyt vastaatte, miksi työjärjestyksestä poiketen on toimittu, miksi on sivuutettu tämä perustuslakivaliokunnan painava huomautus ja mitkä ovat ne perustelut, joilla te katsoitte, että tätä ei tarvitse uudelleen arvioida, ja ennen kaikkea, mikä on perustelu sille, että te uskotte, että esimerkiksi Länsi-Uusimaa ehtii tämän toimeenpanna. Mitään näistä ei voi tästä mietinnöstä lukea, ja mielestäni se on räikeä puute. Ja kyllä tässä tilanteessa vetoan vielä puhemieheen, voisiko puhemiesneuvosto tämän vielä arvioida. Se olisi tärkeää, ettei kirjoja ja kansia lyödä täällä kiinni ilman, että tämäntyyppinen asia [Puhemies koputtaa] on käyty läpi. Ainakin toivon, [Puhemies: Aika!] että täällä valiokunnan jäsenet vastaisivat tähän vakavaan kysymykseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

17.07 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Olen tässä kuunnellut kymmeniä puheenvuoroja, jotka ovat koskettaneet tämän valiokunnan mietinnön sisältöä. Olemme kuitenkin nyt toisessa käsittelyssä, ja täällä on varmasti mukana niinkin pitkään eduskunnassa toimineita kansanedustajia, että heidän ainakin pitäisi tietää, miten tämä menettely menee. Viime keskiviikkona keskustelimme tästä sisällöstä — myös siitä, puuttuuko sieltä kenties jonkun mielestä joku kappale jostakin aiheesta — ja viime perjantaina hyväksyttiin tämä sisältö. Se on siis eduskunnassa hyväksytty ensimmäisessä käsittelyssä. Nyt olemme toisessa käsittelyssä, jossa voidaan päättää vain lakiehdotuksen hyväksymisestä ja hylkäämisestä. [Sari Sarkomaa: Sitten se pitää hylätä kokonaan!] Emme siis käsittele nyt enää tätä

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

sisältöä, sen muuttamista, koska se on hyväksytty jo täällä eduskunnassa selvin numeroin. Ja sen takia en halua lähteä tähän keskusteluun, koska ymmärrän myös, että [Ben Zyskowitz: Hyvä syy!] sen tarkoitus ei varmasti ole niinkään, koska ollaan näin myöhässäkin, puuttua sisältöön vaan ehkä provosoida nyt käyttämään tämä puheenvuoro.

Haluan korostaa, että itse ajattelen niin kuitenkin, että kun ollaan nyt historiallisen uudistuksen kynnyksellä [Sari Sarkomaa: Voisitteko vastata kysymykseen?] — tämä mietintökään ei ole varmasti täydellinen eikä ole tämä uudistus, siihen tarvitaan varmasti korjauksiakin, ja sitä pitää katsoa — niin olisi hyvä, jos kykenisimme kaikki katsomaan tätä isoa kuvaa, sitä kokonaisuutta, mitä ollaan tekemässä. Uskon, että kun näitä puheenvuoroja luetaan sitten myöhemmin, kymmenien vuosien päästä, niitä katsotaan samalla ajattelulla kuin katsottiin aikoinaan, kun tehtiin peruskoulu-uudistusta: kykenikö Suomi tekemään tämän uudistuksen, viemään sen maaliin, vihdoin ja viimein päättämään uudistuksesta ja ottamaan ison askeleen eteenpäin? Ei siellä katsota sitä, olikohan siellä joku sana tai joku yksittäinen yksityiskohta juuri oikein vai väärin, otettiinkö ehkä riittävässä määrin huomioon joku asiantuntijalausunto vai ei, vaan kyllä siinä katsotaan sitä isoa kokonaisuutta: kykenikö Suomi toteuttamaan sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen, jolla turvataan yhdenvertaiset palvelut kaikille suomalaisille ja josta lähti taas uusi kehitys, jossa meidän haasteisiin pystyttiin vastaamaan tämän rakenteellisen uudistuksen kautta?

Itse suhtaudun tähän tällä vakavuudella, en sillä, että täällä pitäisi pikkunäppärästi viikko myöhässä — ei nyt ihan viikkoa, mutta monta päivää myöhässä — lähteä nyt sitten puimaan jotain asiaa, josta ei olla enää päättämässäkään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowitz.

17.10 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa herra puhemies! Olin iloinen, kun huomasin, että sosiaali- ja terveystalouden valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Lohi oli pyytänyt puheenvuoron sen jälkeen, kun häneltä oli tivattu kymmenen kertaa vastausta. Olen äärimmäisen pettynyt hänen puheenvuoroonsa.

Hän kyllä opetti meille sinänsä oikein, että toisesta käsittelystä ei voi lähettää takaisin valiokuntaan, kuten itsekin jouduin edellä toteamaan, mutta vastasiko hän siihen, miksi vastoin voimassa olevaa säännöstöä sosiaali- ja terveystalouden valiokunta sivuutti perustuslakivaliokunnan lausunnon? Vastasiko? Kuulitteko hänen sanovan jotain perusteita sille? No, minä en kuullut, ellei sitten tulkita, että valiokuntapuheenjohtaja Lohen mielestä tämä iso kuva, jota termiä hän käytti, on niin iso kuva, ettei lainsäädännöstä ja eduskunnan hyväksytyistä menettelytavoista ja voimassa olevista säädöksistä tarvitse sotea säätäessä välittää — on niin tärkeä ja niin iso kuva ja niin iso uudistus, että aita saa kaatua, jos on kaatuakseen, vaikka vastoin säädöksiä.

Toinen argumentti, joka voitaisiin tulkita vastaukseksi tivattuihin vastauksiin, oli se, että ei tässä voida ruveta tihrustamaan, onko joku sana kohdallaan. Minua on syytetty siitä, että väheksyisin perustuslakivaliokunnan lausuntoja. En väheksy, vaikka olen monta kertaa ollut eri mieltä valiokunnan näkemyksestä, kuten tänäänkin kerroin siitä, mitä viime vaalikaudella tapahtui. Mutta en tiedä väheksyneeni koskaan eduskunnan perustuslakivaliokunnan toiselle valiokunnalle antamaa lausuntoa siinä määrin, että olisin sanonut, että no tämä on joku sana, joka löytyy tästä perustuslakivaliokunnan lausunnosta, ei siitä tarvitse välittää. [Markus Lohen välihuuto] Näin mielestäni edustaja Lohi nyt sanoi, jos tulkitsin häntä oikein. Jos tulkitsin häntä väärin, niin odotan, että edustaja Lohi kertoo, mikä on sitten se

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

peruste, että he vastoin säännöksiä sivuuttivat perustuslakivaliokunnan lausunnon. Ja sanon vielä, että kyse ei ole yhdestä sanasta, joka olisi, miten sanoisi, puolihuolimattomasti tullut perustuslakivaliokunnan lausuntoon vaan kyse on asiakokonaisuudesta. Tämä voimaanpanon aikataulu on liian tiukka, kuten me kaikki tiedämme. Tietojärjestelmät eivät ole valmiita kaikkialla maassa, ja muitakin ongelmia tässä aikataulussa on. Ei ole kyse sanasta, vaan perustuslakivaliokunta totesi, että tämä on ongelma, ja ajatteli varmaan, että potilasturvallisuuden kannalta se voi olla ongelma. Tämän sosiaali- ja terveysvaliokunta sivuutti, ei mitään yksittäistä sanaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

17.13 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Kyllä täytyy itsekkin sanoa, että puheenjohtaja Lohen puheenvuoro oli kovin väheksyvä tätä asian suuruutta kohtaan. Tässä ei ole kyse vain Uudenmaan tilanteesta, jos semmoinen väärä käsitys on esimerkiksi tullut, että tässä nyt vain Uusimaa huutaisi. Tämän toimeenpanon aikataulun ongelmat ovat tulleet monissa asiantuntijalausunnoissa esille. Muun muassa Turun muutosjohtaja Antti Parpo sanoo, että väestöltään isommilla alueilla sotien järjestämisvastuut ovat tässä yhä hajanaiset ja haasteet uudistuksen toimeenpanossa ovat merkittävät ja Varsinais-Suomessakaan ei ole mahdollista päästä tähän aikatauluun. Siellä ehdotetaan sitä vuotta 2024, mikä on monissa muissakin lausunnoissa nostettu esille. [Aki Lindén: Eiköhän me hoideta se!] Teimme kokouksessa myös pykälämuutosesityksen tästä toimeenpanon aikataulusta ja esitimme sitä vuotta 2024, niin että kyllä tämä asia oli esillä jo viime viikolla.

Täällä on asioita, joita on nostettu esille, on ensinnäkin henkilöstömuutosjohtaminen. Muutos vaatii riittävää henkilöstöä itse muutokseen, puhumattakaan sitten itse työstä, ja organisaatiomuutokset aina vievät myös henkilökunnan voimavaroja. Yleishallinto, taloushallinnon valmistelu, hankintapalvelut, sopimuksien valmistelu, tilapalvelujen ja henkilöstöpalvelujen osalta muutoksia, tutkimus- ja kehittämisspalvelut, viestintä- ja markkinointipalvelut, tieto- ja arkistopalvelut, varautuminen, sopimusten siirrot, irtaimiston ja omaisuuden siirrot, ict-järjestelmät, tuotannon varmistaminen — täällä on lukematon määrä näitä asioita, joita on nostettu esille ja joita tämä muutos koskettaa ja joita tällä aikataululla on erittäin vaikea toteuttaa. Eli palvelujen järjestämisvastuun siirrossa aikatauluriski on ilmeinen. Ja jotta tämä uudistus voitaisiin turvata, niin tämä pitäisi olla silloin vuoden 2024 alussa. Tämä tulee siis Varsinais-Suomesta, mutta tämä sama tarve on tullut Oulusta, on tullut Uudeltamaalta ja Tampereelta myös. Kaikilta niiltä, joilta pyydettiin lausuntoa tästä toimeenpanosta, tämä sama viesti on tullut, niin että ei tätä voi laittaa köykäisellä. Nämä ovat isoja kaupunkeja, ja jos he sanovat, että he eivät kykene tähän, [Puhemies ko-puttaa] niin ollaanko tässä viemässä Suomea kaokseen?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Multala, olkaa hyvä.

17.16 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Minäkin olin ilahtunut, kun näin, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Markus Lohi oli pyytännyt puheenvuoron, ja ajattelin, että siinä ehkä tulisi hieman semmoista analyysia, miksi tämä uudistuksen aikataulun arviointi ei ollut aiheellista tässä mietinnössä, mutta olin hyvin pettynyt, kun kuulin vastauksen. Tiedän edustaja Lohen tarkaksi mieheksi ja olen aivan vakuuttunut siitä, että jos tämä olisi tullut esiin ykköskäsittelyssä, niin tähän olisi varmaan joku järkevä vastaus saa-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

tu. Tämä ei ole mitään pikkunäppärää tai jotakin ikään kuin vähäpätöistä asiaa. Tässä on kyse siitä, miten lähihistorian suurin hallintouudistus tässä maassa pannaan toimeen ja onko se ylipäätään mahdollista. Kun tällainen arviointi perustuslakivaliokunnan selkeästä tahtotilasta huolimatta jätetään täysin tekemättä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä, vaikka kuinka eduskunta on hyväksynyt sen mietinnön sisällön, niin onhan se nyt aika erikoista.

Arvoisa puhemies! Todella toivon, että nämä uhkakuvat, jotka täällä moneen kertaan olemme todenneet ja joita monilta alueilta on meille kerrottu, eivät toteudu. Ja todella toivon, että te hallituspuolueiden edustajat, jos ja kun näitä ongelmia alkaa tulla, olette valmiita siinä tapauksessa arvioimaan uudelleen tämän uudistuksen toimeenpanon aikataulun ja mahdollisesti antamaan pidemmän siirtymäajan niille alueille, jotka sitä tarvitsevat, sillä varmasti kukaan meistä ei halua, että kenenkään potilasturvallisuus vaarantuu tai palveluiden saatavuus erityisen paljon heikkenee.

Arvoisa puhemies! Tiedän, kun olemme esimerkiksi Vantaalla ottaneet käyttöön potilas- ja asiakastietojärjestelmä Apotin, että sen käyttöönotto ei ollut mikään pikku juttu. Siinä meni yli vuosi, ja vieläkin voidaan todeta, että siinä on erittäin paljon haasteita, joita jatkuvasti pyritään ratkaisemaan. Nyt kun ajatellaan, kuinka kiireellisellä aikataululla tätä uudistusta ollaan viemässä läpi, ja tiedämme, että monissa maakunnissa nimenomaisesti nämä ict-järjestelmät vaativat käyttöönottoa, mahdollisesti kokonaan uutta hankintaa ja niin edelleen, tässä tulee erittäin suuria aikatauluhaasteita, ja sen olemme saaneet kuulla julkisuudesta, ja kuten edustaja Laiho totesi, myös sosiaali- ja terveysvaliokunta on tästä asiantuntijoita kuullut. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, olen edelleen hieman järkyttynyt tästä jopa ylimielisestä lausumasta, kun edustaja Lohi totesi, että sieltä vain sanaan puututaan. Tässä ei ole kyse yhdestä sanasta vaan jättimäisen hallintouudistuksen toimeenpanon aikataulusta.

Arvoisa puhemies! Kuitenkin uskon ja luotan, että jokainen edustaja tässä salissa haluaa, että meillä Suomessa kaikilla on mahdollisuus saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita myös tulevaisuudessa, ja siksi uskon ja luotan, että myös tämän uudistuksen toimeenpanoa ollaan valmiita arvioimaan, jos ongelmia tulee.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

17.19 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa herra puhemies! Todellakin aloin olla jo todella huolissani siitä, kun ei vastausta saatu. En muista kansanedustaja-aikanani tämäntyyppistä keskustelua, herra puhemies, että tehdään näin isoa uudistusta eikä oppositio eikä istuntosali saa vastausta. Ei ole oppositiota eikä hallitusta siinä kysymyksessä, kun me kaikki yhdessä haluamme, että suomalaiset saavat hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut. Ja ilahduin todella ja helpotuinkin, kun näin, että puheenjohtaja Lohi pyysi puheenvuoron, mutta täytyy sanoa, että tuo puheenvuoron sisältö oli sellainen, että olisin toivonut, etten tässä salissa sitä kuule.

Me tiedämme, että tämä on kakkoskäsittely, me tiedämme eduskunnan työjärjestyksen, ja juuri niin, että me nostamme teille esille, mikä on eduskunnan työjärjestys, millä tavalla olemme yhdessä sopineet, sitoutuneet siihen ja mitkä ovat säädökset siitä, millä tavalla perustuslakivaliokunnan huomioit käsitellään. Te olette jättäneet sen eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ilman huomioita. Kokoomuksen ryhmä ja oppositio ovat nostaneet vakavaa huolta tästä toimeenpanokysymyksestä, samoin koko Suomesta on tullut vahvaa

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

palautetta, ja te olette tämän sivuuttaneet. Ja hallituspuolueiden edustajat, vaikka me olemme kakkoskäsittelyssä, se ei estä teitä vastaamasta tähän kysymykseen. Me emme voi enää lähettää tätä takaisin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, me emme halua jarruttaa; me haluamme mahdollisimman hyvän sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen, ja, arvoisa puhemies, toivon nyt, että te vastaatte. En itse ainakaan voi kirjan kansia laittaa tässä uudistuksessa kiinni, ennen kuin kuulen sen. Haluan kuulla, miten te perustelette sen, että te ette käsitelleet tätä asiaa, te hyväksyitte tämän toimeenpanoaikataulun, vaikka Kuntaliitto ja useat kunnat ovat siitä huolissaan. Täytyyhän teillä olla joku perustelu, jolla te perustelette sen, että te uskotte, että se onnistuu. Tässä on kysymys ihmisten hengistä, ihmisten terveydestä, potilasturvallisuudesta, meidän koko sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä, koko Suomesta, suomalaisten terveydestä ja hengestä. Toivon, että te vastaatte tähän kysymykseen. Mielestäni se on aivan välttämätöntä. Ja kun katson näitä uudistuksia, joita aikaisemmin on käsitelty, niin kyllä me aina olemme valiokunnassa perustuslakivaliokunnan huomiot käsitelleet.

Ja ihan lopuksi sanon sen, että pidin aika kovana sanontana, kun HUSin diagnostiikka-johtaja Lasse Lehtonen sanoi, että näyttää siltä, että eduskunnassa aikataulu on tärkeämpi kuin sisältö — aika kovana hän sanoi sen. Itse vähän mietin, että nyt tuli vähän överiksi sanottua, mutta täytyy sanoa, että näin on käynyt. Aikataulu oli tärkeämpi kuin sisältö, kun ei tähänkään vastata. Olen todella huolissani nyt ja toivon todella, että puheenjohtaja Lohi tai joku edustaja vastaa täällä, millä te perustelette, että te uskotte sen, että tämä toimeenpano-aika todellakin riittää. Ja vetoan teihin, että olette valmiita [Puhemies koputtaa] sitten arvioimaan tätä, ettei meidän sosiaali- ja terveydenhuolto [Puhemies: Kiitoksia!] ajaudu kaokseen, herra puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Anneli Kiljunen, olkaa hyvä.

17.22 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Näitten uhkakuvien sijaan minulla on henkilökohtaisesti vahva usko tulevaisuuteen siitä, että kansalaiset saavat tulevaisuudessa sosiaali- ja terveyspalvelut entistä paremmin. Tämä uudistus mahdollistaa sen, että me pystymme kokonaisvaltaisesti kehittämään sosiaali- ja terveyspalveluita.

Tämä on hallintouudistus, kuten täällä on todettu monesti, ja minun mielestäni tämän uudistuksen yksi keskeinen merkitys on se, että kullekin hyvinvointialueelle kootaan kaikki alueen sosiaali- ja terveyspalvelut perustasolta erikoissairaanhoidon ja pääasiallisena tuottajana toimii julkinen sektori. Mutta on tärkeätä huomioida se, että me tarvitsemme yksityisiä palveluntuottajia. Esimerkiksi Etelä-Karjalassa, Eksotessa, meillä on noin 700 palveluntuottajaa, joitten kanssa on tehty erilaisia sopimuksia. Me emme pärjäisi ilman heitä. He ovat äärettömän tärkeitä tekijöitä, toimijoita, mukana tässä isossa uudistuksessa.

Tässä hallintouudistuksessa on tärkeää huomioida myös se, että kun nämä kaikki kootaan yhteen, niin me pystymme kokonaisvaltaisesti kehittämään palveluita. Ja tällä hetkellä voin todeta jo kokemuksesta sen, että me olemme voineet hallintorajoja purkaa organisaation sisällä, myös byrokratiaa purkaa siellä sisällä, voidaan kehittää palveluprosesseja, voidaan yksinkertaistaa, sujuvoittaa palveluprosesseja ja sitä kautta voidaan tuoda asiakkaille entistä vaikuttavampia ja tehokkaampia palvelukokonaisuuksia. Palveluiden saatavuus tulee tätä kautta paranemaan ja palvelut voidaan toteuttaa nopeammin. Ne ovat vaikuttavampia ja kustannustehokkaampia. Ja me voimme vapauttaa resursseja sinne, minne niitä aidosti tarvitaan. Se tarkoittaa sitä palveluiden sisällä, mutta se tarkoittaa sitä myös

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

alueellisesti. Elikkä palveluita voidaan hyvinvointialueella kohdentaa sille alueelle, millä niitä todellisuudessa tarvitaan.

Ja nyt, kun vielä on annettu ministeriön toimesta hyvinvointialueille kehittämistä rahaa näitten sisältöjen kehittämiseen — kun täällä on kannettu huolta muun muassa aikataulusta — kaikki alueet ovat jo lähteneet kehittämään omaa toimintaansa kullakin alueella, että nämä palveluprosessit aidosti pystytään toteuttamaan. VATE, väliaikaishallinto, on varmasti kullakin alueella jo käynnistynyt epävirallisesti, ja nyt kun tämä lainsäädäntö saadaan voimaan, niin heinäkuun alusta ne aloittavat toimintansa virallisesti, ja siitä alkaa sitten tämä prosessi, jota me olemme vuosia odottaneet.

Minulle tämä päivä on historiallinen, ja uskon vahvasti, että me tulemme yhdessä onnistumaan tässä kokonaisuudistuksessa. [Puhemies koputtaa] Ja siinä me tarvitsemme [Puhemies: Kiitos!] kaikkia toimijoita, jotka ovat sosiaali- ja terveystalouden [Puhemies: Aika!] parissa työskentelemässä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

17.25 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! Pitkään harkittuani päätin itsekkin pyytää tähän puheenvuoron. Edustajakollega Anneli Kiljunen käytti edellä erittäin hienon puheenvuoron.

Haluaisin itse todeta, että totta kai tämä on suuri ponnistus, sanoin sen tuolta puhujakorokkeelta jo pari tuntia sitten. Mutta minä luotan meidän erinomaiseen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön ja heidän erinomaisiin johtajiinsa. Tiedän kokemuksesta, että he pystyvät tähän. Katsokaa esimerkiksi HUSin perustamisen historiaa: Muodostettiin suurempi kuntayhtymä kuin mitä mikään tuleva sote-alue tai hyvinvointialue tulee olemaan. Se tehtiin varsin nopeassa aikataulussa, totta kai sitä jatkokehittämistä on tapahtunut sitten ne seuraavat 20 vuotta. Eivät nämä mahdottomia prosesseja ole.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri muodostettiin aikanaan yhdistämällä 14 eri kuntainliittoa, joilla oli hyvin erilaiset toimintakulttuurit. Suomessa on tällä hetkellä kahdeksan sote-alueita jo olemassa. Niillä tämä on tietenkin helpompi prosessi. Vaasa on jo hyvin lähellä käynnistymistä, olisi varmaan muodostanut oman sote-alueensa vapaaehtoiselta pohjalta. Pirkanmaalla on koko ajan hoputettu tätä uudistusta, siellä oltiin ehkä kaikkein valmiimpia näistä isoista alueista. Pohjois-Pohjanmaa on ollut varsin pitkällä. Helsingissä ei joudu samanlaisen uudistuksen kohteeksi kuin muut. Vantaa plus Kerava on kahden kunnan, yhden suuren ja yhden keskisuuren, yhteistyön luomista.

Myönnän, että ehkä kovimmat haasteet tulevat olemaan Länsi-Uudellamaalla ja kotimaakunnassani Varsinais-Suomessa. En mene sanomaan Länsi-Uudestamaasta mitään. Tiedän, että siellä on päteviä johtajia, muun muassa täällä jo nimeltä mainittuja henkilöitä, ja tiedän, että kun he tarttuvat toimeen, niin varmasti jälkeä syntyy. Varsinais-Suomessa, kuten myös puhujakorokkeelta jo sanoin, tämä asia tulee olemaan aivan keskeinen asia, kun puolueet sopivat esimerkiksi Turun kaupungissa pormestariohjelmasta: se, että me teemme hallitun siirron, eli se muodollinen termi tässä tietenkin on liikkeenluovutus, ja teemme mahdollisimman hyvin toimivan järjestelmän. Haaste on iso, mutta se tulee onnistumaan, kiitos ennen kaikkea meidän erittäin pätevien johtajiemme ja henkilöstön siellä kentällä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Zyskowitz.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

17.28 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa herra puhemies! Haluan sanoa, että minäkin luotan suomalaisiin viranomaisiin ja myös luottamushenkilöihin siellä maakunnissa. Olen täysin vakuuttunut siitä, että he tekevät parhaansa, jotta nyt säädettävästä isosta uudistuksesta tulee sellainen, joka täyttää mahdollisimman hyvin niitä tavoitteita, joita sille on asetettu. [Tuomas Kettusen välihuuto]

Tästä aikataulusta en sano enää muuta kuin sen, että viime vaalikaudella tämä aikataulu ja siihen liittyvät epävarmuudet olivat oikein perustuslakikysymys. Se uhkasi 19 §:n 3 momentin mukaisia riittäviä sosiaali- ja terveystalvetauksia, se uhkasi 6 §:n mukaista yhdenvertaisuutta, ja se uhkasi 22 §:n mukaista valtiovalan velvollisuutta ylläpitää perusoikeuksia. Siis se oli perustuslakikysymys, se oli ponnaan takana. No, itsehän olen sitä mieltä, että — en tiedä, uskallanko käyttää sitä sanaa — oli lähes naurettavaa, että tästäkin asiasta tehtiin yhdenvertaisuus- yms. kysymys viime vaalikauden perustuslakivaliokunnassa. Olen kertonut oman tulkintani siitä, mistä syystä viime vaalikauden perustuslakivaliokunnan kannat olivat niin äärimmäisen ylikireitä kuin olivat.

Mitä sitten tulee täällä käytettyihin puheenvuoroihin, niin minusta edustaja Anneli Kiljunen toi hyvin esiin kaikkea sitä hyvää, mitä on voitu nykyiseen puitteissa tehdä: rajapintoja purkaa, byrokratiaa purkaa, hoitoa sujuvoittaa, palveluja parantaa. Oma ajatukseksi ja meidän ryhmämme ajatus onkin se, että tämä integraatio on todella tärkeää sekä vertikaalisesti että horisontaalisesti, mutta siitä, tarvitaanko näitä maakuntia, tai nyt tässä tapauksessa hyvinvointialueita, tarvitaanko vaaleja, tarvitaanko poliittikkotoimielimiä, sinne poliittisia erityisavustajia — tuskin valtiosihteerit — tarvitaanko uutta maakuntaveroa ja niin edelleen, olemme eri mieltä.

Ja aivan lopuksi, kun tässä korostettiin tätä isoa kuvaa ja edustaja Kiljunen sanoi, että yksityistä tarvitaan, niin sosiaali- ja terveysvaliokunnalla on ollut niin kova hoppu, että itse en ole saanut seuraavaan kysymykseen vastausta, vaikka olen yrittänyt — enkä nyt viritä tästä keskustelua, jos ei haluta: Kun lain mukaan hyvinvointialueella pitää olla riittävä oma tuotanto esimerkiksi sosiaalihuollossa ja eri sektoreilla, niin miten tulkitaan, jos hyvinvointialueen asumispalveluissa on riittävä oma tuotanto esimerkiksi vanhusten asumispalveluissa? Pitääkö sillä sen lisäksi olla riittävä oma tuotanto esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien tai päihdekuntoutujien asumispalveluissa, jotka tänä päivänä on monasti ulkoistettu kolmannelle sektorille, [Puhemies koputtaa] tai esimerkiksi vammaisten asumispalveluissa, jotka esimerkiksi kehitysvammaisten osalta [Puhemies: Kiitoksia!] monessa paikassa hoitaa Rinnekoti-Säätiö? Edustaja Kiljunen, olette tämän puolen [Puhemies: Kiitoksia!] ammattilainen: kertokaa, mikä tässä on oikea tulkinta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

17.31 **Mia Laiho kok:** Kiitos puheenjohtaja! Liittyen tähän toimeenpanoon vielä: Nythän pitää muistaa, että Suomessa on ollut korona-aika ja eiväthän nämä valmistelevat toimielimet, mihin edustaja Kiljunenkin täällä viittasi, ole vain voineet toimia sillä tavalla kuin ajateltiin, että he toimivat, koska nämä johtajat ovat joutuneet olemaan tässä koronan hoidossa, suunnittelemaan rokotuksia ja suunnittelemaan asiakkaiden sijoittumista siellä sairaaloissa ja siihen liittyviä asioita, jäljityksiä ja kaikkia muita. Tämä on niille johtajille tietenkin haasteellista mutta kyllä tämä on sille henkilöstöllekin, joka on venynyt ja vanunut siellä yli vuoden ajan. Lomat ovat paukkuneet, ja sitten tulee seuraava iso organisaatiomuutos perään. Ei ole kyse, edustaja Lindén, hyvistä johtajista pelkästään. Tämä koskettaa

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

koko sitä sote-kenttää, sote-sektoria ja henkilöstöä, ja meidän pitää varmistaa [Aki Lindén: Niin sanoinkin!] myöskin se, että he pysyvät siellä eivätkä lähde muihin tehtäviin, kun näkevät, että muutosta muutoksen perään tapahtuu. Hallittu muutos on varmaan kaikkien etu tässä asiassa.

Kun me ollaan tässä toisessa käsittelyssä ja tässä on noussut esiin, että tätä perustuslaki-valiokunnan esille nostamaa huolta ei ole huomioitu sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, ja pykälätkin on jo hyväksytyt, niin olemme tehneet kuitenkin lausumaehdotuksen, joka kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo välittömästi eduskuntaan lakiesityksen, jossa uudistuksen kokonaisuakataulu arvioidaan uudelleen siten, että se turvaa muutosten hallitun suunnittelun ja toteuttamisen alueiden erilaiset lähtötilanteet huomioiden.” Ja, arvoisat hallituspuolueiden edustajat, jos halutaan tehdä yhteistyötä — ja tämä on tieteenkin sellainen asia, että me kaikki halutaan hyvät terveyspalvelut, laadukkaat terveyspalvelut koko väestölle — niin tässä olisi se kohta myöskin, mihin voitaisiin tarttua koko eduskunnan voimin ja äänestää tämän lausuman puolesta, jolloin tämä toimeenpanoakataulu arvioitaisiin vielä erikseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Valiokunnan puheenjohtaja Lohi, olkaa hyvä.

17.34 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Haluan tähän loppuun käyttää vielä puheenvuoron, jossa totean, että tarkoitukseni ei ole ollut olla ylimielinen vaan todeta ennen muuta se, että tämäkään eduskunnan jo sisällöltään hyväksymä mietintö ei varmasti ole täydellinen, ja jos jälkikäteen arvioisi, niin varmaan sinne olisi voitu lisätä arviointia laajemminkin.

Haluan kuitenkin kiittää kaikkia sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä kovasta työstä ja rakentavasta yhteistyöstä siellä valiokunnassa. Se on vienyt paljon aikaa, asioista on oltu varmasti eri mieltäkin, mutta olemme hyvin kyenneet kuitenkin yhdessä työskentelemään ja nyt olemme tässä, voi sanoa, historiallisessa pisteessä. Kiitos siitä kaikille valiokunnan jäsenille, ja kiitos tästä keskustelusta.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vanhusasiavaltuutetusta

Hallituksen esitys HE 82/2021 vp
Valiokunnan mietintö StVM 15/2021 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Avaan keskustelun. Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.35 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Tämän esityksen mukaan perustaisimme Suomeen vanhusasiavaltuutetun tehtävänkuvan. Vanhusasiavaltuutetun tehtävä on

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

seurata ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista sekä lainsäädäntöä ja päätöksentekoa ja arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin.

Tämä asia on ollut erittäin tärkeä myös itselleni. Olen vuodesta 2011 lähtien asiaa ajanut niin Espoossa kaupunginvaltuutettuna kuin myös täällä eduskunnassa kansanedustajana, ja olen monin toimenpiteillä ja erilaisin kirjallisin kysymyksin kysynyt, voimmeko Suomeen perustaa tällaisen toimenkuvan, ja nostanut esille myös yksityisen palvelutuotannon ja -sektorin ja sen tärkeyden, että seurataan sekä julkista että yksityistä palvelutuotantoa — erittäin tärkeä asia.

Olen valmistellut lausuman. Eli perussuomalaisen eduskuntaryhmän lausuma kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi vanhusasiavaltuutetun toiminnan vaikuttavuutta sekä resurssien ja toimivaltuuksien riittävyttä, ja mikäli arvioidaan, että vastaavanlaiselle viranomaiselle olisi tarvetta myös vammaisten oikeuksien toteutumisen kannalta, se ryhtyy toimenpiteisiin vammaisvaltuutetun viran perustamiseksi Oikeusasiamiehen kanslian yhteyteen.” Ja tausta tässä lausumassa on se, että meidän perussuomalaisten eduskuntaryhmä on aikaisempinakin eduskuntakausina nostanut esille myös vammaisasiamiehen roolin tärkeyden ja sen, että yhdenvertaisesti voimme pitää huolta siitä, että kaikkien heidän, jotka eivät välttämättä itse pysty omia asioitaan niin pontevasti ajamaan, ääni kuuluu — ja juurikin sen takia tämä lausuma.

Toivon, että vanhusasiavaltuutetun toimenkuvasta tulee topakka, reipas ja rapsakka ja vanhusasiavaltuutettu tarttuu oikeasti niihin epäkohtiin, joita vanhustenhoitoon edelleen Suomessa liittyy. Kyseessä ei ole se, etteivätkö henkilöstö ja toimijat haluaisi tehdä työtänsä täysillä ja parhain voimin, kyseessä on usein se, että hoitoalalla on niin kiire ja niin paljon hoidettavia, myös hyvin raskaasti hoidettavia, että hoitajien aika ei tahdo riittää tähän toimintaan. Erityisesti se korostuu yöaikana, jolloin monesti hoitajia on vain yksi paikalla ja kuitenkin hoidettavia ja avustettavia on hyvin paljon. Nämä sanat sanon puhtaasti sydämestäni. 15 vuotta yötyötä ikääntyneiden ja ikääntyneiden kehitysvammaisten parissa on näyttänyt sen, että kyllä myös yöaikaisia asioita pitää tuoda päivänvaloon. Tämän takia pidän erittäin tärkeänä tätä esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edutaja Juuso, olkaa hyvä.

17.38 **Kaisa Juuso ps:** Arvoisa puhemies! Meillä on tässä yhteiskunnassa varmasti monia ryhmiä, joilla ei ole omaa edunvalvojaa. Vanhukset ovat heistä yksi ryhmä ja erityisesti muistisairaavat vanhukset.

Tätä vanhusasiavaltuutetun virkaa on odotettu pitkään. Nyt se on vihdoinkin tullut, ja perussuomalaiset iloitsevat siitä.

Kannatan edustaja Juvosen esittämää lausumaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Multala, olkaa hyvä.

17.39 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Tämä on tärkeä esitys. Vanhusasiavaltuutetua on odotettu, ja kokoomus kannattaa vanhusasiavaltuutetun viran perustamista ja tehtävän perustamista, mutta toivomme, että tulevilla vanhusasiavaltuutetuilla olisi myös valta puuttua epäkohtiin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että vanhusasiavaltuutettu sijaitsisi oikeusministeriön hallinnonalalla Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston yhteydessä. Kyseessä olisi ikään-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

tyneiden oikeuksia edistäviä ja valvovia viranomaisia ja muita toimijoita täydentävä viranomainen. Vanhusasiavaltuutettu ei siis suorittaisi jälkikäteistä yksittäistapauksellista valvontaa eikä käsitteisi kanteluita.

Mielestämme järkevämpää olisi sijoittaa vanhusasiavaltuutettu Oikeusasiamiehen kanslian yhteyteen. Valtuutetun ja oikeusasiamiehen työ vanhusten oikeuksien edistämiseksi olisi toisiaan täydentävää. Valtuutettu voisi puuttua epäkohtiin ja tuoda niitä oikeusasiamiehen tietoon, jolloin oikeusasiamies voisi harkintansa mukaan ja toimivaltansa puitteissa ottaa niihin kantaa. Sijoittaminen mahdollistaisi Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian sekä Ihmisoikeuskeskuksen ikääntyneiden oikeuksia koskevan asiantuntemuksen ja ikääntyneiden oikeuksien valvontaan ja edistämiseen kohdennettujen resurssien maksimaalisen hyödyntämisen ja tukisi vanhusasiavaltuutetun yhteistyötä näiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö olisi luontevaa, sillä oikeusasiamiehelle kuuluu nykyään myös vanhus-tenhuollon valvonta.

Ikääntyvä kansa tarvitsee vahvan toimivallan omaavan vanhusasiavaltuutetun. Jotta ikäihmisten oikeusturva toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla, vanhusasiavaltuutetulla pitää olla myös toimivaltaa puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin.

Arvoisa puhemies! Esitänkin vastalauseemme mukaisen lausumaehdotuksen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi valmistelun eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 197/2002 uudistamiseksi ja ryhtyy myös muihin tarvittaviin toimenpiteisiin vanhusasiavaltuutetun toimiston perustamiseksi Oikeusasiamiehen kanslian yhteyteen.”

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laiho poissa. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

17.41 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa herra puhemies! Kannatan edustaja Multalan tekemiä lausumaesityksiä.

Haluamme, että tämä vakava virhe korjataan, eli me emme halua jättää vanhusasiavaltuutettua ilman toimivaltaa puuttua räikeisiin epäkohtiin. Kannatamme vanhusasiavaltuutetun tehtävän perustamista, mutta haluamme myös huolehtia, että valtuutetulla on valta puuttua epäkohtiin. Tätä toimivaltaahan tässä lakiesityksessä ei vanhusasiavaltuutetulle ole luotu, ja se on vahva puute. Olisimme halunneet jo eduskuntakäsittelyssä korjata nämä puutteet, mutta esityksemme ei saanut enemmistön kannatusta, ja se oli todella vakava virhe. Mielestämme ne epäkohdat, joita vanhusten palveluissa on, vaativat vahvempaa puuttumista.

Vanhustenhuollossa hoitohenkilöstö tekee hyvää työtä. Tiedän sen itsekin, kun olen opintoni lääketieteellisessä tiedekunnassa rahoittanut sillä, että tein vanhustenhuollossa sairaanhoitajana yövuoroa, ja seuraan läheisiäni ja saan kansanedustajana paljon palautetta. Hyvää työtä halutaan tehdä ja tehdään, mutta meillä on paljon epäkohtia, joihin puuttumiseksi tarvitaan vahvempaa otetta. Monta kertaa ikäihmiset ja heidän omaisensa eivät uskalla valittaa, eivät halua antaa palautetta, koska arvostavat niin paljon kaikkea sitä apua ja tukea, mitä saavat. Epäkohtia on paljon. Kotiin saatavia palveluita ei ole riittävästi. Ympäri vuorokautiseen hoivaan on pitkät jonot. Moni muistisairas, todella huonossa kunnossa oleva, odottaa kuukausitolkulla, joskus vuositolkulla, eikä pääse ympärivuorokautiseen hoivaan. Ja mikä, arvoisa puhemies, on tärkeää nostaa esille: monet ikäihmiset kokevat tu-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

levansa syrjityksi. Esimerkiksi sairauksien hoidossa koetaan ikäsyrjintää. On tärkeää, että on valtuutettu, jolla on myöskin toimivalta.

Tässä hallituksen esityksessä vanhusasiavaltuutettu seuraisi ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista, ja hänen tehtävänsä olisi tuoda havaintojaan ja ikäihmisten näkökulmaa keskusteluun ja päätöksentekoon — tämä on tärkeää, mutta toimivalta on kovin ohut ja riittämätön. Siksi noita edustaja Laihon pykäläesityksiä, joista täällä on äänestetty, ja nyt noita lausumia, mitä edustaja Multala nosti, todellakin kannatan hyvin vahvasti. Ja totean vielä, että kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä vanhusasiavaltuutetulla on todellakin oltava todellinen toimivalta puuttua epäkohtiin, ja siksi vanhusten oikeuksien valvonta ja edistäminen on mielestämme annettava eduskunnan oikeusasiamiehen erityistehäväksi ja vanhusasiavaltuutettu on sijoitettava eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian yhteyteen. Haluan tässä vielä sanoa, että eduskunnan oikeusasiamiehellä on todella laaja toimivalta, tiedonsaantioikeus, monipuoliset toimintatavat ja tehokkaat mahdollisuudet puuttua lainvastaiseen ja virheelliseen menettelyyn. Sitähän me tarvitsemme, kun me haluamme kitkeä ne epäkohdat ja vanhusten kaltoinkohtelun todellakin juurineen. Ja sen tässä totean, että eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan on lisätty määrärahoja ja noita tarkastuskäyntejä on voitu lisätä.

Kokoomuksen ollessa hallituksessa pidimme todella tärkeänä sitä, että vanhusten palveluita parannetaan, ikäihmisten kohtelu on oikeudenmukaista, mutta myöskin, että valvonta oikeasti toimii. Siksi toivon koko eduskunnan tukea kokoomuksen eduskuntaryhmän lausumiin. Jos nyt hyväksymme tämän vanhusasiavaltuutetun tehtävän, niin voisimme sitten edellyttää, että hallitus ryhtyisi valmistelemaan täydentävää lakiesitystä, jossa tulisi myöskin toimivaltaa ja pääsemme siihen, mitä kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä: kaikkiin epäkohtiin puututaan ja ne kitketään todellakin juurineen. Ikäihmiset ansaitsevat inhimillisen ja hyvän kohtelun ja hyvät palvelut.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Löfström.

17.45 **Mats Löfström r:** Ärade herr talman! Den här propositionens syfte är att inrätta en självständig och oberoende myndighet som bevakar de äldres ställning och tillgodoser de äldres rättigheter inom alla sektorer av samhället och för fram sina iakttagelser och de äldres perspektiv i den samhällliga debatten och beslutsfattandet.

De äldre är en växande befolkningsgrupp, och det finns många frågor av olika slag kring deras ställning och rättigheter. Det kan vara missförhållanden inom äldreomsorgen, men kan också handla om mycket annat, till exempel att säkerställa att den äldre befolkningen hänger med i digitaliseringen och att vi hjälper dem som har behov av det.

Ärade talman! Då jag talar med många äldre tycker en hel del att det går för snabbt, i synnerhet gällande digitalisering. Service flyttar till nätet, fysiska kontor läggs ner, det är till och med svårt att ringa till ett företag utan att först fastna med en robotröst eller i en chatbot. Till och med jag kan tycka att det är ganska frustrerande ibland. Vi måste säkerställa att alla i vår befolkning hänger med, i synnerhet också då staten och våra myndigheter digitaliseras. Här har jag stora förhoppningar på äldreombudsmannen, som SFP och svenska riksdagsgruppen aktivt arbetat för.

Ärade talman! Med det sagt så är det inte så att alla äldre behöver hjälp med digitalisering. Min egen morfar som är 89 år är kanske lika bra eller ännu bättre än mig på att använda Facebook. I remissdebatten nämnde jag den svenska bloggaren Dagny Carlsson, 109

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

är, som började blogga när hon var 100 år gammal. Så det finns fantastiskt många äldre som är jätteduktiga på digitala verktyg, men alla ska inte behöva vara som Dagny Carlsson. Alla ska inte behöva börja blogga när man är 109 år gammal eller över 100, utan vi måste se till att alla hänger med i utvecklingen, och också här har jag som sagt stora förhoppningar på äldreombudsmannen. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia, ja käännös.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

17.50 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Vanhusasiavaltuutetun tehtävä on tärkeä, ja on hyvä, että se saadaan vihdoin aikaan. Vanhusten oikeuksien valvonnassa on paljon tekemistä. Viime vuosina on noussut epäkohtia liittyen esimerkiksi vanhustenhoivaan, mutta meillä on yhteiskunnassa paljon myös muita sektoreita, missä pitää huomioida vanhusten oikeudet ja mahdollisuudet käyttää palveluita yhteiskunnan täysimääräisenä jäsenenä myös silloin, kun ihminen ikääntyy. Tämä liittyy esimerkiksi digitaalisiin palveluihin: pankkipalveluihin, verotoimistossa asiointiin, terveystalveissa asiointiin ja muihinkin tällaisiin asioihin. Eli tämä on erittäin tärkeä tehtävä.

Sitten pitää olla myöskin valtaa puuttua niihin epäkohtiin, olla riittävää toimivaltaa puuttua ja myöskin viedä asioita eteenpäin. Pelkästään asioiden esille nostaminen ja niistä puhuminen eivät ole riittäviä. Sitä keskustelua yhteiskunnassa nousee esille, mutta meillä on oltava myöskin ihmisiä, jotka voivat niihin puuttua. Sen takia oltaisiin toivottu kokoomuksessa, että myöskin toimivalta olisi yhdistetty tähän tehtävään, ja nähtiin, että Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian yhteydessä synergiahyödyt oikeusasiamiehen kanssa, läheisessä yhteistyössä hänen kanssaan, voisivat olla paras mahdollinen hyöty vanhusasiavaltuutetun tehtävässä. Niistä pykälistä onkin jo äänestetty, mutta koska ne eivät nyt täällä salissa menestyneet, niin ehdotamme lausumaehdotusta, että aloitettaisiin valmistelu eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain uudistamiseksi ja ryhdyttäisiin muihin tarvittaviin toimenpiteisiin vanhusasiavaltuutetun toimiston perustamiseksi oikeusasiamiehen kanslian yhteyteen. Edustaja Multala tämän jo toikin ryhmämme puolesta esille. Toivotaan tietenkin, että äänestyksessä tälle voitaisiin saada kannatusta ja saada myöskin toimivaltaa tähän vanhusasiavaltuutetun tehtävään tämän myötä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

17.52 **Sebastian Tynkkynen ps:** Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Kannatan lämpimästi vanhusasiavaltuutetun viran perustamista. Monella suomalaisella on sellainen riittämättömyyden tunne ja olo siitä, että ei oikein pysty vaikuttamaan erilaisiin asioihin. Muun muassa vanhusten ongelmat on tällaisia, mitä jokainen suomalainen pystyy varmasti lähipiiristään näkemään mutta kokee, että miten sitä tavallisena kansalaisena saisi oikein näitä asioita edistettyä. Tällaisessa samanlaisessa tilanteessa itse olin tuossa muutama vuosi sitten, ennen kuin tulin tänne eduskuntaan valituksi, ja varmasti samassa tilanteessa oli myöskin kollegani Sanna Antikainen, jonka kanssa yhdessä päätimme, että vaikka me emme ole

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

eduskunnassa, niin lähemme vaikuttamaan sen puolesta, että Suomeen perustettaisiin vanhusasiavaltuutetun virka. Ja laadimme nykyisen edustaja Antikaisen kanssa kansalaisaloitteen tästä asiasta ja sitä kautta halusimme lähteä luomaan painetta siihen, että tällainen virka joku päivä Suomessa saataisiin perustettua.

Tämän meidän aloitteemme sisältö kuului tällä tavalla: ”Hallituksen on ryhdyttävä välittömästi valmistelemaan laki vanhusvaltuutetusta. Vanhusvaltuutetun on oltava lapsiasiavaltuutetun tavoin toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton. Vanhusvaltuutetun tehtävänä on yhteistyössä muiden viranomaisten sekä toimialansa järjestöjen ja vastaavien muiden toimijoiden kanssa edistää vanhusten edun ja oikeuksien toteutumista. Vanhusvaltuutetulla tulee olla oikeus saada tietoja viranomaisilta valvontatehtävänsä hoitamiseksi. Vanhusvaltuutetun tulee konkreettisin aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa vanhuksia koskevissa asioissa. Hyvinvointivaltion paras mittari on se, miten se pitää huolta heikoimmassa asemassa olevista. Hyvinvointivaltion rakentaneet ja nyt jo kunnioitettavassa iässä olevat ikäihmiset on jätetty heitteille. He ovat jääneet vaille ansaitsemaansa hoivaa. Lainsäädäntö laahaa perässä, ja yksityisille toimijoille valtavat mahdollisuudet avaavaa sote-uudistusta viedään vauhdilla eteenpäin, vaikka edes olemassa olevia puutteita ja laiminlyöntejä yksityisessä hoitobisneksessä ei ole laitettu kuriin. Suomeen tarvitaan tarkastusluonteisen valvonnan lisäksi myös asiantuntijaviranomainen, joka laittaa suoraan painetta päättäjiin roolistaan käsin, jotta vanhusten oikeudet turvataan.”

Arvoisa herra puhemies! On todella hienoa olla tässä tilanteessa, kun nyt tämä hallitus on päättänyt edistää tätä asiaa. En millään tavalla halua edustaja Antikaisen kanssa ottaa omiin nimiimme tätä vanhusasiavaltuutetun viran perustamista vaan tuoda esille sen, että kansalaisten tekemillä aloitteilla, suoran demokratian käyttämisellä, osaltaan voidaan yhteiskunnassa luoda ja edistää sitä ilmapiiriä, että nämä asiat etenisivät. Sitä, että jossain kohtaa tulee sitten se piste, että vallassa olevat päättäjät tekevät sen päätöksen, että nyt tälle asialle tehdään jotain, on aina edeltänyt se kuvio, että se paine on lähtenyt syntymään: voi olla tällaisia suoran demokratian kautta tulleita kansalaisaloitteita, se voi olla keskustelua sosiaalisessa mediassa, se voi olla vetoamista kansanedustajiin. Nyt se paine on ollut niin kova, että tämä asia on lähtenyt liikenteeseen, ja tästä asiasta tahdon tätä hallitusta kiittää, että he tämän asian toteuttavat. Jokaiselle, joka pohtii, että ei voi vaikuttaa asioihin, jos ei ole kansanedustaja, sanon, että se ei pidä paikkaansa. Myöskin eduskunnan ulkopuolelta pystyy paljon vaikuttamaan erilaisiin asioihin.

Nyt kun muun muassa tämä vanhusasiavaltuutetun virka saadaan perustetuksi, niin uskon, että sitä kautta nämä ongelmat saadaan todella, todella näkyviin. Silloin tavallaan on semmoinen asiamies tai -nainen, joka koko ajan nostaa näitä asioita esille ja asettaa vastakkain, että nyt ei ole vaan riittävästi rahaa laitettu tähän näin ja siksi vanukset joutuvat kärsimään tällaisissa, tällaisissa ja tällaisissa paikoissa. Silloin ehkä huomataan se, että ne yhteiset verorahat, mitä suomalaisilta kerätään ja esimerkiksi vaikkapa kehitysapuun tai maahanmuuttoon tai siihen tukipakettiin laitetaan, ovat jostain muualta sitten pois. Vanukset ansaitsevat oman ihmisen ja viraston, joka sitten lähtee näitä heidän asioitaan tuomaan konkreettisesti esille ja pitämään ääntä heidän puolestaan.

Eli kannatan lämpimästi tätä viran perustamista. Kun asioita tehdään oikein ja tehdään hyviä esityksiä hallituksen toimesta, niin luonnollisesti siinä kohtaa myöskin hallitukselle kuuluu kiitos, joten kiitos sitten tästä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 76/2021 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Avaan keskustelun. Edustaja Multala, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.57 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Opetushallituksen yhteyteen perustettava Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus. Palvelukeskus on hallituksen ratkaisu jatkuvan oppimisen haasteeseen. Jatkuvan oppimisen edistäminen on yksi koulutuspolitiikan kohtalonkysymyksiä. Tällä on merkitystä myös työmarkkinoiden näkökulmasta, sillä jatkuvasti ammatteja ja aloja häviää ja uusia syntyy tilalle. Tämä edellyttää jatkuvaa osaamisen päivittämistä ilman, että aina on hankittava kokonaan uusi tutkinto.

Kokoomuksen ja perussuomalaisten eduskuntaryhmät toteavat, että uuden viraston perustaminen ja byrokratian lisääminen ei ole ratkaisu siihen, että jatkuvaa oppimista edistetään yhteiskunnassamme. Päinvastoin olisi pohdittava, miten voisimme hyödyntää olemassa olevia jatkuvan oppimisen väyliä aiempaa paremmin. Esitimme valiokunnassa vastalauseen, ja perustelen hieman kohta esittämiäni pykälähylkyjä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä jää epäselväksi, mihin haasteeseen uusi palvelukeskus vastaa. Esimerkiksi lainsäädännön arviointineuvosto on todennut lausunnossaan, että esityksessä kuvatut sinänsä tärkeät tavoitteet eivät riittävästi konkretisoidu toimenpiteiksi, minkä vuoksi vaikutusarviot jäävät epämääräisiksi. Lisäksi tulisi perustella tarkemmin, millä tavoin ehdotetulla toimintamallilla saavutettaisiin asetettuja tavoitteita paremmin kuin vahvistamalla nykyistä järjestelmää ja nykyisiä toimijoita tai jollain muulla toimintamallilla.

Sivistysvaliokunnan saaman asiantuntijaselvityksen perusteella uuden palvelukeskuksen perustaminen tuo koulutuksen kentälle ja ohjausjärjestelmään uuden portaan ilman, että tosiasiallista lisäarvoa hallinnan lisäämisestä olisi olemassa. Palvelukeskuksen tehtävät jäävät epäselviksi ja ovat päällekkäisiä jo olemassa olevien organisaatioiden kanssa. Totesimmekin vastalauseessamme, että esitetyn palvelukeskuksen perustaminen ei ole välttämätöntä, saati tarpeellista, jotta jatkuvaa oppimista voidaan yhteiskunnassa edistää.

Arvoisa puhemies! Useat sivistysvaliokunnan kuulemat asiantuntijat olivat huolissaan palvelukeskuksen riittävästä resursoinnista. Käytännössä lausunnoista kävi ilmi, että palvelukeskukselle varatut resurssit eivät vastaa siihen tarpeeseen, jota palvelukeskuksen tehtävän asiallinen hoitaminen edellyttää. Esimerkiksi lainsäädännön arviointineuvosto totesi lausunnossaan, että palvelukeskukselle suunnattavaa kokonaisrahoitusta, jota esitysluonnoksen mukaan käytettäisiin muun muassa kehittämiseen ja koulutuksen hankintaan sekä valtionapujen maksamiseen, tulisi kuvata tarkemmin määrärahojen kohdentamisen ja rahoituksen jatkuvuuden näkökulmista.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Palvelukeskuksen organisatorinen malli on myöskin poikkeava valtionhallinnon yleisistä periaatteista. Käytännössä kyse olisi Opetushallituksen yhteyteen perustettavasta erillisyyksiköstä, jonka ohjauksesta vastaisivat sekä opetus- ja kulttuuriministeriö että työ- ja elinkeinoministeriö. Kuitenkin Opetushallituksen ohjauksesta vastaa vain opetus- ja kulttuuriministeriö. Hallituksen esityksestä jää epäselväksi, kenellä on päävastuu palvelukeskuksen ohjaamisesta. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. On aito riski, että tämä voi jopa johtaa tilanteeseen, jossa kenelläkään ei ole päävastuuta palvelukeskuksen toiminnasta.

Arvoisa puhemies! Kiinnitämme vastalauseessamme huomiota myös siihen, että jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvostossa ovat edustettuina vain ministeriöiden ja työmarkkinaosapuolten edustajat. Neuvostossa tulisi olla edustettuina myös koulutuksen järjestäjät, koska he ovat parhaita asiantuntijoita sen osalta, millaisia jatkuvan oppimisen muotoja koulutuksen järjestäjät voivat toteuttaa. Tästä esitimme pykälämuutosehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa on esitetty, että jatkuvaa oppimista olisi kannattavampaa edistää luomalla poikkihallinnollinen ja keskeisten sidosryhmien tukema kehittämisverkosto. Verkostoon koottaisiin laajasti jatkuvan oppimisen kentällä olevia toimijoita. Lisäksi kuullut asiantuntijat totesivat, että ennen kuin uutta virastorakennetta luodaan, on hyödynnettävä jo olemassa olevia hyviä malleja.

Osana jatkuvaa oppimista on käynnistettävä erilaisia kokeiluita. Eri alueilla toteutettavien kokeiluin saadaan arvokasta tietoa järjestelmän toimivuudesta sekä siitä, mitä lainsäädännön muutostarpeita yhteiskunnassamme on. Vasta kokeilujen kautta saatujen kokemusten perusteella voidaan arvioida, onko hallituksen esityksessä olevalle palvelukeskukselle edes tarvetta.

Hallituksen esityksessä olevien perusteluiden sekä asiantuntijaselvityksen perusteella totean, että palvelukeskuksen perustaminen ei ole tässä tilanteessa järkevää eikä toivottava ratkaisu jatkuvan oppimisen edistämiseen. Huomiota on kiinnitettävä ennen kaikkea olemassa olevien toimintamallien tehokkaampaan hyödyntämiseen.

Näillä perusteilla ehdotan, että 1., 3. ja 4. lakiehdotus hylätään.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Juuso.

18.03 **Kaisa Juuso ps:** Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Multalan esityksiä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Sarkomaa.

18.03 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa puhemies! Todellakin, totean tässä, että yhdyn kaikkeen siihen, mitä edustaja Multala tässä sanoi.

Haluan sanoa sen, että kovin usein me oppositiosta todetaan, että vasemmistovihreän hallituksen ratkaisu kaikkeen on lisäbyrokratia, lisävelka ja lisäverot. Ja kun itsekin välillä mietin, onkohan tämä nyt vähän liioittelua, niin täytyy tässä taas, arvoisa puhemies, sanoa, että sen ytimekkäämmin ei voi tämän hallituksen linjaa todeta. Näin entisenä opetusministerinä ja koko poliittisen toiminta-aikani koulutusasioita pohtineena täytyy sanoa, että kyllä virasto on väärä vastaus tähän ratkaisuun, ja todella olisin toivonut, ettei tämäntyypistä esitystä oltaisi tuotu.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Ja totean tässä vielä hallituksen lupauksesta panostaa koulutukseen: Kyllä, sitä on tehty, mutta valtaosa voimavaroista on määräaikaista. Sellaiseen perusteelliseen koulutuksen vahvistukseen olisin toivonut rahaa enkä tämmöisiä uudistuksia, jotka on aliresursoitu.

Eli lämpimästi kannatan kyllä Multalan esitystä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kettunen.

18.04 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Esityksessä tosiaan ehdotetaan perustettavaksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus, joka edistäisi työikäisen väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Tämän palvelukeskuksen tehtävänä olisi muun muassa toimialaansa liittyvä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi sekä osaamis- ja työvoimatarpeitten ennakointitiedon analysointi.

Puhemies! Täytyy muistaa se, että kyllä huomattava osa työttömistä työnhakijoista kaipaava osaamisen kehittämistä ja päivittämistä. Nimittäin se työntekijän vanhentunut tai puutteellinen osaaminen on aika usein syy siihen, miksi työtä hakeva henkilö ei työllisty yrityksiin. Siellä saattaa olla ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osa — esimerkkinä — syynä, ettei työpaikka ole auennut, tai sitten tietotekniset taidot eivät ole ajan tasalla. Kyllä minä toivon ja uskon ja tiedän, että tämä kyseinen hallituksen esitys oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta tulee näitä ongelmia ratkaisemaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Multala.

18.05 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Kaikki me tiedämme sen, että elinikäinen oppiminen ja osaamisen päivittäminen on se uusi musta, niin sanotusti. Kukaan meistä ei selviä ilman osaamisen päivittämistä, ja nykypäivänä se, että selviäisi yhdellä tutkinnolla koko työuransa läpi, on epärealistista. Itse asiassa muistelen, että vuonna 2019 jollain tavalla omaa osaamistaan päivitti 60 prosenttia työelämässä olevista. Kyse tässä meidän vastalauseessamme ei siis ole siitä, etteikö jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen olisi tarpeellista. Kysymys on ensinnäkin siitä, onko tämä esitetty malli nyt se, jolla tämä ongelma voitaisiin ratkaista.

Arvoisa puhemies! Kysyin valiokunnan kuulemisissa useaan kertaan sitä, onko tällä palvelukeskuksella nyt sitten minkäänlaista valtaa vaikuttaa siihen, jos ennakoititietojen perusteella tarvitaan koulutusta jollakin tietyllä alalla, onko heillä valtaa ohjata koulutusta tai resursseja sinne, ja vastaus oli, että ei ole. Eli valitettavasti tämä on tällainen pienimuotoinen valtionapujen jakaja, joka toivottavasti toki vahvistaa sitä ennakoititietoa, ja jos katsotaan, että jollain alueella on merkittävää tarvetta jollekin koulutusmuodolle, niin se voi ikään kuin sitä tietoa tuottaa myös ministeriön käyttöön, ja sitä kautta ministeriö voi sitten sinne niitä koulutusvastuita kohdentaa. Mutta kun meillä on koulutuksen ennakoitintietoa varten jo olemassa erilaisia ennakoitintietoa tässä nykyisessäkin mallissa, esimerkiksi Karvi tekee sitä ja moni muukin taho tietenkä, ja myöskin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen lakisäätöihin tehtäviin on päivitetty tämä jatkuvan oppimisen kehittäminen, niin tämä on ikään kuin jo päällekkäinen tehtävä nykyisen koulutuskentän kanssa, emmekä siksi usko, että tämä ratkaisee tätä jatkuvan oppimisen ongelmaa, vaan se voi pahimmassa tapauksessa vain sekaannuttaa ja olla päällekkäistä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Toisekseen, arvoisa puhemies, tuon vielä esiin sen, että useat lausunnonantajat totesivat, että myönnetyt resurssit kaikkiin näihin tehtäviin, joita tälle palvelukeskukselle on säädetty, eivät ole riittäviä. Lisäksi toimintaa on ajateltu pääosin rahoitettavan tästä EU-elvytyspaketista saatavilla määräaikaisilla rahoituksilla, ja silloin kun kyse on pysyväisluontoisesta toiminnasta, sitä ei tulisi rahoittaa määräaikaisilla instrumenteilla.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 40/2021 vp
Valiokunnan mietintö YmVM 3/2021 vp

Toinen käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Laakso.

Keskustelu

18.08 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa rouva puhemies! Todellakin käsittelyssä on tämä hallituksen esitys numero 40, mikä koskee jätelakia. Rehellisesti sanottuna jätelakihan sinänsä on äärettömän hyvä, mutta pakko on sanoa, että tällä kyllä tehdään yrityksille niin paljon hallaa, että on ihan omasta henkilökohtaisesta kokemuksestakin pakko sanoa, että siihen on puututtava. Ei voida yrityksiä noin vaan pistää nurin tällaisten säännösten takia.

Sen takia teen perussuomalaisten esittämän vastalauseen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäenpää.

18.09 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Tähän perään yrittäjän terveiset vielä. Jätelain muutos vaikuttaa muuhunkin kuin vain jätteenkuljetuksen järjestelyihin. Jätelaki poistaisi yksityisiltä yrityksiltä oikeudet käsitellä erilliskerättyjä yhdyskuntajätteitä hyötykäyttöön. Yksityinen kierrätysliiketoiminta tehdään lainsäädännöllä mahdolliseksi erilliskerättyjen yhdyskuntajätteiden osalta.

Suomessa toimii yksityisten omistamia kierrätyslaitoksia, joissa käsitellään ja vastaanotetaan erilliskerättyjä yhdyskunta- ja tuottajayhteisöjen alle kuuluvia jätteitä, kuten lasia, metallia, paperia, muovia, kartonkia ja niin edelleen. Nämä jätteenkäsittelylaitokset ovat kokonaisuksia, ja jos sieltä joku jäte vedetään pois tai tehdään lainsäädännöllä mahdolliseksi sen noutaminen, niin se vaikuttaa koko laitoksen toimintaan.

Jätejakeita jalostetaan suoraan yrityksissä ja erotellaan kierrätykseen liiketoimintana. Nämä yksityiset laitokset tekevät joka päivä työtä kierrätyksen edistämiseksi sekä jätteenpolton vähentämiseksi. Nyt kysynkin, millä tavoin nämä yritykset voivat osallistua kilpailuun jätteen käsittelyssä, kun uuden jätelain myötä materiaali otetaan heiltä pois. Ehdotettu jätelaki tulee kieltämään sen ainakin erilliskerättyjen yhdyskuntajätteiden osalta.

Kannatan edustaja Laakson esityksiä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Multala.

18.11 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Tämän jätelain tarkoituksena on edistää jätteiden kierrätystä ja laittaa käytäntöön EU:n säännöksiä sekä siten vahvistaa Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä. Tämähän on jo itse asiassa aika paljon myöhässä, ja siinäkin hyvää, että tämä nyt vihdoinkin saadaan eduskunnasta eteenpäin.

Kotitalouksien jätteidenkuljetus on voitu toteuttaa kahdella eri tavalla nykyään eli kaksoisjärjestelmänä 1970-luvun lopulta lähtien. Kuljetus on siis toteutettu joko kunnan toimesta tai siten, että kotitalous tilaa jätteenkuljetuksen alalla toimivalta yritykseltä. Noin puolet Suomen kunnista käyttää nykyään kiinteistönhaltijan järjestämää jätteenkuljetusta. Marinin hallitus haluaa nyt luopua tästä kaksoisjärjestelmästä. Toteutuessaan muutos uhkaa lopettaa elinkeinon alan yrittäjiltä, sillä kaksoisjärjestelmä lakkaisi kunnan järjestämisvastuulla olevien erilliskerättävien jätteiden eli biojätteen, pienmetallin, jätekuidun, lasin, metallin ja muovipakkausjätteen sekä muiden mahdollisten erilliskerättävien jätelajien kuljettamisen osalta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä onkin siis katsonut, että mahdollisuus kaksoisjärjestelmään olisi säilytettävä siellä, missä sen katsotaan parhaiten palvelevan tarpeita. Jätelaissa on huomioitava alueelliset erityispiirteet, sillä kunnat ja niiden tilanteet vaihtelevat. Vapaa kilpailu on useimmiten asiakkaan kannalta paras ratkaisu. Kunnilla on jatkossakin oltava täysimääräinen mahdollisuus hoitaa jätteidenkuljetus kiinteistönhaltijan järjestämänä.

Muutosta perustellaan sillä, että yritysten toimintamahdollisuudet turvataan kunnan kilpailutuksissa asettamalla kilpailutukselle vaatimuksia. Kunnat voisivat tosin poiketa hankintojen pilkkomisesta vetoamalla esimerkiksi alueen pieneen kokoon. Muutoksen tarpeellisuutta on perusteltu myös sillä, että kaksoisjärjestelmä olisi kuormittanut kunnallista päätöksentekoa ja tuomioistuimia. Valmistelun aikana ei ole kuitenkaan kyetty osoittamaan tällaisen hallinnollisen taakan olemassaoloa.

Asiantuntijakuulemisissa niin yrittäjiä, kuljettajia, omakoti- kuin kiinteistöasukkaita edustavat tahot ovat vastustaneet kaksoisjärjestelmästä luopumista. Ympäristövaioitteet ja työllisyyden edistäminen kulkevat parhaimmillaan käsi kädessä, ja näitä kumpaakaan ei tulisi heikentää.

Arvoisa puhemies! Edustaja Sipilä, joka tunnetusti on yrittäjätaustainen itsekkin, tuli ympäristövaliokunnan puheenjohtajaksi juuri, kun tätä lakiesitystä oltiin hyväksymässä, ja olen melko varma siitä, että hallituksessa olisi ainakin sillä taholla ollut tahtoa tätä vielä hieman muuttaa, mutta nyt tämä hallituksen esitys etenee tällaisenaan ja laitetaan toimeen EU:nkin vaatimasta aikataulusta jo myöhässä.

Arvoisa puhemies! Olisi tietenkin ollut toivottavaa, että tähän olisi vielä voitu tuoda loppumetreilläkin muutoksia, jotka olisivat mahdollistaneet paitsi paremman kierrätysasteen myös pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia osallistua kuljetuksiin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kettunen.

18.14 **Tuomas Kettunen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Keskusta on pitänyt kyllä lain valmistelussa paikallisten yrittäjien puolta. On vaadittu, että pykäliin tulee riittävän vahvat ehdot, jotta kunnan kilpailutuksissa yrittäjillä on mahdollisuus reilusti tarjota ja toteuttaa urakoita. [Sheikki Laakson välihuuto] Ympäristövaliokunta on painottanut mietinnössään, että hallitus seuraa pienten ja keskisuurten yrittäjien aseman kehittymistä jätekuljetuksis-

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

sa, ja mielestäni pitää pitää lain toimeenpanossa huolta siitä, että urakat kilpailutetaan niin, että pienet ja keskiuuret yritykset voivat osallistua niihin asianmukaisella tavalla.

Tässä mietinnössä on lausuma: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa riittävän tuen hallituksen esityksessä mainitulle toimeenpanohankkeelle, jonka tarkoituksena on edistää kuljetusten kilpailuttamista jätelain 36 §:n mukaisesti siten, että myös pienemmät kuljetusyrietykset voivat osallistua kilpailutuksiin ja saada kuljetusurakoita. Toimeenpanohanke on toteutettava tiiviissä yhteistyössä ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, kuljetusyrittäjien, kuntien ja niiden jätelaitosten välillä.”

Hieman lohduntapaista tässä myös on se, että tähän kaksoisjärjestelmään saatiin sekajäte ja kaivosliete, että hieman on mahdollisuuksia. Mutta katsotaan, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. [Sheikki Laakso: Kyllä kuljetusalalta tiedän, mitä tulevaisuus tuo tullessaan!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäenpää.

18.16 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! En tiedä, mistä Kettunen ammensi näitä suuria viisauksiaan. Niitä olisi tosiaan tullut saada siihen lakiin asti. Se, että niistä puhutaan mukavia valiokunnassa, ei johda mihinkään. Ne olisi pitänyt saada tänne lakiin asti. Tässä on oikeasti semmoinen vaara, että nämä kuljetukset päätyvät vielä semmoisille ulkomaisessa omistuksessa oleville yhtiöille, kuten joillakin paikkakunnilla on jo käynyt. Valitettavasti keskusta ei onnistunut tässäkään asiassa pitämään maaseudun puolta yllä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain eräiden säännösten sekä oikeusapulain 17 a §:n kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 247/2020 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 11/2021 vp

Toinen käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Tynkkynen.

Keskustelu

18.17 **Sebastian Tynkkynen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Teen perussuomalaisten valiokuntaryhmän vastalauseen mukaisen lakiehdotusten hylkäysehdotuksen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laakso.

18.18 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa rouva puhemies! Kannatan Tynkkynen tekemää esitystä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 97/2021 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 18/2021 vp

Toinen käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Vallin.

Keskustelu

18.18 **Veikko Vallin ps:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt on käsittelyssä järjestyksessään neljäs kustannustukilaki, hallituksen esitys siitä. Aikaisemmat kustannustukilait eivät ole olleet riittävän hyvin valmisteltuja. Monet koronasta kärsineet yrittäjät ja yritykset eivät ole saaneet tukea riittävästi, tai se ei ole tullut oikeaan aikaan. Me perussuomalaiset olemme tässä matkan varrella jokaiseen kustannustukilakiin tehneet muutosehdotuksia, mutta ne eivät ole täällä menestyneet. Jälkikäteen kyllä hallitus on korjailut tekemisiään mutta ei ole korjannut riittävän hyvin.

Vähän haluaisin antaa tunnustusta myös kokoomukselle siitä, että kokoomus on ollut mukana näissä meidän muutosesityksissä. Se on hyvä, että täällä salissa on toinenkin puolue, joka ymmärtää yrittäjien tuskaa tällaisessa tilanteessa, kun liiketoiminnat suljetaan tai niitä vaikeutetaan merkittävästi. Ja siinä oli myös yksi syy, miksi tämä salin vasen puoli hävisi vaalit. Vaikka teiltä sieltä ei löydy yrittäjille ymmärrystä, niin niissä yrityksissä on kuitenkin työntekijöitä ja sama tuska on työntekijöillä tulla pitkiä aikoja toimeen hyvin pienillä tuloilla.

Tähän neljänteen kustannustukilakiin teen vastalauseen 1 mukaiset 14 lausumaehdotusta. Toivon mukaan nyt sitten siellä vasemmalla puolella tullaan mukaan näihin. Ne 14 lausumaehdotusta kuuluvat seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollistaa aiempien kustannustukien tukikausien ajalta uuden haun siten, että ne, joiden laskennalliset tuet jäivät alle 2 000 euron tai liikevaihto jäi alle 60 000 euron rajan, voisivat saada korvauksia taannehtivasti joko aiemmin hylätyn hakemuksen tai uudelleen jätettävän hakemuksen nojalla.”

”Eduskunta edellyttää, että ravintolasulun jälkeiselle ajalle valmistellaan säännökset, jotka mahdollistavat ravitsemisliikkeiden uudelleen avaamisen kannattavasti ja siten, että erityyppiset ravitsemisliikkeet ja niiden riskiprofiilit huomioidaan.”

”Eduskunta edellyttää, että anniskelun arvonlisävero alennetaan tilapäisesti 24 prosentista 14 prosenttiin.”

”Eduskunta edellyttää, että viinien ulosmyynti sallitaan tilapäisesti anniskeluoikeuden omaaville ravintoloille.”

”Eduskunta edellyttää, että myös ympärivuotiset ja säännöllisesti järjestettävät tapahtumat luetaan tapahtumatakuun tuen piiriin.”

”Eduskunta edellyttää, että tuen piiriä laajennetaan toimijoihin, jotka ovat arvonlisäverovelvollisuuden ulkopuolella.”

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

”Eduskunta edellyttää, että suurten musiikkifestivaalien järjestäjille, jotka ovat jo ennen tapahtumatakuun voimaantuloa peruneet kesän 2021 tilaisuudet, varmistetaan tuet samaan tapaan kuin vuonna 2020.”

”Eduskunta edellyttää, että tapahtumatuki kattaa myös tapahtumien ennakkovalmisteluista syntyneet ja todennettavissa olevat kustannukset.”

”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja tuo ripeästi eduskunnalle kustannustuki V:n, joka kohdistuu syyskaudelle 2021.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus yrittäjien epävarmuutta vähentääkseen tiedottaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa epidemiologisten lukujen tasoista, joilla rajoituksia kaavaillaan lisättävän tai purettavan. Samaten tulevista tukiohjelmista ja niiden tavoitteista olisi tiedotettava nykyistä paremmin.”

”Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulisi tulevissa kustannustuissa siirtyä tähän asti käytetystä takautuvasta mallista tukijaksoon, joka kohdistuu tulevaisuuteen.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus alkaa kustannustuissa painottaa työllisyyden merkitystä luokittelemalla työntekijöiden palkat kuluksi, johon on mahdollista saada kustannustukea.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii tapahtumateollisuuden saattamisesta sulkemiskorvauksen ja korotetun tukikaton mahdollisuuden piiriin.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi alv-pohjaisen kannattavuusmittarin heikoudet esimerkiksi muotialan osalta ja pyrkii tuomaan harkinnanvaraisuutta ja joustoa tukimekanismeihin.” — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Löfström.

18.23 **Mats Löfström r:** Ärade fru talman! Vi diskuterar nu andra behandlingen av förslaget om den tredje perioden för kostnadsstödet, och jag vill bara understryka hur viktigt kostnadsstödet har varit för alla företag som har kämpat med coronapandemins effekter.

På Åland har vi klarat coronapandemins hälsoeffekter på ett mycket bra sätt. Vi har haft 388 fall och inte en enda har dött i covid-19 på Åland. Däremot har covid-pandemin varit förödande för vår ekonomi då pandemin har slagit rakt i vårt näringslivs hjärta, passage-rarsjöfart och turism. Här har det här kostnadsstödet haft en stor, betydande effekt, och vi är mycket tacksamma för att också åländska företag kan ta del av den här nya stödperioden, vilket inte alltid har varit en självklarhet. Den här nya stödperioden gäller från 1 mars till sista maj och kan sökas hos Statskontoret precis på samma sätt som tidigare stöd.

Här vill jag också ännu bara avslutningsvis tillägga att Statskontoret har skött den här handläggningen av alla ansökningar på ett exemplariskt sätt både på finska och på svenska. Ansökningsblanketter och information har funnits på svenska precis på samma sätt som på finska och det har varit ett föredöme och ett positivt exempel över hur saker ska fungera i statsförvaltningen. — Tack.

Puhemies Anu Vehviläinen: Yhteenvedo.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Vähämäki.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

18.26 **Ville Vähämäki ps:** Kiitos, kunnioitettu puhemies! Oli mukava kuulla tästä Ahvenanmaan tilanteesta ja siitä, miten siellä on asiaan suhtauduttu, ja myöskin siitä, että todettiin, että hakumenettely on hyvin toimiva. Näin ollen ahvenanmaalaiset kiittävät totta kai hallituksen esityksestä.

Haluaisin itse asiassa vain lyhyesti kannattaa edustaja Vallinin tekemiä lausumaehdotuksia.

Näin, lyhyesti.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Multala.

18.27 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Kun käsitelimme sivistysvaliokunnassa ensimmäistä kertaa nyt tätä kustannustukea, niin kiinnitimme erityistä huomiota siihen — mikä oli siis tapahtumateollisuuden kanta — että olisi ollut arvokasta, että tässä lakiesityksessä olisi huomioitu se, että kun nyt tapahtumia on rajoitettu tartuntatautilain 58 §:n nojalla, joka on jo ennen covid-19-pandemiaa voimassa ollutta lainsäädäntöä, niin myös näistä korvauksista, kustannustuista, olisi siellä esityksen perusteluissa mainittu, että näitä korvauksia voidaan myöntää myös tämän 58 §:n nojalla rajoitettua toimintaa koskevista toiminnan tuotoista, joita on menetetty. Nyt näyttää valitettavasti siltä, että talousvaliokunta tätä ei huomioinut esityksissään. Sinällään, arvoisa puhemies, se ei välttämättä ole ongelma, sillä nämä yritykset voivat saada kuitenkin tukea tämän lain puitteissa muilla perusteilla, mutta nimenomaisesti tämä on uskoakseni yksi niistä syistä, minkä vuoksi tapahtuma-ala oli pitkään ikään kuin väliinpuotoajan asemassa.

Arvoisa puhemies! Tässä tilanteessa, jossa olemme olleet nyt viimeiset puolitoista vuotta, moni asia on tullut yllätyksenä, mutta se, että tapahtuma-ala oli väliinpuotoaja, ei varmaan enää voinut olla meille yllätys. Sen vuoksi olisin mielelläni nähnyt, että tämä tapahtumateollisuusalan toive perusteista olisi voitu huomioida tässä esityksessä paremmin.

Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä, tai oikeastaan valiokunnan mietinnössä, perustellaan sitä, minkä vuoksi näitä sivistysvaliokunnan huomioita ei tarvinnut sen enempää huomioida, sillä, että tapahtuma-alan erilaiset yritykset ja muut toimijat ovat ikään kuin tukia saamassa myös muista tukimuodoista ja on ikään kuin pyritty niillä varmistamaan se, että väliinpuotoajia ei synny.

Arvoisa puhemies! Toivon kuitenkin, että edelleen kiinnitetään huomiota siihen, että tämä ala on ollut yksi niistä suurista häviäjistä. Nyt tilanne näyttää paremmalta, ja toivottavasti pian ihmiset pääsevät takaisin töihin. Edelleen meillä on kuitenkin kokoontumisrajoituksia voimassa, ja se tulisi tietysti huomioida myös näissä menetetyissä tuloissa ja korvauksissa, joita niistä voi saada.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 265/2020 vp

Lakialoite LA 17, 78/2020 vp

Toimenpidealoite TPA 7, 119/2020 vp

Kansalaisaloite KAA 9/2020 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 19/2021 vp

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpideoitteista. — Keskustelu, edustaja Vähämäki.

Keskustelu

18.30 **Ville Vähämäki ps:** Kunnioitettu puhemies! Teen vastalauseen 1 mukaisen lausumaehdotuksen, joka sinänsä vain täsmentää mietinnössä olevaa lausumaehdotusta 1.

Tässä vastalauseessamme toteamme lähinnä sen, että tähän kohtuullisen tuoton kaavaan sisältyy valuvika ja se on siellä oman pääoman kustannus -komponentissa. Tällä lausumaehdotuksella haluamme kiinnittää huomion siihen, että myöskin oman pääoman kustannustasoon pitää kiinnittää huomiota sitten kun kohtuullisen tuoton kaavaa uudistetaan mietinnön mukaisen lausumaehdotuksen 1 mukaisesti. Toki toivon tälle sitten äänestyksessä laajaa kannatusta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laakso.

18.31 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa rouva puhemies! Kannatan edustaja Vähämäen tekemää ehdotusta.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista

Hallituksen esitys HE 70/2021 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 16/2021 vp

Toinen käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Edustaja Laakso.

Keskustelu

18.31 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa rouva puhemies! Teen perussuomalaisten vastalauseen mukaisen hylkäysehdotuksen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Vallin.

18.31 **Veikko Vallin ps:** Arvoisa rouva puhemies! Kannatan.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tonnistoverolain 8 §:n sekä tuloverolain 69 ja 123 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 63/2021 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 9/2021 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 63/2021 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 85/2021 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 15/2021 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 85/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta sekä alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta ja niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 47/2021 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 9/2021 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 47/2021 vp sisältyvät 1.—10. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 74/2021 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

Pöytäkirja PTK 81/2021 vp

17. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on tiistaina 22.6.2021 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.45.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola